ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XV (L) ■ Nr. 2 (404) ■ Februarie 2016 ■ 4 lei ■

Supliment:
Argeş 50 - memoria revistei
p. 15-18

PALMYRA - ARHITECTURĂ.

Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești, Centrul Cultural Pitești**

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Momente şi schiţe din actualitatea literară

Matei Vişniec

Lucian Alecsa

■ În nr. 2/2016 al *României literare*, Gellu Dorian mai face o dată istoricul Premiului Naţional Eminescu la ediţia cu nr. 25, premiu revenit, cum se ştie, lui Gheorghe Grigurcu. Spune, printre altele, Dorian: „În urmă cu douăzeci şi şase de ani mă băteam pentru a impune această idee, a unui premiu naţional pentru poezie, cu tot felul de lume, aici, în provincie, la Botoşani, cînd cei care s-au văzut scoşi pe tuşă de evenimentele din decembrie 1989 au revenit în forţă şi au pus mîna pe tot ce lăsaseră în fugă şi spaimă în decembrie 1989 activiştii şi securiştii, aceştia, în fond, fiind tot ei, mult mai abili şi decişi să nu piardă, considerînd că patrimoniul fostului partid comunist – singurul de altfel – era al lor. Şi al lor a devenit, punînd mîna pe clădiri, pe ziare, pe funcţii chiar, amuşinînd la fructele în pîrg ale democraţiei ce devenea de la o zi la alta tot mai originală. Priveam cu uimire la cît de reaşezaţi s-au trezit iarăşi foştii – că „la vremuri noi, tot noi", sloganul lor de intimitate conspirativă, ca să o numesc aşa. Ăsta era sloganul, ca un cod care a funcţionat perfect. Şi, printre ei şi interesele lor meschine – privatizări Mebo, patrimoniu pcr confiscat şi devalizat etc. etc. –, am reuşit să impun ideea Premiului Naţional de Poezie „Mihai Eminescu". Istoria lui este cunoscută. Am repetat-o an de an cu ostentaţie, pentru a intra în conştiinţa tuturor, nu numai a poeţilor cărora le-a fost consacrat acest premiu, ci şi a acelora care trebuiau să accepte că se năştea o nouă instituţie naţională, iar scopul ei era unul pur cultural, neafiliat politic, menit să repună în discuţie recunoaşterea şi consacrarea adevăratelor valori poetice de la noi". Şi mai departe: „Cum a fost şi firesc, unele decizii ale juriului au fost contestate. Dar ce mare premiu nu atrage astfel de contestaţii? Nu am cedat niciodată nici unei presiuni de orice fel sau din orice parte a venit aceasta. Am preferat să ameninţăm cu amînarea unor ediţii, decît să facem compromisuri sau să acceptăm forme subţiri, diluate ale premiului, cum s-a încercat în unii ani, cînd factorii de decizie, locali, doreau să impună nume obscure ale locului. S-ar fi dus totul în derizoriu şi acum nu am mai fi vorbit despre cel mai important premiu naţional de poezie care se acordă în România, ci despre cu totul altceva sau, pur şi simplu, contestatarii ar fi devenit şi mai vehemenţi, iar noi ne-am fi văzut neputincioşi. Intransigenţa unora, cu priviri din unghiuri absolut personale, justifică frustrarea şi complexul (în special justiţiar) pe care şi l-au asumat ca pe o lege morală pe care (aşa cred ei) doar ei o respectă şi o impun fără a cunoaşte cu adevărat fondul unui asemenea fenomen". Şi încă o dată, Gellu Dorian recapitulează lista cu poeţii laureaţi: Mihai Ursachi (1991), Gellu Naum (1992), Cezar Baltag (1993), Petre Stoica (1994), Ileana Mălăncioiu (1995), Ana Blandiana (1996), Ştefan Augustin Doinaş (1997), Mircea Ivănescu (1998), Cezar Ivănescu (1999), Constanţa Buzea (2000), Emil Brumaru (2001), Ilie Constantin (2002), Şerban Foarţă (2003), Angela Marinescu (2004), Gabriela Melinescu (2005), Adrian Popescu (2006), Mircea Dinescu (2007), Cristian Simionescu (2008), Dorin Tudoran (2009), Dinu Flămând (2010), Ion Mircea (2011), Nicolae Prelipceanu (2012), Ion Mureşan (2013), Gabriel Chifu (2014). O adevărată istorie a poeziei româneşti contemporane. Om principial, cum e, sufletist, ajungându-se de câţiva ani la poeţii optzecişti, poetul Gellu Dorian se omite cu consecvenţă de pe lista lungă chiar a nominalizărilor. Nu ni se pare drept, dar măcar să consemnăm corectitudinea lui şi a juriului în atribuirea celui mai important premiu de poezie din România. (**Foto: Gazeta de Botoşani**)

■ Matei Vişniec acordă un scurt interviu lui Cătălin Hopulele în *Suplimentul de cultură*, nr. 509/16-22 ianuarie 2016. Poetul, romancierul, dramaturgul Vişniec spune, la un moment dat: „...romanul şi literatura în general nu-şi mai asumă astăzi, cum era cazul în anii când am început să scriu eu, misiunile ştiinţelor sociale (ale sociologiei, ale psihologiei, ale istoriei, ale filozofiei). A fost o vreme când anumite revendicări istorice nu se puteau face decât printre linii, în romane... Acum istoricii pot spune tot ce doresc, repune în cauză cum doresc anumite pagini ale istoriei naţionale şi universale. Dar literatura rămâne instrumentul cel mai fin de detectare a umanităţii în om, a pulsiunilor sale ascunse, a contradicţiilor sale şi a multiplelor sale faţete. Nici o altă disciplină nu poate fora mai adânc în fiinţa omului decât literatura". În acest pasaj găsim, deci, ataşamentul firesc al scriitorului faţă de dimensiunea umanistă a literaturii. De observat că toţi laureaţii Nobel pentru literatură au avut la Academia Suedeză alocuţiuni despre umanism în literatură şi despre umanism în genere. Ştim vreo doi aspiranţi români la Nobel care ar vorbi acolo de comuna România şi războiul lor cu restul scriitorimii din spaţiul românesc. De aceea, încă o dată, e de apreciat discursul lui Matei Vişniec.

■ S-a mai stins un scriitor valoros şi un om minunat: Lucian Alecsa, la 5 februarie a. c. „Lucian Alecsa s-a născut în localitatea Mihăileni, judeţul Botoşani, la data de 31 ianuarie 1954. Poet, prozator, publicist, Lucian Alecsa a absolvit şcoala primară şi gimnaziul în comuna natală (1961-1969), Liceul Teoretic Siret, jud. Suceava (promoţia 1973). A frecventat Cenaclul literar „Mihai Eminescu" din Botoşani, condus de scriitorul Lucian Valea.

Din 1993 devine membru al Uniunii Scriitorilor din România – Filiala Iaşi. Dintre volumele publicate amintim: *Oraşul de gips*, poezii, Iaşi, Cronica, 1992; *Ars apocalipsis*, poezii, Botoşani, Axa, 1996; *Recurs la Joc secund*, roman, Botoşani, Axa, 1999; *Asupra căderii*, poezii, Cluj, Dacia, 2002; *Deasupra căderii. A doua geneză*, poezii, Botoşani, Axa, 2003; *Judecătorul*, roman, Iaşi, Timpul, 2005; *Ţinutul Klarei*, poezii, Botoşani, Dionis, 2005; *Nelegiuitul amant*, roman; Piteşti: Paralela 45, 2008; *Iluzionista Babette*, poezii; Bucureşti, Editura Vinea, 2008; *De veghe în lanul cu moroi*, versuri, Cluj-Napoca, Limes, 2009; *Klara, Babette şi alte iluzioniste*, Iaşi, Tipo Moldova, 2011; *Viaţă mahmură şi neagră*, poeme; Timişoara, Brumar, 2011; *Moartea e bine mersi*, roman; Piteşti, Paralela 45, 2012; *Femeia fără zâmbet*, Editura Eikon, 2015; *Umbra, agent dublu*, Editura Junimea, 2016.

Redactor-şef adjunct al revistei culturale *Hyperion*, editorialist la publicaţiile *Evenimentul de Botoşani* şi *Botoşăneanul*, realizator TV, Lucian Alecsa a desfăşurat o bogată activitate publicistică, colaborând cu versuri şi recenzii la revistele: *Ateneu, Baaadul literar, Caietele Oradiei, Conta, Contact Internaţional, Convorbiri Literare, Cronica, Curierul, Gazeta de Botoşani, Hyperion, Luceafărul, Monitorul de Botoşani, Nord Literar, Orizont, Poesis, România literară, Ţara de Sus, Viaţa Românească ş.a.*

Pentru activitatea sa, Lucian Alecsa a primit Premiul pentru Debut, Poezie, acordat de Asociaţia Scriitorilor din Moldova, 1993; Premii acordate de Filiala Iaşi a Uniunii Scriitorilor din România, 1993, 2009, 2013; Premiul APLER şi Premiul pentru construcţii româneşti acordat de revista *Convorbiri Literare*, 2001.

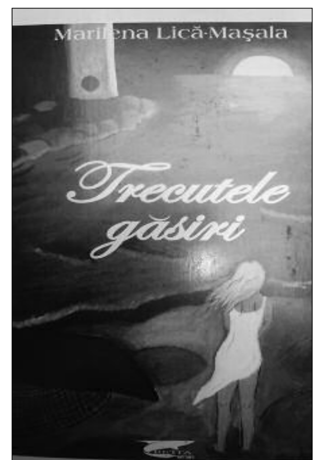
Figurează în antologiile de poezie *Nord* (Botoşani: Axa, 2009) şi *Cina 12+1 / Vecernea 12+1* (Moscova: Vest – Konsalting, 2010). Opera sa a fost tradusă în limbile engleză, franceză, persană şi rusă. Lucian Alecsa va rămâne o pagină vie în literatura română" (din comunicatul publicat pe saitul USR). **(DAD)**

SEMNAL

Marilena Lică-Maşala, scriitoare şi documentaristă, trăitoare pe meleaguri parisiene de aproape 10 ani, supranumită ambasadoarea Argeşului în Franţa, a mai publicat o carte – „Trecutele găsiri" (file de jurnal). Despre noua apariţie, scriitoarea Gabriela Zăvălaş consemnează, în stilul său inconfundabil:

„Părinţii, rudele, prietenii, iubitul în care a crezut enorm, inutil, se estompează, se rătăcesc în vid, sunt fulgi care ning tristeţe şi o batistă delicată fluturând un adio într-o gară mică dintr-un tren fantomatic spre niciunde . Volumul ca o terapie anti-amnezie, apare la editura Beta cu o prefaţă semnată de criticul Emil Lungeanu şi o ilustraţie de Diana Adriana-Sulina. Autoarea este o selectivă în parteneriate, dragostea nu-i ca la Simone Boue un modus vivendi, care a suportat capriciile cioraniene... 50 de ani; ea s-a mai lepădat, revoltat pe imaturităţi, ingratitudini masculine şi a trecut prin viaţa unor iubiţi platonici, ori pasional carnali ca un vis, ca un basm scurtissim ca o vizită...o cuneiformă misterioasă, dar cu atât mai preţioasă cu cât prietenia nu ajunge în stadiul de degenerescenţă cum, de altfel, suntem martori la atâtea decese dramatice, groteşti ale unor parteneriate, ce debutează cu fluturi în stomac şi tahicardie ferice, sfârşind cu vertij şi bradicardie infelice. Este o manieră poate nu insolită,dar un pretext pentru dezastre sufleteşti de care nu sunt absolvite cuplurile care trec de la pasiunea începutului,la inerţie şi un deznodământ fără happy end..."

AUREL SIBICEANU

actualitate

Gheorghe Grigurcu

Estivală

O lume văratică sub faldurile ei de aer mat
pietre coapte înmiresmate umplînd
cămara ta neîncăpătoare
strîmbe haturile ca niște bretele-ale cîmpiei
la marginea ei un cameleon fierbinte aburind
cum o ceașcă de ceai.

De la o vreme

De la o vreme trudnic scrib rural
în slujba piersicului din fața prispei
vezi doar ceea ce se făurește de la sine
lentoarea boabelor de rouă de pe frunze picurînd
din ce-a fost în ce-ar putea fi
din ce-ar putea fi în ce-a fost.

Visul

Contorsionatul vis aidoma unui acrobat
îl privești îl admiri n-ai ce face
îl lași să obosească să-și revină
la figura lui flască obișnuită alcătuită
din aer ploaie vînt.

Ilustrată

Îți înmoi condeiul în apa Gilortului și scrii
despre visele mișcîndu-se alene-n depărtări
aidoma unei turme de vite

despre trenul cu ritmu-i metalic
care cu sîrguință coase valea de deal

despre razele ce se-ntorc nepăsătoare
din rîu înapoi în Soare.

Ilustrată

Articulația trestiei vastă cît o piață publică

în gîtlejul păsărilor un sunet de cioburi de faianță

craniul tău încheiat cu nasturi.

Semn de carte

Îngălbenind cu anii
cum pielea unui bătrîn

oglinda.

Aprilie

Cum își sapă tunelul iubita noastră suburbie
prin care vrea să se strecoare pînă-n viitor
cum creierul tace apoi se frămîntă se-nvîrte pe loc
aidoma unei turme de oi
cum te educă literele plesnindu-te peste palmă
asemenea unor nuielușe pedagogice
cum erupe-n fine apa caldă de care ai atîta nevoie
chiar din plinul unei artere sparte
cum ploaia aceasta amară se uită-n oglindă
își potrivește buclele
cum ziua ta de naștere apare pe neașteptate roșietică
o mică zgîrietură pe piele.

Ar trebui

Ar trebui să asurzești cum un motor
ce nu se-aude pe sine
să-ți verifici virtutea precum viitorul
prin mijlocirea cărților de joc
să ai trac înainte de-a adormi
cum un actor înaintea unui spectacol.

Final

Nici un gînd oricît de bicisnic
nu te mai ia în seamă

inumanul cer
rotindu-se cum o sfîrlează
Soarele gîfîind amenințător
cum un tren ce se-apropie de gară.

Estivală

Sumedenie de gîze pe-obrazul Soarelui
și nici un om

orice clipă e gata să se salveze
prin alibiul lucrurilor

iedera a-mbrățișat vîntul
cum un efect *son-lumière*

se-ascunde norul la subsuoara ta

plină-i pădurea de gînduri invizibile

în așteptarea intimă se hotărăște totul.

Instalație

În norul cu damf de rachiu de duzină
s-a ascuns o pasăre
care nu se-mbată care nu
e decît alambicul prin care licoarea
se distilează mai departe-n tării.

Deasupra

Deasupra foarte deasupra-n văzduh
(cerul alb cum o mînă obosită)
pasărea cîntătoare nepăsătoare
își înșfacă figura astfel cum
un uliu își răpește prada
și nu e nimic de făcut aici ziua cum
un pahar de alcool răsturnat pe tăblia mesei
în timp ce văzduhul își îndreaptă
cuta mătăsoasă-a căderii
în golul de dincolo.

Trei zile

Trei zile-alintate trei zile
în care n-ai făcut nimic
străvezii cum lacrima

trei zile în care nici măcar
n-ai plîns

trei zile-n care-ai așteptat
ce? Așteptarea.

Cum își sapă tunelul iubita noastră suburbie

prin care vrea să se strecoare pînă-n viitor

cum creierul tace apoi se frămîntă se-nvîrte pe loc

aidoma unei turme de oi

cum te educă literele plesnindu-te peste palmă

asemenea unor nuielușe pedagogice...

Simple vorbe

Simple vorbe să rostești simple vorbe
cu care s-acoperi vederea
pleoapei vorbite
și să rămîi așa-n puterea lor întunecată
vorbe care au teribila
putere-a imaginii dispărute.

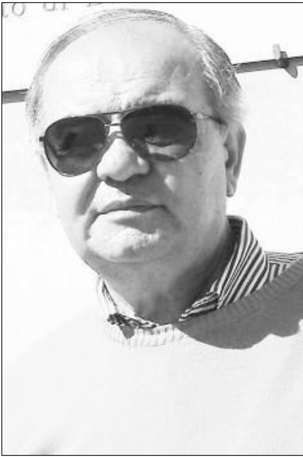
În vie

Strugurele
un ciorchin
de ochi
ce te privesc
ca și cum n-ai exista.

poesis

Marian Victor Buciu

Ideologia la raport cu Monica Lovinescu

Disidenţa nu înseamnă dezertare, împotrivire, ci critică adânc dezamăgită faţă de trădarea internă, conştientă sau nu, a comunismului. Disidenţii înţeleg, dar totodată resping metamorfoza. Ei vor urmarea şi nu transformarea. Un comunist nu ajunge anticomunist, el rămâne comunist, plecând din rândul celor care au rămas, ei, anticomunişti, fără să recunoască schimbarea. Disidentul nu se trezeşte din vis la realitate, el constată că realitatea nu e de vis, ea e numai de coşmar, prin acţiunea pregătită ideologic.

cronici

(Contra)revoluţia maghiară din 1956, evaluează Monica Lovinescu, încheie „epoca misticismului comunist" (*Unde scurte. Jurnal indirect*, p. 19). Dar misticismul, de-a dreptul, fără a suporta măcar atenuarea sensului prin ghilimetare, este nepotrivit să primească adjectivul comunist, dacă înţelegem prin misticism o concepţie gnoseologică ideologico-idealistă, metafizică, fundamentată pe intuiţie, revelaţie, extaz. Comunismul „mistic" este, n-o spune nici prima şi nici ultima Monica Lovinescu, o „religie degradată". Şi misticul tocmai purifică religia.

Apoi, ideologia, în fapt materialistă, istoricistă, a comunismului, s-ar cere înţeleasă ca autonomie verbală, ea ar fi proprie „misticismului" comunist, şi atunci limbajul ar fi exercitat contra sau în locul realităţii. Pentru Monica Lovinescu, limbajul apare secund întotdeauna, oral sau scris; iar în scris, fie că este, fie că nu este ficţional. Funcţia sa referenţială i-ar fi, în ceea ce o priveşte, naturală.

Raymond Aron, citat prin *Opiul intelectualilor*, ar vedea în comunism tocmai orbirea intelectulă, castrarea gândirii, funcţionalitatea umană mecanică, făurirea unei suprarealităţi ca urmare a drogării ideologice.

Dacă Marx a numit religia *opiul popoarelor*, R. Aron numeşte ideologia comunistă *opiul intelectualilor*. Numai că înlocuirea nu ajunge deplină, intelectualitatea nu egalează poporul, iar a intra într-un joc al asimetriei popor-intelectualitate, în acest caz, înseamnă a păstra o poziţie antireligioasă, ateistă. Dar să trecem şi peste acest fapt retoric al formulelor.

Marxismul este mort, nu doar retardat, în secolul 20, este convins R. Aron. Monica Lovinescu „traduce", reformulează: „Înscăunându-se, marxismul s-a anulat." (Op. cit., 308) Marxismul, mai citim acum, este non- sau anti-intelectual. Atunci el nu mai are atingere cu intelectualii. Care, în plus, nu se droghează, pentru că rămân prin natură lucizi. Non- sau anti-intelectualii se „împărtăşesc" cu marxism.

Tot ca o religie, una anume, este înţeles comunismul de sociologul, cultivat de comentatoare, Jules Monnerot: un „Islam al secolului XX", aşa îi spune el comunismului în 1949, determinând dispute inter-religioase planetare. Rusul Andrei Amalrik, convins de „moartea ideologiei" (410), constată că birocraţia conservă comunismul ca sistem. Polonezul Marek Hlasko neagă şi ideologia, şi realitatea comunismului. O spune astfel: „Nu există comunism, ci doar, în toată Europa răsăriteană, funcţionari ai comunismului." Istoria ajunge, iată, îngheţată în rău.

O anume artă, în cinematografie, are în vedere istoria, între îngheţuri şi fierbinţeli, în boală deopotrivă cronică şi acută. Regizorul maghiar de film Miklós Jancsó dezvăluie impostura revoluţiilor. Andrei Tarkovski, în filmul său *Rubliov*, comentat, ca de obicei, de Monica Lovinescu, într-un fel pretextual, reface tragedia istoriei ruseşti. Monica Lovinescu explică prin intermediul etnopsihologiei că există un anume *mazochism rusesc*. El a permis gulagurile sovietice din 1921. Acest mazochism se poate internaţionaliza pe calea războiului şi apoi exporta. În U.R.S.S., realitatea este suprarealitate, realismul este suprarealism.

Jeanne Hersch constată amnezia realului ce se cere imperios restituit. „Cred că e o trăsătură a vremii noastre această <ştergere> a realului. Nu numai în ideologia comunistă, dar în general." (*Posteritatea contemporană*, 268) Monica Lovinescu, aplicantă îndeosebi la realitatea românească şi internaţională a spaţiului istoric şi politic comunizat, nu ezită, ca şi în alte cazuri, să se transpună natural într-un cuminte, înţelept, discipol. Comunismul e cancer, îl renotează pe Zinoviev. E un blestem rusesc, îl îngână grav pe Soljeniţân, reasigurându-ne: „Pariem deci pe Soljeniţân." (Op. cit., 281) Printr-o gânditoare ca Hannah Arendt, detaşată cu luciditate şi originalitate, Monica Lovinescu demască „totalitarismul ca maşină de fabricat absurdul, ca demenţă în stare pură" (*Seismograme*, 59). Într-o lume în care există „Domnia totală a limbii moarte" (61), numai Memoria readuce normalitatea.

Împreună cu *1984* de Orwell, *Marea Teroare: Epurările staliniste din anii 1930* (1968), de Robert Conquest, este „ţipătul cel mai înfricoşător aruncat spre conştiinţa viitorului" (413). Un *ţipăt metodic*, cu totul împărtăşit de Monica Lovinescu. *Teroarea*... aceasta luminează orbirea intelectualilor din Occident faţă de marxism-leninism-stalinism. Demonism, crime comuniste care îl întrec şi pe Diavol, ca la M. Bulgakov, iată ce revede acest autor, care în felul său este şi vizionar. De altfel, fapt trecut cu vederea sau neştiut de comentatoare, Robert Conquest este şi un neuitat poet. În plus, Conquest înregistrează „climatul de total irealism din cultura română recentă" (op. cit., 119).

Disidenţa rusă – Andrei Zaharov şi alţii – este limita unei căi pretinse a fi liniare, ea în realitate fiind mai peste tot frântă. Disidenţa devine un fapt central, adesea eliminând opoziţia ori confundându-se cu ea. Disidenţa nu înseamnă dezertare, împotrivire, ci critică adânc dezamăgită faţă de trădarea internă, conştientă sau nu, a comunismului. Disidenţii înţeleg, dar totodată resping metamorfoza. Ei vor urmarea şi nu transformarea. Un comunist nu ajunge anticomunist, el rămâne comunist, plecând din rândul celor care au rămas, ei, anticomunişti, fără să recunoască schimbarea. Disidentul nu se trezeşte din vis la realitate, el constată că realitatea nu e de vis, ea e numai de coşmar, prin acţiunea pregătită ideologic. Practica, nu teoria, determină eliberarea de comunism.

Comuniştii deveniţi anticomunişti, printr-o reală autocritică – Morin, Lefebvre, Fougeyrollas, Duvignaud – sunt trataţi acum ca înţelepţii, păţiţi şi pricepuţi, mărturisiţi vinovaţi şi de aceea salvaţi. După intervenţia sovietică în Ungaria, din deceniul 6, un partid comunist, fie a devenit, fie urmează a fi totodată muncitoresc-antimuncitoresc.

Ideologia ia locul artei, ca în fabula cu lupul prefăcut în oaie. Monica Lovinescu vitupereează „premisa falsă a salvării prin cultură" (*Unde scurte. Jurnal indirect*, 22), atâta timp cât clasicii sunt reeditaţi cenzurat şi tot ce este lăsat să existe trece prin control doctrinar. Şi folclorul adus chiar în Occident (cu cel românesc, aici, a fost cazul unui spectacol la Paris) este falsificat. Căderea se derulează ca pradă şi paradă a ideologiei. Omul se sălbăticeşte subtil, nu în leu, tigru, lup, dar, constată Ionesco, în blândul, inocentul – la început, în aparenţă – rinocer. Gravitatea ajunge ucigaşă iar tragicul cotidian anulează comicul uman. Capitalul om, înlocuind capitalul financiar, totul la modul pur retoric, se dezvăluie a fi exterminat!

Stalinismul înseamnă „distrugerea nevinovaţilor" (158), întronarea vinovăţiei. „Călău-zitorul" (cum a fost frânt cuvântul românesc într-un ziar) Stalin a rămas în continuare pe cale, doar uşor camuflat. „Destalinizarea" a fost simulată, de altfel, rudimentar, mai curând pe faţă: la vremuri noi, s-a constatat la bază, să rămânem tot noi. Uitarea a fost acţionată cu forţă maximă. Un fost comunist ca Edgar Morin a formulat astfel: „antistalinismul furat antistaliniştilor de către stalinişti". Furturile, minciunile, uciderile fac istorie.

Monica Lovinescu ascultă cu stetoscopul etic respiraţia grea a istoriei. Observă, doar dintr-o scrisoare, nepăsarea faţă de comunism a unor tineri de la Praga. Curând, înţelege că în 1968 „tirania şi-a slăbit vigoarea" (265). La Praga se vrea, nu doar „liberalizare", ca la Bucureşti, dar şi „o autentică democratizare" (271). La Praga survine o revoluţie în adevăr, în primăvara anului 1968. Vaclav Havel revendică un partid de opoziţie, contra ideologiei irealiste a comunismului. Filosoful ceh Ivan Svitak devine foarte exact: democraţie şi nu democratizare, ca să fie gândirea liberă. Ideologia pierde singularul, jurnalista este obligată să se refere la „ideologiile din mai 68" (295). În Est, „saturaţia ideologică a izgonit ideologia" (297). Rezistenţa de 7 zile de la Praga, în august 1968, înseamnă libertate, adevăr, raţiune. Ca jurnalist implicat, Monica Lovinescu declară: „suntem pentru imprudenţă şi risc" (314). După o săptămână, survine o expresie tocmai a imprudenţei şi a riscului: „tragedia Cehoslovaciei" (316).

Şi riscul îşi are feţele lui. N. Ceauşescu, în iulie 1971, „riscă să readucă România spre stalinismul integral" (510). Oricum, există „minciuna integrală" (512). Mitul Meşterului Manole, despre tragica eternă reîntoarcere, este pliabil şi pe foarte posibila întoarcere la stalinism, esenţa rea a sistemului sovietic. Lista cu aderenţi la minirevoluţia culturală, la nerezistenţa ori capitularea prin cultură, include şi nume precum Liviu Ciulei ori A. D. Munteanu. E o primă etapă din asiatizarea României est-(central)-europene.

Monica Lovinescu nu-i uită, desigur, pe tinerii scriitori ai momentului care se revoltă la Bucureşti contra cenzurii. Nu au curajul şi riscul autoeditării clandestine. „Samizdat înseamnă servit de sine însuşi." Monica Lovinescu crede că scriitorul scrie întâi pentru sine, apoi pentru alţii. Libertatea presei comuniste este o expresie doar imposibilă, dacă libertatea presei serveşte pe duşmani, cum a lăsat scris Lenin.

Stânga pariziană îi apare Monicăi Lovinescu numai ca modă, ca un fel de echivalent al moftului român, s-ar spune. Domină, se constată cu uşurinţă în fapt gravă, oboseala gândirii, gândirea stereotipă, negândirea, filozofia căzută în mizerie.

Andrei Saharov, în Rusia sovietică, în Polonia muncitorii sindicalizaţi liber la Gdansk, în 1980, tulbură *nomenklatura*, aşadar pe cei aflaţi în posturi-cheie, care menţin exclusiv birocratic comunismul imaginar.

Cu conştiinţa istorică, etică, Franţa cea atât de decepţionantă stă din ce în ce mai bine, de vreme ce, de la dreapta la stânga, condamnă „lovitura de stat militară a generalului Jaruzelski din 13 decembrie", 1981 (*Posteritatea contemporană*, 253).

Cu mulţi ani înainte, Boris Suvarin îl dezvăluise pe Panait Istrati ca opozant moral, rezistent contra minciunii. Mai apoi, un supravieţuitor al lagărelor, David Rousset (1912-1997), a avut un proces câştigat în 1951 cu revista *Les Lettres Françaises* care îl acuzase că a inventat gulagurile. Monica Lovinescu îl află cu totul frecventabil şi pentru că el a impus în Franţa termenul gulag, în 1949. Nu-i scapă radiocriticului nici faptul că biograful lui G. Enescu, muzicologul B. Gavoty, nu s-a lăsat cenzurat în România pseudo-liberalizată.

Mai nou, decomunizatul Pierre Daix iese din vrajă şi îşi întoarce stilul ideologic în direcţia opusă: „Profetul Marx a murit. Ca şi ştiinţa, ca şi istoria, viaţa este revizionistă." (*Seismograme*, 189) Termenul ultim este posibil să întoarcă vraja! Monica Lovinescu înregistrează o „metamorfoză a stângii intelectuale" pariziene (op. cit., 222). Un demistificator ca B.-H. Lévy demască *Barbaria cu chip uman*. A. Glucksmann învaţă de la Soljeniţân punctul de sprijin al noii reflexii. Curiosul filosof deconstrucţionist J. Derrida merge şi ajunge să fie arestat la Praga, nu pentru idei, dar pentru droguri (*Posteritatea contemporană*, 257). Nimic altceva nu apare din Derrida în „deconstrucţiile" Monicăi Lovinescu.

Disidenţa este în acest moment impulsionată. Şi în România se înfiinţează un sindicat liber muncitoresc (S.L.O.M.R.), se dezlănţuie figuri ca Gh. Calciu Dumitreasa. În exil, se înscenează „Dispariţia" lui Virgil Tănase în 1982. Toate împreună zguduie puterea de la Bucureşti. Sunt întinşi paşii spre deznodământul despre care nu se ştia cât este de apropiat.

Greva minerilor din Valea Jiului, comentată de jurnalistă la 21 octombrie 1977, ajunsese şi ea în presa occidentală, evident, nu şi în cea românească, unde ea apare cu totul altfel. Monica Lovinescu o prinde în expresia „o sfruntată potemkiniadă". Cu scriitori protagonişti precum: Ion Arieşanu, Anghel Dumbrăveanu, Adrian Popescu, Miko Ervin, Mircea Şerbănescu, Cornel Ungureanu, Dumitru Dem Ionaşcu. De mirare, cei mai mulţi „vestici", din (sud)-vestul românesc. Luaţi de urechi, ca reprezentativi în nesăbuinţă, unii poate trăgând şi ei cu urechea la Radio „FE": „s-a dovedit irealist să aştepţi de la scriitori astfel de acte de curaj" (*Seismograme*, 251).

Comunismul internaţionalist pare a se retrage în naţionalism. I. C. Drăgan, „fascist". „umanist şi avangardist" (op. cit., 245), în citirea lui Emil Manu din revista *Săptămâna*), este lăudat şi de Ion Brad, Zaharia Sângiorzan, George Munteanu (acesta l-ar descoperi pur şi simplu trac!), Traian Herseni, Boris Buzilă, Vlaicu Bârna şi chiar de N. Balotă ori Zoe Dumitrescu-Buşulenga.

Antimarxiştii occidentali îşi îndesesc şi înalţă vocile. Nu e posibil în România, dincoace sau dincolo de tăcere ori abţinere. Marxismul este apărat la Bucureşti de Radu Florian contra Parisului. Mai există „marxistul de zile mari, mici şi mijlocii Ion Ianoşi" (*Posteritatea contemporană*, 80).

N. Ceauşescu face o vizită în Franţa şi este criticat de ziarele pariziene, ţintite pe gulag, represiune, cultul personalităţii. În patrie, scriitorii români îi scriu Conducătorului în volume de *Omagiu*. Văd între semnatarii înşiraţi de Monica Lovinescu şi numele „blândului poet naturist" Adrian Popescu (153). Editorialul din principala revistă a Uniunii Scriitorilor, *România literară*, constată cu satisfacţie armonia scriitori-Partid-Ceauşescu. N. Stănescu vrea să meargă pe ogoarele colectiviste, dar de 17 ani, îi numără jurnalista de la Radio „FE", el nu vine la revista care-l plăteşte, aceea care laudă totala armonie a patriei. Distonează Domokos Geza, el fiind contra fascismului revistei *Săptămâna* (unde C. V. Tudor publică editorialul antisemit *Idealuri*), şi al spectacolelor lui Adrian Păunescu.

Monica Lovinescu măsoară sau recunoaşte situaţia ideologică: un *maoism* mai edulcorat.

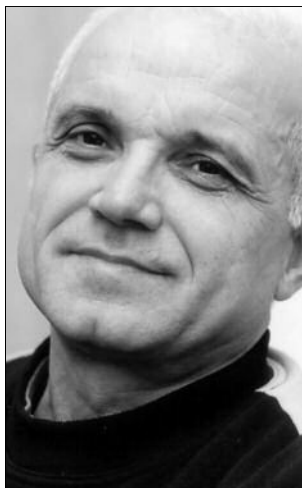
Cenzura, care pare desfiinţată, este în fapt generalizată în România, sub un anumit camuflaj întreţinut de teamă şi mistificare. Când este anchetată, de un jurnalist francez, cenzura în „socialism", în România, Virgil Cândea spune că o fac muncitorii tipografi. Tot ei, chipurile, decid infailibil, cuminte urmaţi de *culturnici*, că *Ostinato* ar fi un roman pornografic.

Apare zvonul unei *uniuni generale a artelor*. „Partidul încalcă deci statutele Uniunii pe care le-a aprobat, dezicându-se în mod făţiş." (op. cit., 183)

O mică defectare se produce în gruparea ceauşistă şi securistă de la revista *Săptămâna*, aceea care intensifică atacurile asupra exilului, atacuri care devin prin Securitate şi fizice: Dinu Săraru ameninţă pe Eugen Barbu cu un proces de calomnie. Însă mai puternice rămân laudele reciproce ale naţional-ceauşiştilor Paul Anghel, Dan Zamfirescu, M. Ungheanu. Rezistenţă prin cultură? Monica Lovinescu vede doar că „la vârf fenomenul cultural e confundat cu unul de simplă propagandă" (323). Rezistenţă, va să zică, într-o para-realitate ideologică...

*Din eseul în pregătire *Radiocritica: Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca.*

Liviu Ioan Stoiciu

Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu”, la a 25-a ediție

Stiri.botosani.ro (Botoșani. Ziare.com) a reținut din discursul președintelui juriului Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu” — Opera Omnia, ajuns la a XXV-a ediție (ținut în seara de 15 ianuarie 2016 în sala mare a Hotelului Rapsodia din Botoșani), Nicolae Manolescu: „Acest premiu nu se acordă unui debutant, unui începător. Acest premiu se acordă unui poet care nu mai promite nimic”; „Mi-a displăcut profund, am fost şocat de această revoltă a tinerilor”; „E nevoie de cineva care are o minimă autoritate în juriu, cineva care a scris câteva adevăruri în viaţa lui”; „Nu avem destule motive să ne supărăm pe viaţă, mai avem nevoie să ne supărăm între noi? Există întotdeauna o marjă de eroare, ca la orice premiu din lume”; „Acest juriu şi-a făcut datoria. Lista de nominalizaţi este aproape fără cusur. Nu există cazuri contestabile 100%, există cazuri discutabile. Este una dintre listele cele mai interesante din câte ştiu eu”; „Cel pe care l-am premiat anul acesta îndeplineşte toate condiţiile. Nu există în acest moment nici o instituţie serioasă care să facă vreo selecţie. Ori literatura fără selecţie înseamnă moarte”... Cel premiat în acest an este Gheorghe Grigurcu, cel premiat anul trecut a fost Gabriel Chifu, doi poeți remarcabili, foarte buni, mari (N. Manolescu a subliniat acum, înainte de a anunța câștigătorul din acest an, că Gabriel Chifu e un mare poet și că e de neînțeles scandalul de anul trecut, în condițiile în care un mare critic se poate compromite dacă judecata lui de valoare nu e confirmată în timp, se subînțelege). S-a reținut, juriul Premiului Național Opera Omnia (cel mai strălucit, pentru poeți; inclusiv prin cei 25.000 de lei acordați și titlul de cetățean de onoare al Botoșanilor): Nicolae Manolescu, preşedinte, Mircea Martin, Cornel Ungureanu, Ion Pop, Al. Cistelecan, Mircea A. Diaconu şi Ioan Holban. Anul acesta au fost nominalizați (în ordinea voturilor obținute, după sondaj): Marta Petreu, Liviu Ioan Stoiciu, Gheorghe Grigurcu, Ioan Moldovan Aurel Pantea, Nichita Danilov şi Ovidiu Genaru (pe locul întâi era Mircea Cărtărescu, recuzat; nici Marta Petreu n-a venit la Botoșani, scuzându-se că e bolnavă, ea nedorind să fie premiată, de fapt, după ce s-a recuzat Mircea Cărtărescu, din câte am înțeles de la Angela Marinescu; previzibil, Cărtărescu și Petreu vor fi premiați în anii care urmează, preferați fiind de actualul juriu, ceilalți nominalizați rămânând în alt plan, de așteptare, nu secund; personal, sunt onorat că sondajul m-a nominalizat, mai mult de atât nu se prea poate, sunt resemnat, n-am *ascendent*, nici prieteni; juriul are prioritățile lui). Sigur, nu e atât o competiție a poeților, cât a criticilor (juriul fiind dominat de critici din Transilvania-Banat, nu e greu de înțeles către cine se îndreaptă opțiunile), las la o parte funcțiile unor nominalizați.

A fost lăudat „la scenă deschisă” inițiatorul și organizatorul acestui Premiu Național de Poezie „Mihai Eminescu” pentru Opera Omnia, la Botoșani, Gellu Dorian, seriozitatea lui (începând cu sondajul instituționalizat, realizat anual în întreaga țară, acoperind probabil tot spectrul literar, de la reviste la filiale ale USR, sau la critici de poezie izolați), cu contribuția autorităților locale, ieșită din comun. I-a dat credibilitate susținerea morală a USR și personal a președintelui ei, N. Manolescu (prin domnia sa, alături de Mircea Martin și Ion Pop, e implicată oficial și Academia Română, vrând-nevrând). E chiar impresionantă lista premiaților de-a lungul anilor, din 1991 încoace, nu are cum să nu te facă fericit stilurile lor diferite și personalitățile "omenești" ieșite din țâțâni, mă mir că Premiul Nobel pentru Literatură n-a ales până azi pe unul dintre ei (chiar dacă nu se pot compara, nu mai departe, cu premiata Nobel din Belarus de anul trecut). Numai cine nu i-a citit nu poate să creadă că România și limba română au avut și au o poezie de înalt nivel, „performantă”: Mihai Ursachi (1991), Gellu Naum (1992), Cezar Baltag (1993), Petre Stoica (1994), Ileana Mălăncioiu (1995), Ana Blandiana (1996), Ștefan Augustin Doinaș (1997), Mircea Ivănescu (1998), Cezar Ivănescu (1999), Constanța Buzea (2000), Emil Brumaru (2001), Ilie Constantin (2002), Angela Marinescu (2003), Șerban Foarță (2004), Gabriela Melinescu (2005), Adrian Popescu (2006), Mircea Dinescu (2007), Cristian Simionescu (2008), Dorin Tudoran (2009), Dinu Flămând (2010), Ion Mircea (2011), Nicolae Prelipceanu (2012), Ion Mureșan (2013), Gabriel Chifu (2014), Gheorghe Grigurcu (2015). Sigur, e regretabil că sunt (și vor mai fi) poeți de vârf care au murit (și vor muri) înainte să apuce să primească Premiul Național „Mihai Eminescu”, la Botoșani. Contestatarii premiaților intră și ei în regula jocului, opiniile lor (uneori duse la extrem, jignitoare) nu fac decât publicitate acestui premiu.

N-am mai fost pe 15 ianuarie la Botoșani din vremea președinției lui Laurențiu Ulici la USR (e adevărat, neinvitat de atunci), m-am bucurat să mă închin la Biserica Uspenia și să-i aprind acolo o lumânare lui Mihai Eminescu, să întâlnesc în acest an poeți dragi, să schimbăm cărți cu autograf, să-l ascult pe Ion Caramitru, magistral, recitând texte de substanță, de mare rezonanță contemporană din Mihai Eminescu (la finalul festivității; nu contează că nu m-au convins cu ce au citit acum premiații de la Opus Primum). Am uitat până și de grija că te poate bloca iarna aproape de granița cu Ucraina.

19 ianuarie 2015. BV

Poemul de colecție

Adrian Alui Gheorghe

Dicţionarul morţii

Lui Lucian Alecsa, azi

A mai murit un prieten.
Azi.
Brusc.
Ieri a privit în zare,
azi dimineaţă privea mai mult în sine.
Zîmbea.
Dacă el a reuşit, eu de ce nu aş putea?

Ce destin, ce aventură, ce întîmplare!
Mort eşti în rînd cu Eminescu, cu Blaga,
cu Bacovia, cu Nichita Stănescu.
Eşti în rînd cu Traian T. Coşovei,
cu Alexandru Muşina, dar şi cu Alexandru Macedon.
Generaţii diferite, lumi postume diferite,
dar tot acolo, în definitiv.
Eşti în rînd cu Veronica Micle, cu Calypso,
cu Maria de Mangop,
cu madame de Pompadour.
Femei, femei.
Nume dintr-o panoplie
a frumuseţii care nu oboseşte.

Mergem mai departe?
Inutil.
E un dicţionar al morţii
care seamănă cu ficţiunea.
Lista e infinită, cît memoria.
Da, e alt nivel,
popor stelar,
fără puricii care sar ca să pară înalţi,
fără păduchii care
îşi înfundă trompa în piele
ca să pară înţelepţi.

Dă-mi, Doamne, înţelepciunea sfîrşitului
aşa cum vin
unul cîte unul,
sfioşi,
toţi oamenii pe care îi iubesc
să
te
întîlnească
pe
Tine.

5 februarie, 2016

Mergem mai departe?

Inutil.

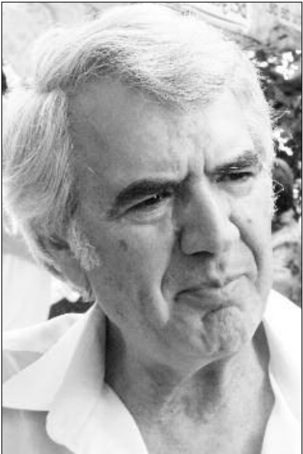
E un dicţionar al morţii

care seamănă cu ficţiunea.

Lista e infinită, cît memoria.

litere

Radu Cange

Acum, bătrân și lefter, visător

Încă mai sunt și nu mă dau bătut;

Căci partizan l-al literei izvor,

Deși-am ajuns, nu sunt precum am vrut.

Și, ucenic, rămân fără de voce,

De-l recitesc pe Benedetto Croce.

Moto: Lumina umbrelor curgând,
Spre viața care ne desparte,
Spre moartea care ne împarte,
Prin tresăriri tot așteptând,
Lumina umbrelor plângând.

Zeghea

Timp solitar, pierdut în tinerețe,
Și-n gingășii, inconștient și viu,
Timp scuturat de orice bătrânețe,
Dar mai ales când ai puțin rachiu,

M-ai subminat și m-ai făcut matur,
Și preșul mi-ai furat de sub picioare,
Aș vrea și să mă bucur și să-njur,
Și să-ți arunc în brațe disperare.

Dar m-am uitat la tine, ești cărunt,
Și gârbovit, de te apucă mila,
Și-acum îți spun : nu vreau să te înfrunt,
Și părul nici să-ți tai, precum Dalila.

Timp obosit și obsedat de veghe,
Ești un bătrân împiedicat în zeghe.

Și-atunci

...Și în amurgul meu, să te cuprind aș vrea,
În șapte nopți la rând să ne cuprindă-un val,
Să scriu doar versuri sacre, să-ți fac o temenea,
Să mi te-nchipui, doamnă, că ești Jeanne Duval.

Cu tine aș putea să retrăiesc un vis,
Aș fi celebru-n noapte, asemenea unei flori,
Sau cavalerul ar ascunde un proscris,
Iar teama ne va da fiori după fiori.
În întuneric vorbe de-amor vom asculta,
Din gândurile noastre care pe rând se-nclină,
Să fii și moartea mea, să fii și viața mea ;
O, toată neagră fii, „cea plină de lumină".

În șapte nopți la rând să ne cuprindă-un val,
Când am să mi te-nchipui că ești Jeanne Duval.

De-l recitesc

... Și cărțile le primeneau privirea,
Când tânăr, încă, versuri mai visam,
Și îmi părea că prind nemărginirea;
Mă vream matur, dar tot copil eram.

Și cu sfială, când luam vreo carte,
Din librării, din rafturi, mai ales,
Mă-nvredniceam să-înaintez spre arte,
Când inima, vioaie, îmi da ghes.

Acum, bătrân și lefter, visător
Încă mai sunt și nu mă dau bătut;
Căci partizan l-al literei izvor,
Deși-am ajuns, nu sunt precum am vrut.

Și, ucenic, rămân fără de voce,
De-l recitesc pe Benedetto Croce.

Abandonat

Abandonat de mine, nu-l găsesc.
Pe cel pe care judecata mea
Ar vrea să-l prindă, nu știu de-ar putea;
E-un alter, zău, și chiar mă străduiesc.

Dar ce să fie în lumina largă,
Și-n întunericul ce e la fel?
Că fiecare-n firea-i e-un rebel.
Sunt valuri ce se sparg și-au să se spargă.

Mustrându-mă în ani și pe-ntrecute,
Îmi spune că un terț e vinovat ;
Mă poartă pe cărări necunoscute,
Dar eu nu-l cred, că-i un destrăbălat.

Și cum să pot să mă împart în trei?
Căci vine moartea și mă-ntreabă: Ce-i?!...

O zi

O zi cernită, ceață multă, fum
Stau frunzele-n zăpada pură, zac
Și totul ce nu are niciun drum,
Evenimente ce nu-mi sunt pe plac.

Și timpu-mbrobodit ca un bătrân
Zbătându-se în chinuri, fără leac,
Și zilele care pe rând apun,
Și totul ce acum nu-mi e pe plac.

Și zidurile vechi ce mă-nconjoară -
O funie de cărămizi, boltită
Și lucrul care nu întâia oară
Zace prin colțuri - viață risipită.

Și un amurg, dar ce fel de amurg,
În care-am căutat un demiurg...

La scaldă

Ce fragedă femeie, pe luciile-i pulpe,
Se-apleacă o mireasmă cu-ncetinelі de vulpe.
Și valurile-i sting arșițele din vintre
Ce firea o încearcă să spună în cuvinte.

Se-pleacă-ncetișor și calcă apa clară
Ce joacă între maluri și-n soarele de vară.
Lascivă, se și crede-n vreun teatru, ca-ntr-o joacă
Și-ar vrea, neobservată, în lume să petreacă.

Ochii mânjiți de sâmburi de pofte stau la pândă
Și leneșa mișcare-a picioarelor s-o prindă-a
Femeii care-i fragă și meșteră cu tâlc.
Și spumegă bărbații, doar unul tace, mâlc.

E-acela ce-ar trânti-o în apa curgătoare,
Să-i depene cu sârg râvnitele-i picioare.

Dorință

Un orator să fiu, care-ar pleda,
La viața veșnică și doar la soare;
La Roma-n Forum unde ar avea
Loc pentru sfadă și un oarecare.

Ori la Atena, unde înțelepții
I-ar învăța pe ucenici ce-i zborul;
Drept mulțumire, ar cânta adepții,
Și, intonând în spate, ar sta corul.

Să fie-așa: doar spirit și fior,
Și-nțelepciunea iarăși la putere,
Chiar de nimic să nu îmi fie dor,
Înseninat, să simt o mângâiere.

Și să visez că trece iar Socrate,
Care din nou ar fi în libertate.

O clipă cu Ahoe

Nea Tudor George mustăcea, hirsut
Și-o carte-avea, de-a lui, în buzunar,
O meșterise ca un făurar,
Să-i țină bătrâneții de urât.

Părea un popă tuns ce evadase
Din mânăstire, ca din închisoare,
Ce-ntârziase mult între odoare
Și de ani buni o țuică nu gustase.

Nici vreun tutun nu mai trăsese-n piept,
- Credea că are fire de martir -,
Dar el era, oricum, un înțelept,
Scăpase de potcap și patrafir.

Când la grădină, pe la U, pe-afară,
L-am întâlnit, mi-a zis: N-ai o țigară ?

Mihai MERTICARU

poesis

SONETUL UNUI RĂSFĂȚAT

Am fost și eu un tânăr cam zănatic,
Nici prea urât, dar nici chiar un Făt-Frumos,
Care făcea de toate mai mult pe dos,
Mereu nepăsător și fluturatic,

Nici sărăntoc, dar nici prea mare boss,
Nici adept al spiritului apatic,
Nici bizar consumator de jăratic,
Nici de oarecare remușcare ros.

Nu prea știu dacă am trecut prin viață
Sau prin întins zăvoi cu mărăcine,
Dar sigur simt c-am rătăcit prin ceață,

Uitând că ghinionul mă răsfață.
Așa m-am trezit bătrân printre ruine,
Întrebând pe toți în cale despre mine.

SONETUL POEMULUI

Scapără cuvântul și versu-nvinge,
Împodobind pământul cu lumină
Din vechea înțelepciune elină,
Perfecțiunea noi cote atinge.

Clipa gravă cu lungi ecouri plină
În ocean de nemurire se stinge,
Poemul printre veacuri se prelinge
Până ce mileniul i se închină.

În imense fulgurații se-nșiră
Inefabil smuls din azur și tină,
Se potrivește-armonios în miră,

Pe liră se adună, se deșiră,
Timpul și nemărginirea domină,
Că-i rupt din creațiunea divină.

SONETUL OPTIMISTULUI

După-ntuneric urmează lumină,
Dezastrele-n bucurii se rotunjesc,
Din necaz răsare cântec îngeresc,
Ura se face iubire creștină,

Atunci când, din întâmplare, te-ntâlnesc
Și norii fug de pe bolta senină,
Pe întreg pământul pacea domină,
Totul se preface într-un rai ceresc.

Eternitatea clipei de-ntâlnire
Niciodată nu poate să mă mintă
Când, aurite,-mi întinde potire,

Fermecându-mă cu-a lor strălucire.
Minunea lumii se preface-n țintă,
Iubirea, cu mii de gheare, m-alintă.

→

Florina Isache

Femeia în care mă întorc

Nu ştiam cum este să plec din mine.
Din lumea aceasta simetric construită pe ape.
Doar cu trei cărţi – scrise de o femeie care m-a citit corect
şi despre care credeam că ştiu totul.
Femeia aceea care, uneori, seara, plimbă o pisică în lesă
şi spune că viaţa nu are niciun sens dacă
nu prinzi în fiecare dimineaţă ,,blak friday".
O femeie pe care mama o îmbrăţişează aşa cum
mă îmbrăţişează pe mine şi în acelaşi timp, astfel încât
niciuna să nu renunţăm mai mult de o zi la joacă.
Şi ea are voie să privească tot ceea ce eu nu am voie să văd,
să caute printre amintirile mamei,
să privească peste balustradă şi să facă planuri de viaţă.

Trăieşte realitatea la zi.
Se împarte exact la toţi şi nu se risipeşte, la fel ca lumina.
Femeia aceasta în care mă întorc întotdeauna când plec din mine.

Elipsă

Ciorile creionau cercuri deasupra satului.
Duminică.
Tata şi tatăl mamei strâng mere.
Mere de aer, mere de sticlă
în care au pus capcane pentru iepuri.
Unul abia întors dintr-o călătorie,
celălalt plecat într-o călătorie.

Un car de flori în pragul casei.
Flori de piatră.

Mama citeşte din noul meu volum de versuri nescrise,
în verandă.
În jurul ei se învârt satul,
câmpia, apele, lumina...

Un ochi de lumină

Şi toamna aceasta care începe la mine
şi se termină la tine
ca o stradă în construcţie,
ca un ochi de lumină
prin care trec păsările iernii,
ducând mai departe, cu fiecare frunză, poemul acesta
în care am închis un castel de cuvinte,
noi,
tu,
eu...

Viii cu morţii

Lucrurile se schimbă, Anirol.
Aşa cum se schimbă vremea, oamenii,
viii cu morţii
şi râd ca un trup îmbrăţişat de alcool.
De ce nu vrei să înţelegi?!
La 6 din 49, copilul străzii vine şi se opreşte în prag.
Consumatorii îl alungă cu pietre...ca pe un mort.
Şi el nu înţelege cum este să fii mort
dacă îţi este foame şi sete.

Şi muza

Şi ea ocoleşte odată, de două ori, de n ori staţia Peco,
intră în blocul nostru, bate şi dacă nu-i deschidem
intră pe sub uşă,
la ora când soarele nopţii seamănă tot mai mult cu pământul,
când un câmp cu miros de rufe proaspăt spălate,
se întinde în camera cu pereţi de hârtie,
un ochi fuge de la cuprins la prefaţă
şi ea dansează,
dansează pe sârmă cu puii de vrăbii aici.
Noi o privim toţi deşi nu o vedem niciunul.
.
Nimeni nu zice că nu este nimeni.
În camera cu pereţi de hârtie
niciodată nu suntem singuri când suntem singuri...

Maternitate

Există o dimineaţă în care mă aşez confortabil
ca într-un fotoliu
şi merg aşa cu ferestrele deschise
şi păsările cu patruzecişişase de rânduri de pui îmi ies din umeri şi
îşi continuă zborul.
Ploile se întorc la locul lor (în plămânii mei), apoi se ridică la ceruri
şi cad peste lume
şi toţi spun:
copacul acesta este o femeie...

Fără răspuns

Un drum convex spre poemul acesta
la care scriu de o sută de ani
şi încă mai scriu până când vei veni.
Ştiu că vei veni.
Eu voi purta o rochie verde,
tivită cu pietre şi volbură.
Tu vei purta pe umeri o ploaie,
deşi este cea mai rece iarnă din ultimii o sută de ani.
Deşi nu este nimic din ce va fi,
cuvintele vor răspândi lumini şi umbre între noi,
un vin de Zâmbreasca va curge printre rândurile poemului
acesta de o sută de ani
şi cititorii se vor opri (după fiecare vers) şi se vor întreba:
de ce?

Constrângeri

Să priveşti prin fereastră lumina unui soare negru
la sfârşit de octombrie
şi să alegi primul bon fiscal, câştigător
după ce ai notat în ,,jurnal de călătorie"-
teorii de iniţiere în arta seducţiei...

Mama citeşte din noul meu volum de versuri nescrise,

în verandă.

În jurul ei se învârt satul,

câmpia, apele, lumina...

Palmyra - Templul lui Bel

SONETUL UNUI CARNAVAL

Plutind pe acorduri de marş triumfal,
Am intrat în sala plină cu roze,
De jur-împrejur, regi, regine-n poze;
Nimerisem în inedit carnaval.

Fetițe, amețitoare mimoze!
Puţin năuc, umblam ca purtat de val
Multiplicat în oglinzi de opal
Deschizătoare de mistice gnoze.

Zeci de perechi de ochi de domnișoare!
Nu ştiu de ce îmi venea să ameţesc,
O frumusețe, care mai de care,

Niciuna mai puţin strălucitoare!
Era un peisaj aşa de firesc
Şi eu tocmai începeam să mă trezesc!

SONETUL GNOZEI

Frăgezeşte dorul o amintire,
Zările-s colorate de tristeţe,
Începe lumina să se dezgheţe,
Altă primăvară-şi vine în fire

Şi noi iubiri începe să ne-nveţe,
Printre umbrele clipei să le-nşire
Ca într-o sacramentală zidire,
Spre bucuria fetelor iubeţe.

Un alt cântec drag se prefigurează,
Trece prin ziduri, calcă fărădelegi,
E apă vie ce urcă pe-o rază,

Fântâna fiinţei pururea trează.
Gnoză, energie a vieţii întregi,
Cu lanţuri de aur, cum faci de mă legi?

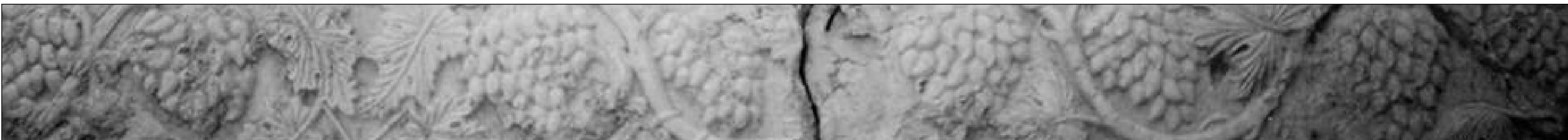
SONETUL PREDESTINĂRII

Fereastră în icoană bizantină,
În catedrală gotică, arcadă,
Între umbrele clipei, acoladă,
Madona Angelicata afină.

Zeiţă a izvoarelor, naiadă,
Trupu-i armonios ca de felină
Cele alese calităţi îmbină;
Fără ea, viaţa ni s-ar părea fadă.

Sub pieptar se zbat fulgerele zării,
Sub frunte creşte năzuinţ-adâncă
A descoperirii şi descifrării

A tainei tainelor predestinării.
I-am întrezărit tăria de stâncă
Pe vremea când era fetiţă încă.

poesis

N. Georgescu

Măicuță tânără prin lume

Făcându-se sub semnul nord este egal cu gândire (în sens barbilian: „Castelul tău de gheață l-am cunoscut, gândire”), stă cu totul în rational. Nimic, sau nimic notabil, din zona misticului, a negurosului fabulos mitologic – mai degrabă o atmosferă horațiană: oamenii stau în casă, la căldură, par a pune lemne pe foc ori vin în cupe, și admiră dezmățul naturii privind pe fereastră.

O mamă își caută familia prin lume, mai ales fiul, (plecat, desigur, după proiecte, programe, *gioburi* bune în general): „Oare cum e să pleci din Orientul Mijlociu / direct în Suedia? / să te întorci în România / Și apoi la Milano? (...) Spune-mi / pe care țărm îți lași catargul / când vrei să îți odihnești inima?//privirea lui are un reazem / când mă privește / un stăvilar nu lasă lacrimile să inunde lumea.”[1] Camelia Iuliana Radu a mai publicat un volum de versuri despre *Oman* (2014), după volumele: *Pasărea singuratică* (2000, proză scurtă), *Muntele inițiaților* (2002, poezie), *Regăsirea de sine* (2003, eseuri), *Pe muchia prezentului* (2005, proză scurtă), *Floare mică* (2009, poezie), *Tangerine tango* (2012, poezie). O operă care se rotunjește răbdător, fundalul meditațiilor sale fiind, în general, țările îndepărtate: Japonia, China. *Norr* face pereche cu *Oman*: frigul după cald. Autoarea nu este un fel de globe-trotter poetic și eseistic, desi sintetizează cu mare pasiune și cu multă informație zonele referite; ea scrie după ce s-a întors acasă, cu nostalgie (iată o inversare a sensului: este nostalgie după locurile îndepărtate, nu după originea plecării; de fapt, se poate vorbi și de o amintire a nostalgiei); constată că drumul nu are capăt, „Ulise” nu-și lasă nicăieri catargul – iar „stăvilarul” este doar acolo, în momentul despărțirii, când numai încrederea în celălalt oprește teama – în rest, însă, în singurătate ori în căutarea propriuzisă, tristețea inundă ființa. Pare măicuța bătrână cu brâul de lână ce-și caută cu încredere fiul – desi, din poezia însăși, se arată a fi tânără, chiar la concurență cu tinerele suedeze pe care le privește ca ființe ce i-l pot lua, atrage, pe el, cel nenuntit încă. Deja o imagine ca aceasta: „iar eu simțeam încercările dinaintea plecării / vântul de miazănoapte / înfășurând pereții trupului flaut” te trimite subtil către fluierul din dosul stânii...

Dar cheia aceasta mioritică a poemelor din *Norr* poate fi neadecvată, iar în timpul lecturii, până la jumătatea volumului, nici nu te gândești la ea; când treci, însă, de impresiile de peisaj și te interesezi mai adânc cine este autorul, vâzând apoi, în partea a doua și mai ales în ultima parte, a treia, cum personajul principal devine fiul iar tema dominantă se mută către zona mistică, atunci chiar fără să vrei îți apare în minte arhetipul – și citești cu „Miorița” sub gânduri. Pentru a constata, pe parcurs, că tema devine subliminală (chiar voit), autoarea fiind, de fapt, captată/captivată de construcția fiecărui poem în parte. Camelia Iuliana Radu este o poetă a spațiilor largi, desfășoară covoare întinse de metafore, articulează mituri în mituri, se supune unei arte poetice a constructivismului bine asimilată și potrivindu-i-se cu aceeași măsură. Remarc, fără a mai trece prin atâtea alte versuri care atrag atenția în acest volum, poemul „Am înțeles pe banca din parc” , un „pentru că” ce plânge și celebrează în același timp moartea într-un fel aparte: „pe măsură ce frumusețea se coace în tine / și devii mai rumen în desăvârșire / cald în mireasmă / viermii vin spre tine cu poftă / atrași // pe măsură ce te urâțești și devii tot mai rău / frumusețea vine ca o tenace omidă / să se sature de tot ce nu poate fi / pe măsură ce ființa ta cea de carne / sau cea de duh / ființa articulată și coerentă / își coace desăvârșirea sub soarele existenței // viermii de dincolo / din partea ta nevăzută și neștiuită / vin tot mai însetați / tot mai înfometați / tot mai tenace / cu moartea pre moarte călcând / sau viața pre viață iubind // și de departe se aude trâmbița descompunerii / pentru ca trupul tău cel frumos / cel prea urât / cel desăvârșit în frumusețe sau în urâțenie / să nu fie ajuns din urmă de împietrire / de statica moarte / de moartea cea adevărată / să nu te prindă din urmă / să nu te înfoșoare în giulgiu și să nu treci / ci să rămâi nicăieri / pe o muchie ascuțită care îți taie împlinirea / în secunde dibace cu mersul pe loc / cum ar fi să rămână ouăle ouă /niciodată pui / cum ar fi păsările să înghețe în zbor / florile să nu dea rod / iar tu / tu să rămâi împietrirea aceluiași gest / o mumie?/ să nu mai poți spune nimic niciodată / să nu mai poți povesti mai departe / să fii zaua înțepenită în lanț / să fii pieirea ta și a tuturor celor de dinainte / și de după tine?/ cum ar fi?” Fără aceste „secunde dibace cu mersul pe loc”, ce sunt imaginile, amintirile, poveștile etc. (deci: ce rămâne după om) specia însăși ar pieri: moartea o poate împrospăta veșnic tocmai pentru că transferă către logos alcătuirea omenescului din noi.

În rest, despre fiul mereu rătăcitor, această încredere o liniștește pe măicuța tânără: „...iar inima, Doamne, inima lui întoarsă acasă / ține-o în cuibul răbdării tale ca pe o rădăcină uscată / dacă tu o atingi cu mila ta, lăstar nou va gunguri.” Cât timp avem inima acasă, întoarsă spre casă – și, desigur, credința în piept – drumurile noastre lăstăresc în prispă, în curte, în poartă.

Rămâne, desigur, de discutat partea decorativă, ca să-i zic așa, a volumului, descrierea nordului adică, peisajele Suediei. Făcându-se sub semnul *nord este egal cu gândire* (în sens barbilian: „Castelul tău de gheață l-am cunoscut, gândire”), stă cu totul în rational. Nimic, sau nimic notabil, din zona misticului, a negurosului fabulos mitologic – mai degrabă o atmosferă horațiană: oamenii stau în casă, la căldură, par a pune lemne pe foc ori vin în cupe, și admiră dezmățul naturii privind pe fereastră. Nordul Cameliei Iuliana Radu are cerul albastru intens, adânc, ca în Homer, sirenele domină marea, oamenii sunt blonzi și vânjoși tot ca în epopee, dar wikingii nu mai sunt (și deplânge asta!): poeta trăiește sudic, mediteranean, și pare a spune, ca același Horațiu: „Cerul deasupra-l schimbi, nu sufletul, marea trecând-o”. Ea nu călătorește cu ochii, este un suflet ce-și poartă nelinișteа prin lume, „neliniștește” lumea mai degrabă cu brazdele întrebărilor sale, sau se liniștește pe sine cu lume. Și din toate – scoate poezie și numai poezie.

[1] *Camelia Iuliana Radu: Norr,* Editura Tracus Arte 2015, p.63.

Magda Grigore

În numele poemului (înşirate zilele mele…)

Înşirate zilele mele, vântul şi ploaia,
lunecând încet, libere, fără să asculte
sensul mişcării.
Zilele mele ca nişte danaide fecioare
se scaldă în lumina crudă a curcubeului,
reînsufleţite de un gând fragil, de
primăvară,
venit să despartă lumina de umbră.
Până atunci, ca şi Oknos,
împletesc o frânghie mereu dezlegată de
alţii,
în urma mea zilele ard, ca nişte
lumânări mici,
îşi aruncă hlamida în vibraţii neştiute,
lumina se întoarce la sfârşitul zilei
în felinarul de sticlă din care privesc
lumea.
Înşirate zilele mele, vântul şi ploaia,
reînsufleţite de un gând fragil, de
primăvară,
vor să despartă lumina de umbră.

Nu există muchie mai subţire ca timpul,
nu există libertate mai mare decât
aureola mandorlei
desenând o punte îngustă, o punte
subţire,
peste care pasul ezită să urce.
Înşirate zilele mele, înfloresc visând
ca lotuşii la suprafaţa apelor,
zilele mele necesare, vântul şi ploaia,
strânse laolaltă să asculte
cum lucrează timpul nestingherit
în păienjenişul lutului.
Înşirate zilele mele le număr în gând,
totdeauna,
mătănii calde lunecând, căzând
din mâna Domnului
una câte una

Carte nouă

Octavian Doclin – *Baletul de noapte*

(Editura *Gordian*, 2015, Timişoara)

Un nou volum de poeme al poetului reşiţean, la vârsta de 66 de ani (el zice şase-şase!), pe linia cunoscută a liricii sale, cu texte în general scurte şi concentrate, unele adevărate miniaturi poetice despre poezie: „Poezie insomnie/moarte vie” sau ca-n această negare a negaţiei: „Poezie poartă/moartea moartă”. Ziceam de 66? Ei bine, la pagina 66 se află un poem – *Ultimele...* - marca Doclin, profund, parabolic, în care Scribul este eu poetic: „Ce poţi să faci/când nu poţi să faci nimic/gândi ajuns la capătul Domeniului Scribul/adulmecând în acelaşi timp/ultimele fărâmituri în coşurile pregătite din timp/gândurile morţii căzute din poala ultimului Stăpân/şi a ultimei sale împărăţii”. Ca de obicei, nu lipseşte acestei poezii dimensiunea ludică, volumul chiar purtând un motto din Arghezi care tocmai la aceasta trimite: „Aşa este jocul./Îl joci în doi, în trei,/îl joci în câte câţi vrei/Arde-l-ar focul”. Prefaţa este scrisă de eseistul Marcel Pop-Cornis care-şi încheie textul aplicat cu această concluzie: „Poezia lui Octavian Doclin îşi asumă riscuri, manevrând în marginea convenţiilor literare, provocând ideile tradiţiei – nu respingându-le integral ci reanimându-le – navigând împotriva curentului, explorând misterele nopţii poetice pentru a pregăti revelaţiile dimineţii. *Baletul de noapte* implică „iubirea-puterea-eliberarea” într-o „luptă fără sfârşit.../într-un timp fără sfârşit” – timpul poetului desăvârşit”. **(DAD)**

Din poezia lumii

Mihailo KAMENIUK (Ucraina)

În prezentarea şi traducerea lui **Leo BUTNARU**

S-a născut în anul 1948 în satul Grigorivka, regiunea Viniţa. Şcoala medie o absolvă cu eminenţă, după care îşi face studiile la Universitatea Pedagogică din Viniţa. După facultate, a fost angajat în mai multe redacţii de presă pentru tineret.

Debutează editorial în 1971 cu cartea de versuri „Patru strune", urmată de „Fraţi în numele focului" (1978), „Respiraţia râului" (1981), „Cerneală pentru Herodot" (1985), „Păsări inelate" (1991), „Pasărea adâncurilor. 100 de poeme de dragoste", „2000" (trei volume), „Spadă şi trandafir" (2001-2008), „Cântecele haimanalei tandre" (2010) ş. a. A publicat şi câteva volume de publicistică documentară.

Deţinător al mai multor premii literare importante.

A fost vice-preşedintele Uniunii Scriitorilor din Ucraina. În prezent este preşedintele Organizaţiei Regionale Viniţa a Uniunii Scriitorilor din Ucraina.

* * *

...deja lumea-i până la coate în sânge,
suntem disperaţi cu toţii
...totdeauna când greşesc politicienii,
plătesc patrioţii.

* * *

...au împuşcat în mine, în Hristos au nimerit –
istoria credinţei e simplă de neînchipuit...

* * *

...au fost lupte
cine, câţi au murit în toiul lor?
dar cine nu a trecut astă proba cumplită?
...războiul se va sfârşi
şi din nou patrioţilor le va fi aburcată pe umeri
crucea proaspăt cioplită...

* * *

...prin hăţişuri de mituri şi palavre
abia mai pâlpâie un poponeţ oarecare –
acela-i adevărul istoriei, –
caută-l, de mai ai răbdare

* * *

...ce-i bine că nu crâcneşte
poporul, ca iepurii când se pitesc...
...voi vă recunoaşteţi în persoana mea.
Mulţumesc!

Caz

...iar acum acestor oameni ce le mai trebuie?
...cu cine-s?... De ce?... Cine sunt ei, în fine?
...ar exista pe lume vreun genist genial,
care ar demina atâtea locuri asasine?

...dar parcă trântorii nu dau năvală la miere?
...şi parcă presupunerile cazul îl explică:
„Sunteţi trimişi înainte pe căile minate,
pentru ca dânşii să vină din urmă fără frică..."

Ispitirea prin text

...Veni. Se cuibări.
...Trăi în firea mea,
trezind fiara din mine.
„Dar cum te cheamă, cine ai fi?..."
...Spuse:
„Credinţa.
Dar tu nu-mi aparţii,
astfel că nu te mai supăra,
nu căuta alibiuri.
Tu nu depinzi de nimeni,
cum nu depinde zăpada
de schiuri".

Dacă eşti cu mine

...Iată şampania, în vasul cu gheaţă,
să o bem în doi, după care
să-mi găsesc cuibuşor în inima-ţi mare
şi să-i trag un perdaf moralistului-paiaţă.
Eu îţi voi aşterne fericirea sub picioare,
casa-ţi voi umplea cu roze pe care le vei refuza.
Iată drumul tău, mai bun decât hotelul,
mai lung decât vecia, mai scut decât moartea.

Hotel. Natură moartă

Un volum de Molière pe noptieră –
în el bunicuţul trece zilele ca prin portieră.
Caută pocalul, înfrigurat...
sub pleoape – ca-n cavou...
pentru suferinţa din dragoste
un medicament nou.

Şi luna sângerie prin pânza ceţii –
inimă smulsă
din pieptul nopţii.

* * *

...Printre voi sunt străin,
ca un venetic din China,
îmi joc ţigara între dinţi,
amară-i nicotina,
eu, până dă întâia cărunteţe,
voi fi uşuratic înaintea lui Dumnezeu,
astfel unul şi singuratic sunt eu,
detestat între iad şi rai.
Devenim ce alegem, ce hotărâm,
chiar de viaţa nu-i decât lumânare în vânt,
scrânciob, urzică-n care cu sabia dai.

Izgonirea lui Adam din rai

Muşte albe. Nemaivăzut de albe
zburau de colo-colo, năuce.
Plesnitura cea din trupul femeii
nu ştiam că la bine nu duce.

Beat întâia oară.
Prima dregere după băutură.
Întâia oară cunoscui atare chin.
Pe trupul femeii acea plesnitură...
Nu am văzut-o în rai. Amin...

De la întâlnire

Când reveneam acasă, luna se agăţa
în ramuri de alun,
Cald ca-n copilărie, demult.
Stejarul mirosea a trupul tău, a călină,
Miros aspru şi mult.

Şi-am întrebat de Dumnezeu, şi auzii ceva de sus
Ce n-auziseră oamenii de când sunt daţi.
Iar peste creştetul meu străluceau două stele mici
Ca nişte sâni sărutaţi.

Acuarelă de martie

...ah, ce vesele cad
picăturile din streaşină,
însemnând pământul desprimăvărat...

Cum aceste pâraie râurile le tot hrănesc, –
din fericire pe ele corăbiile încă plutesc...

Cum priveşte prin geam parcă,
printre zăbrele, un biet invalid nebărbierit,
zicându-şi în astă dimineaţă:
„Ce vesel îi este
zăpezii să moară
şi să se scurgă sub gheaţă..."
Iar tânărul zvelt,
ud leoarcă de alergare,
le zâmbeşte tuturor ca un artist:
„Ce vesel e să fii
şi gheaţă,
şi zăpadă,
şi acest nene trist..."

Iarnă 2016. Memento mori

...hornul voroveşte-n limba sa
şi potoleşte satul,
cu acest omăt va veni ceva,
dacă nu a venit deja cu altul.
... albul lui e uşor de străpuns,
pe noi strat uşor ne desparte
de pământul abandonat
mai negru decât neagra moarte.

* * *

Trăiască totul ce-i legat de tinereţe,
celui leneş norocul mereu îi va scăpa.
Eu sunt poet,
şi voi fi iertat de toate,
numai că eşti a mea lumea nu-mi va ierta.

* * *

Viaţa e complicată, în singurătate
toate-s amestecătură himerică.
...Lasă-mă să intru-n singurătatea ta
ca păcătosul în biserică.

...şi spovedeşte, şi iartă
pe cel ce greşeşte fără să ştie
şi ca înecatului las' să-i intre-n trup
ultima melodie.

* * *

...pierdut într-un colier de păcate:
respir greu, geamăt, palavre-n neştire,
după care răniri la trezie
şi căutare de îndreptăţire,
când dragostea pare-o comedie...
...astea, fireşte, nu mi-au fost date şi mie...

* * *

...prin efort de voinţă
părăsesc visul,
la balcon
strâng ţigara-ntre dinţi.
...umbra ta
dispare ca-n hău,
vântul de nord
readuce mirosul tău...
... întunericul sângeriu
iarăşi pulsează la tâmplă –
ţipăt la naşterile care
nu se întâmplă.

* * *

S-au tot plodit oraşele-satelit
bandajate de tifonul câmpiilor vecine.
...E bine să îmbătrâneşti împreună cu
pomii sădiţi chiar de tine!

...Înfloresc mărăcinii la poale de deal
şi cântă plopii îmbătător,
şi parcă tu însuţi te-nveleşti cu scoarţă
şi de sub scoarţă auzi cântul lor.

* * *

... ca un gheţar
cimitirul alunecă
peste sat.
Ce demult
n-am fost aici
eu,
cel depărtat.

traduceri

Mircea Bârsilă

CÂMPIA CU NUMERE

Apelând la ofertele lirismului rece, cerebral, și la procedeul excesivei ramificări a ideaticii, Petruț Pârvescu își propune să elaboreze un discurs *total* (alcătuit din versuri dependente de felurite tipare lirice, inclusiv cel biblic, din citate, din fragmente epice, eseistice și pseudo-filosofice) și, implicit, o ,,epopee existențială", cum se afirmă într-un vers.

În 1995, cînd a debutat editorial (cu volumul *Câmpia cu numere - Prima zi*, Editura Panteon), optzecistul **Petruț Pârvescu** avea 39 de ani. Au urmat volumele *Imnele tăcerii* (Editura Agata, 2003), *Gesturi aproximative* (Editura Princeps Edit, 2005), *Câmpia cu numere – Geometria visului* (Editura Paralela45, 2005), *Câmpia cu numere - A opta zi* (Editura Axa, 2005, Colecția ,,Poeți optzeciști) și antologia *Câmpia cu numere* (Editura Tipo Moldova, 2011).

Antologia *Câmpia cu numere* (2011), ce cuprinde poeme din cele trei volume înrudite prin titlurile lor, este structurată în trei secvențe: *Prima zi*, *Geometria visului* și *A opta zi*. Respectivele secvențe se subsumează unui proiect liric consolidat cu atenție și originalitate, în lungul anilor.

În linii mari, programul poetic al Petruț Pârvescu este orientat spre discursul alcătuit din fragmente autonome, un discurs în cadrul căruia sunt permise atât multiplicarea perspectivelor asupra existenței și realității, cât și varietatea formulelor lirice menită să confere volumului o diversitate simfonică.

Fragmentarea discursului în sevențe independente (ce ar putea să fie mutate, fără nici o „stricăciune", în oricare dintre celelalte texte) și, respectiv, amalgamul imagistic și stilistic, reflectă, de fapt, o atitudine polemică în raport cu tradiția poetică. În același timp, fluxul liber, arbitrar (doar în aparență) al mesajului maschează desfășurarea *studiată* a sa. Sub protecția unor mari modele (Ezra Pound, T.S. Eliot și alții), el ignoră, programatic, distincția poetic/nonpoetic și, implicit, specifica diferență dintre feluritele tipuri de limbaje, iar rezultatele sunt, de nenumărate ori, remarcabile, așa cum se întâmplă, de pildă, în cea de a șasea secvență a poemului *Mărturia păpădiei:* „cobor pe scara de serviciu a zilei următoare/un străin în propria-mi piele (temniță și temnicer/după ce-am înghițit cheia) îmi vine să înjur/să blestem/(dar unde să pun oare blestemul) clipa/în carea am dat buzna în cancelaria domnișoarei/ universale/mai la stânga (c.a.p-ul și biserica satului)/mai la dreapta (disfuncționalități ale memoriei regresive)/centrul de greutate la 2 m în pământ/înaintez hotărât/pătruns adânc în lama oglinzii/un coridor lung ciupit de vărsat umed nevertebrat/cu mii de păsări mici multicolore/în colivii de aur/zburând prin carnea lor fragedă aburindă/până la cer//din loc în loc/uși întredeschise prin care ne privesc obiecte și cifre/lungi rafturi și sertare lucioase/cu dinți măcinați// ce de chestii domnule/(îți vine să râzi să te bucuri s-o iei de la capăt)/ace brice cuie și... (o de ce așa departe!)/viețile noastre/morțile noastre fișate/adnotate/trase la indigo (alb negru gri sau maro)/calcule/numere și multe altele pe care nu le înțeleg nici acum".

Această secvență este reprezentativă și în ceea ce privește relația opozitorie dintre tendința transcenderii realului și simultana negare a ei, fapt ce conferă oniricei viziuni – aceea a coborârii în moarte, la „domnișoara universală" - imprevizibile valențe deformatoare.

Următoarea secvență din același poem, cea de *a șaptea,* este elocventă în privința modificării registrului scriptural și a celui imagistic, în cheia ironiei avangardiste: ,,lume/lume și iar lume/soro lume/veniți/haideți să vedeți pe taraba amăgirii/cum dospesc voluminoase și grele icrele negre din burta/zilei/cum se vinde și se cumpără viața noastră prietene//cum se vând la kilogram/ la litru/la metru și la bucată/vise speranțe necazuri și bucurii/războiul de treizeci și ceva de ani/tratatul de la verdun/cum se pun la cale alianțe și intrigi/mese rotunde mese pătrate cuburi și sfere/cum se vând lubenițele roșii harbujeii/pepeni galbeni hegel și kant/nietzsche și hamlet baudelaire einstein și sancho//aleluia/aleluia aleluia/de trei ori lepădare de sine/și continuăm să ne vindem țara mama fratele sora și/continuăm să cumpărăm știrul și loboda/igări blugi adidași chiloți și gumă de mestecat/cărți ulei votkă/iar lângă noi păianjenul cu mii de piciorușe/își țese pânza de aur și de smarald pe ochii bulbucați ai/păpădiei//RECLAMA - sufletul comerțului/LOZINCA - sufletul existenței// cine se teme de concurență/ cine se teme să facă dragoste/cine în fața plutonului de execuție cere să fie legat la ochi/*să fie bătut cu pietre//* și au venit/și n-au văzut/și au văzut/și n-au auzit/și au auzit/și n-au știut/apoi trece cineva și zice/ ACEASTA E (ste) LINIȘTEA VOASTRĂ!" În finalul fragmentului, cum ușor se poate observa, are lor o subtilă glisare de la versurile marca Ezra Pound la jocurile de cuvinte de extracție biblică.

Ilustrativă în ceea ce privește postmodernistul spirit al *combinării* formulelor lirice este și secvența **3** a poemului *Meditația clorofilei* unde se apelează la oferta *descântecului*: ,,gâlci gâlci motofălci/eu vă trag/voi să vă trageți/ca bumbacul să vă faceți/din bumbac/ca bobul de mac/din bobul de mac ca bobul de miei/din bobul de miei/nimic să nu mai rămână din voi)". În schimb, în secvența **7** din același poem*,* revolta împotriva toxicei civilizații contemporane în orizontul căreia imemorialele râuri de lapte și miere ale Vârstei de Aur a omenirii curg, acum, vertical (!), se derulează în portativul unei moderne *scriituri a revoltei* ce facilitează o minuțioasă forfotă a cuvintelor: ,,de/ mii de ani/locuim în apropierea conductelor de gazolină prietene/fiecare scăfârlie se visează o gămălie de chibrit aurit/o fisură numai în betonul fierbinte/și nu mai rămâne nimic// sărim cu toții din axe/plutim/ne învârtim invers/pe dos/cu toate instalațiile (ace brice/și carice)/marionete gonflabile ale unui circ global păgubos//înnebunește iarba printre copitele cailor în parcul/municipal unde fanfara drâmboiește un marș triumfal pe/când la periferia memoriei se înalță imnuri ale/salubrității incendiind câmpia pe toate laturile deodată/râuri de lapte și miere curg vertical printre ciulini în/flăcări și stele găunoase mitropolia pe deal (un sân pe/care niciodată gura nu am să pun) doar malaxorul de/vată colorată ce poartă în tatuaje matricele cordoane/toarce firul amnezic al hainei ce ne îmbracă așa căliți în/spaima de valuri aruncată în brazdele umede cu bumbi/ strălucitori fermoare și blacheuri vom invada câmpia/înflorată/un lung covor pestriț cu ciucurii plesnind de/voioșie prin care moartea de viață se desparte rânjind/printre ostrețe de aur cu baierele sparte."

Subsecvența **3** a fragmentului *„IV. Joi",* din **A opta zi** , are un final cu folclorice valențe ludice: „verde verde/ și iar verde ban de-argint crăpat în patru/ pe taraba unde zilnic cumpărăM ce vinde altul.// vindem ce nu ne rămâne/ îndoit/ în șase ace/ domnilor cu fund de rață/ rațelor cu fund de doamnă// și-n trăsura de comedii/ prin bazarul peticit/ trecem mândri/ fără jenă/ dintr/un secol în NIMIC !..."

Adesea, unele pasaje, împănate cu epitete stridente și substantive pretențioase, se constituie în structuri lexicale încadrabile în tipologia poeziei dificile cultivată, de pildă, de Daniel Turcea, și în care miza pe insolitarea ostentativă a limbajului alungă lirismul, așa cum se întâmplă în versurile de la paginile 165 - 168, în care poetul își propune să transpună într-un al cod concepția mistică a filosofilor antici despre primele numere: de la 1 la ,,VII+1". Falsa și subiectiva „traducere", deși are o incontestabilă densitate ideatică, este sărăcită, din păcate, de cuvenitul lirism: /UNU//rămâne singurătatea tuturor/într-unul vector biped cu cele date de/ marginea obiectelor nedefinite/o piatră tombală în erecție înflorând pe tăblița cerată/steaua umedă a unei jumătăți multiplicate/sens în sens pe nisipul cercului de suprafață/vis în vis fără memorie/ între cer și celălalt cer pământ/copilăria punctului îndrăgind geometria/(...)//TREI// în echilibru aceste cuvinte nerostite/într-ale duhului provincii/ răsăritul obiectual în căușul bătucit al pleoapelor ce-n/prelungirea mâinii reface/suprafața umbrei/(...)/ o joacă măruntă cu organele răsucite în/ scorbura/ascunsă vederii acolo unde ecuația formelor intime redă/distanța dintre ochi și dinte/un răsucit de semn ca o poruncă încălcată mereu//cu îndemânare/până la prăsele-n peștera virgină prelungirea pietrei din/care gândul fecundat zboară ou și naște toată viața/moartea/desăvârșit de mândru și de trist în alegare/FIUL UNUI OM SINGUR. "

În locul unor astfel de structuri în care se ajunge la indezirabilul ermetism lingvistic, sunt preferabile frumoasele și impecabilele ,,proze" (marin-soresciene?) din ultimul ciclu despre lumea de la Păcala (aparținând de Făgețelu din Argeș) văzută prin ochii copilului de altădată. Între acestea se remarcă, în primul rând, cea dedicată metodelor folosite de comuniști pentru a-i determina pe țăranii îndărătnici să semneze înscrierea în colectiv. La fel de bine scrise sunt și cele referitoare la *frații mărin și ghiță* (care trăiau la marginea satului într-o cocioabă dărăpănată și care au refuzat, cu toate consecințele de rigoare, să se treacă la colectiv), la *puțu' lefteranului* de unde copilul aducea zilnic apă rece în două ulcioare de lut, la întâlnirea tinerei țărănci *Ilinca*, noaptea, la marginea pădurii, cu iubitul ei *gheoghe a lu' mânzatu,* la caravana cinematografică sau la plimbarea pe câmp în cotiga lui *gheorghe a lu' mutu*: ,, avea gheorghe a lu' mutu în sat când eram mic o cotigă/ de lemn uscat o vacă bătrână slabă de i se vedeau/coastele printre ulucile gardurilor/(...)/ era cald vară mă lăsa gheorghe să mă urc în cotiga/lui uriașă hodoronc-troc hodoronc-troc hodoronc-troc/vâsleau cele două roți mari betegite printre bolovani și/ hârtoape ca niște aripi de humă dar nu-mi păsa de nimic/corabia fără pânze sub soarele mare rotund ca o/ mămăligă fierbinte catarg luneca mai departe dincolo de/sat aiurea peste câmpuri stăteam acolo pierdut într-un/colț de cămașă ca într-o cușcă de/mătase un fluture orb priveam cerul deasupra eram/fericit// trăiești din amintiri ca un personaj/ ca un timbru inocent decupat în grabă de peo carte/ poștală care/ n-a ajuns niciodată la destinație". Fragmentul, care ar fi putut să se oprească aici, continuă într-un tipar de factură *metatextuală*: „ah/ cum se rescrie mereu și mereu/ **epopeea existențială** a viermelui de mătase în arhivele/anabasiene (iar tu citești mai departe)/ fără cutume fără ghilimele fără semne de punctuație în/avangarda pubertății/ printre lanurile de porumb amabile lungin plicticoase/conversații doar/fumul de țigară și mirosul de cafea neagră legitimează/ decorul". (s.n.)

Apelând la ofertele lirismului rece, cerebral, și la procedeul excesivei ramificări a ideaticii, Petruț Pârvescu își propune să elaboreze un discurs *total* (alcătuit din versuri dependente de felurite tipare lirice, inclusiv cel biblic, din citate, din fragmente epice, eseistice și pseudo-filosofice) și, implicit, o „epopee existențială", cum se afirmă într-un vers. Digresiunile, „dezlănarea" necontenită - și experimentalistă - a mesajului și, totodată, refuzul constant al așa-numitei urgențe a comunicării sunt omologate de opțiunea fermă pentru o poietică a cărei modernitate este susținută, între altele, și de plăcerea autorului de a-și ascunde efortul depus în calitate de operator de limbaj, spre a lăsa, astfel, impresia că, în discursul său, inițiativa aparține cuvintelor.

Câmpia cu numere – cea mai valoroasă carte a lui Petruț Pârvescu – are, în orizontul poeziei actuale, o identitate inconfundabilă.

cronici

Trei schițe de **Dumitru Augustin Doman**

Suferinţa dintre zece şi o sută de milioane de euro

Până a făcut primele 10 milioane de euro, rotofeiul deputat Timotei Scăraru a fost un om vioi şi plin de viaţă. Fervoarea cu care punea la cale fiecare tun, fiecare potlogărie, nedându-se în lături nici de la nişte găinării de cartier, totul e să curgă banul ca apa la robinet, fervoarea asta îl ţinea în priză şi avea un tonus de invidiat. Mergea la furat un milion de euro cum ar merge la nuntă, îmbrăcat la patru ace şi cu poftă de mâncare, ca şi de un pahar, cu lăutarii după el, mergea ca rostogolit. Dacă primea un telefon de la Huedin că e rost de o lovitură financiară, îşi punea batistă roşie în buzunarul de la piept, îşi pieptăna părul roşcat cu cărare pe mijlocul capului, se închina de trei ori, se urca în elicopter ca pe bicicletă şi într-o oră era la locul faptei. Dacă pe facebook, o tânără nurlie îi făcea cu ochiul de la Gura Humorului, îşi punea batista la buzunar, îşi pieptăna coama roşcată şi se urca în elicopter cu toată vioiciunea.

Când a ajuns deputat, mărturisea la un pahar: „Singura meserie care mă poate scoate din rahat este cea de rege sau cea de milionar în dolari, că nu apăruse euro. Cum sunt republican, că am jurat pe Constituţie, rămâne asta din urmă”. Şi până la 10 milioane, cum ziceam, pasiunea lui şi pofta de viaţă erau la cote maxime.

Dar, după ce a făcut cu chiu cu vai 10 milioane de euro, avea aşa o senzaţie de neîmplinire. Icrele negre erau fade ca o cremă de ghete, secretarele de la cabinetul parlamentar i se păreau nişte cloanţe, punea mâna pe bucile lor rotunjite ca pe spătarul fotoliului, whiskyul scoţian părea apă cu clor de la robinet. Puah!

Ceea ce nu înseamnă că banii nu curgeau gârlă. Ca la inundaţii curgeau. Vorba manelei: „Merg pe drum şi vine banii!” De la 10 milioane în sus, nu mai umbla el după bani, după tunuri. Umblau banii după el. Investea o şpagă de 500 000 de euro şi peste o lună se trezea cu şapte-opt milioane. Îi primea cu apatie, îi punea la teşcherea cum ai pune în portofel cartea de vizită a unui necunoscut, dar sentimentul de neîmplinire nu-l părăsea, nu mai lua elicopterul la prima sirenă a lui Roaită, icrele negre erau fade, şoldul secretarelor era fad, whiskyul era fad, Camera Deputaţilor cimitir al tinereţilor lui. E adevărat că nu dormea pe el. Dădea o şpagă de un milion de euro unde trebuia şi peste şase luni primea titlu de proprietate pe 100 de hectare de pădure de stejar. Şi-a tot schimbat casa de bani, cu una mai mare, asta cu una şi mai mare, i-a găsit şi locul secret. Dar sentimentul de gol nu-l părăsea, icrele negre fade, secretarele nimic, whiskyul apă chioară.

Aşa a suferit rotofeiul domn Timotei Scăraru, până a trecut de suta de milioane aşa a suferit. Dar, cum viaţa e ciclică, şi viaţa lui Timotei Scăraru a cunoscut un nou început. Cum a trecut de 100 de milioane de euro, a simţit deodată aşa, un impuls, ca o sabie-n fund. Viaţa sexuală cu strigături de la cabinet a renăscut, chiräia şefa de cabinet ca ţărăncile la horă, whiskyul curgea peste cuburile de gheaţă în neştire, icrele negre se întindeau peste feliile de pâine de secară ca hectarele de teren arabil de la Fundulea.

Pe-atunci, fiul domnului deputat tocmai îşi cumpărase o diplomă de master în relaţii internaţionale şi dăduse un acont pentru un doctorat la Academia de Securitate Naţională. Parcă şi soarele intra în zecile de hectare de pădure de stejar mai cu curaj, mai ales că începuse defrişarea şi curgeau banii din export.

Într-o duminică de iarnă, deputatul şi-a scos fiul la restaurant şi i-a dezvăluit perspectivele care să-l scoată definitiv din apatie şi să nu mai păţească în veci suferinţa dintre zece şi o sută de milioane de euro.

„Uite, dragă, i-a spus el fiului, ţi-am făcut vreo trei-patru firme şi ţi-am pus în ele vreo 30 de milioane de euro. Facem afaceri împreună, pe lângă cele cu terţi, adică cu statul. Îmi dai un tun, nu mă supăr. Banii rămân în familie. Când te prind, te jupoi şi eu, că tot aşa, banii rămân în familie. Va fi palpitant, te asigur”.

Iar fiul:

„Auzi, dar ne dăm şi şpăgi între noi?”

„Păi, sigur că ne dăm şpăgi. Cum dracu' dăm tunuri reciproc dacă nu ne dăm şi şpăgi reciproc. Ce, suntem sălbatici din junglă?!”

Umblau banii după el. Investea o şpagă de 500 000 de euro şi peste o lună se trezea cu şapte-opt milioane. Îi primea cu apatie, îi punea la teşcherea cum ai pune în portofel cartea de vizită a unui necunoscut, dar sentimentul de neîmplinire nu-l părăsea, nu mai lua elicopterul la prima sirenă a lui Roaită, icrele negre erau fade, şoldul secretarelor era fad, whiskyul era fad, Camera Deputaţilor cimitir al tinereţilor lui.

Puşculiţa domnului senator

Aflat la al patrulea mandat, senatorul Marin Tudosescu a divorţat – amiabil, ce e drept – de Camelia cea blondă platinată, cea de-a patra lui nevastă. Omul s-a îndrăgostit de viitoarea a cincia nevastă. Are el talentul acesta de a se îndrăgosti relativ des. După cum are talentul de a plăti cu largheţe, şi numai până acum, tot patru pensii alimentare. În fiecare week-end, revenit în colegiu, îşi ia, prin rotaţie, unul dintre copii să petreacă împreună trei zile.

În weekendul acesta a fost însă ocupat cu divorţul. Tocmai au terminat şi se întorc veseli de la notar, cu hotărârea în dublu exemplar, fiecare cu exemplarul lui. Partajul l-au făcut deja de două săptămâni, tot amiabil. Am vorbit deja de talentul domnului senator de a fi generos şi de a arunca banii şi lucrurile cu un firesc dezarmant, că patru neveste au devenit patru femei divorţate cu stare, cu mici averi care să le ţină de cald până la sfârşitul vieţii. Doar când a venit vorba de pian a scârţâit puţin. Dar, l-a convins repede Camelia: „Măi Marine, ce faci tu cu pianul? Tu nu vezi ce mitocan eşti, ca să folosesc un eufemism. Ciobanul de tine mirosind a căcăreze şi pian cu coadă! Dar, Minodora noastră deja a învăţat să cânte la el câte ceva încă din clasa a doua şi-i voi angaja profesor”. Ei, fiind vorba de Minodora, de fructul dragostei lor, dl. senator s-a muiat brusc ca o cârpă, în ciuda celor 150 de kilograme ale lui. Pentru Minodora are o slăbiciune aparte, fiind mezina odoarelor sale.

Acum s-au oprit pe bulevard, nu departe de biroul notarial, la un restaurant, să sărbătorească, nu-i aşa! Dacă tot s-au despărţit amiabil, o sticlă de şampanie tocmai le pecetluieşte separarea drumurilor. După ce ciocnesc cupele de şampanie, Camelia îi spune soţului, mă rog, deja ex-soţului ei: „Măi Tudose, măi Tudosescule, aşa-mi pare bine că ne-am separat. Mă uit la tine ce neam prost eşti!...” Iar el, aparent ofensat: „Ei, vezi cum vorbeşti, orişicât, sunt senator al României...” „Da, eşti senator, dar tot neam prost rămâi. Uite, săptămâna trecută, am dat o groază de bani pentru transportul pianului la vilă. Dar, după ce l-am instalat în holul mare, am aflat că a meritat din plin şi osteneala, şi cheltuiala. Am găsit în el 300 000 de euro, teancuri-teancuri stivuite, prin toate colţurile. Mai exact, că tu ştii spiritul meu de acribie, erau 327 500... „Cum?!” „Cum îţi zic, ai strâns ca un hârciog euroii şi-ai făcut din pian puşculiţă. Nu ziceam eu că eşti un neam prost? La asta e bun un pian?” „Păi, să mi-i dai, sunt banii partidului, eu pentru partid i-am strâns de la unul, de la altul...” „Ba, să-ţi pui pofta-n cui. Ăştia sunt banii Minodorei, cu ăştia o să-şi facă studiile, din ăştia o să se îmbrace, cu ăştia o s-o mărit cândva...”

Fiind vorba de Minodora, senatorul Marin Tudosescu se moaie ca o cârpă, în ciuda celor 150 de kilograme ale sale. Ciocneşte cupa de şampanie şi zice potolit: „Să ai grijă de fetiţă, că dacă păţeşte ceva fac moarte de om...”

Prin fereastra restaurantului, soarele pătrunde discret, doar atât cât să lumineze puţin divorţul domnului senator Marin Tudosescu şi inclusiv şampania aurie din cupele de sărbătorirea despărţirii.

Casa lui Peşte

În cartierul de nord al oraşului, dl.Peşte îşi face o casă, mă rog, un fel de stabiliment ca un uriaş cub cu o piramidă roşie strălucitoare pe post de acoperiş. Ajuns cu construcţia într-o fază destul de avansată, proprietarul îi cheamă într-un colţ al şantierului pe şefii zidarilor şi dulgherilor cerându-le să plaseze în toate părţile casei, micului palat, discrete felinare roşii. „Când se va da legea prostituţiei, să fim pregătiţi, să fim primii...“

Toată ziua se plimbă dl. Peşte pe străzile din jur, de unde se vede din diferite unghiuri, peste case şi printre plopi, abia ridicatul acoperiş roşu şi-l întreabă pe câte un trecător:

„Auzi, a cui e casa aia nouă?“

„Cum!? A lui Peşte, domnule!“

„Al dracului, Peşte, ce casă bengoasă şi-a tras!“ zice el admirativ.

Apoi, pe altul:

„Nu ştii cine şi-a făcut casa aia nouă?“

„Unul, Peşte“.

„Bă, e dat în Paşte Peşte ăsta! E cea mai tare casă din cartier!“ se minunează el, Peşte adică.

Şi iar, şi iar, şi încă:

„Cine şi-a făcut vila aia dintre căsuţe?“

„Peşte, domnule“.

„Frumoasă casă, cea mai frumoasă! Ce om, domnul Peşte! se minunează Peşte cel vestit, dar necunoscut.“

Într-o după-amiază de week-end, casa lu' Peşte a fost vizitată discret de însuşi Maricel Vârtosu, tânărul deputat din colegiu. După un prânz cu peşte şi mult vin roşu (deşi la peşte...), în livingul de la parter al casei, tânărul deputat a pornit agale, cu burta-i antemergătoare, să viziteze casa, însoţit de o brunetă focoasă şi planturoasăăă. Rămas la masă, dl. Peşte bea câte o gură de vin roşu şi studiază cu carioca roşie în mână proiectul de lege tocmai adus de dl. Maricel Vârtosu.

În cartierul de nord al oraşului, spre seară, dl.Peşte se retrage la un restaurant, pe terasă, la o sticlă de vin roşu ca focul, alături de fata brunetă şi planturoasăăă îmbrăcată în rochie roşie, iar patru felinare roşii se aprind timid în cele patru colţuri ale unei case cu acoperiş roşu strălucitor abia ridicată. Spre apus, norii sunt de-un roşu aprins, din albi toată ziua, acum au devenit trandafirii. Dl. Peşte aşteaptă legea. Că unde lege nu e, nimic nu e. Poate doar amor de amorul artei.

proză

Radu Aldulescu

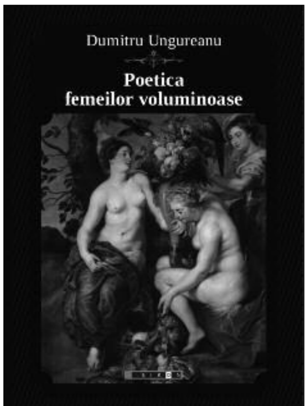

Forţe care se opun distrugerii

Dacă ar fi să-l caracterizez pe Dumitru Ungureanu şi totodată să-l diferenţiez-distanţez de proza de la noi de dată recentă, a colegilor de breaslă şi gen cărora le-ar putea fi tată din punct de vedere biologic şi nu numai, cred că cel mai bine s-ar potrivi termeni precum: antiminimalist, antitextualist, antipostmodernist... Aş îndrăzni să spun că astfel de negaţii ar putea sta la baza unui prozator şi romancier adevărat, cu deschidere narativă, care are ceva de spus şi ştie cum să spună, care ştie să construiască personaje şi să le pună în mişcare, ştie să creeze iluzia vieţii, tensiune dramatică, acţiune, suspans, spectacol, la rigoare. Fără aceste abilităţi-vocaţii ale prozatorului modern de oriunde, care tinde către canonul valoric al marii literaturi, nu se prea poate. Nu se poate, vreau să zic, să subzişti în ierarhiile valorice. Cum-necum însă, în literatura română de strictă actualitate, se poate. De ce? Fiindcă această literatură se ierarhizează în momentul de faţă ghidându-se după un canon valoric de ordine interioară, valabil doar înăuntrul graniţelor, un canon pervertit, rezultat din politicile literare păguboase ale instituţiilor culturale de la noi. Respectivul canon se aplică, desigur, tuturor genurilor literare.

Existenţa unor autori precum Dumitru Ungureanu şi a unor edituri precum Eikon, dispuse să-l revalorizeze şi să-l reediteze, este pentru mine un motiv de optimism şi speranţă.

N-aş fi putut vorbi despre prozatorul şi romancierul Dumitru Ungureanu, fără această divagaţie asupra condiţiilor în care este valorizat, laolaltă altminteri cu toţi scriitorii români, inclusiv premianţii naţionali aflaţi în fruntea bucatelor, la care împricinatul nu are acces. De ce? Fiindcă cei asemenea lui, care nu se aliniază canonului valoric de ordine interioară, canonului pervertit al grupurilor de autori mediocri, sau al autorilor care nici măcar n-au ca obiect al muncii literatura, ceea ce nu-i împiedică să fie scriitori (în România există şi aşa ceva), cei asemenea lui, aşadar, sunt în mod consecvent obscurizaţi, puşi în coada ierarhiilor şi acordării premiilor literare. Să fiu iertat, dar nu pot să vorbesc despre prozatorul şi romancierul Dumitru Ungureanu, decât începând cu constatarea din fraza anterioară, venind în continuarea unei constatări de ordin general, şi anume că: a face literatură de valoare, aici şi acum, asemenea lui Dumitru Ungureanu, este o întreprindere pierzătoare.

La puţin timp după ce am citit *Poetica femeilor voluminoase*, am primit de la autor a doua ediţie a microromanului *Jertfă & Steag*, apărut la aceeaşi editură, Eikon. Ceea ce atrage atenţia în primul rând la această scriere este tema inedită, la o adică şi grea, care inevitabil este susţinută şi susţine la rându-i demersul stilistic, scriitura. Inevitabil, spun, având în vedere antecedentele autorului, opera pe care o are în spate şi care practic nu-l lasă să rateze. În *Jertfă & Steag* el aduce în actualitate, prin discuţii-polemici ale personajelor dintr-o aşezare de provincie, de la apogeul comunismului, tradiţii din străvechime ale daco-geţilor trăitori înainte de cucerirea Daciei de către romani, închinători la Zalmoxe. Resturi, rudimente din aceste tradiţii, subzistă şi în satul unde se petrece acţiunea, resuscitate într-o sărbătoare anuală, filmată de o echipă a televiziunii naţionale. Prin împrejurimi există şi un şantier arheologic, în care se descoperă vestigii ale respectivei tradiţii. În partea dominantă, realistă, a romanului - fiindcă autorul operează şi o foarte ingenioasă deschidere spre realism magic - apar ţărani, ţărani orăşenizaţi, navetişti la fabricile din oraş, din Bucureşti, sau stabiliţi în oraş şi veniţi în vizită la vatra natală, fenomen sociologic frecvent în ultimii ani ai aşa-zisei „epoci de aur". O lume a autorului, reflectând o lume ce pare să se fi pierdut, şi ca realitate, dar şi ca reprezentare literară. La o adică, pentru a înţelege lumea aceea şi impactul ei asupra lumii actuale, e necesară o cunoaştere a inimii proprie unor autori ca Dumitru Ungureanu. Romanul său, recent apărut într-o a doua ediţie, pare să stabilească axele unei Românii profunde, în spaţiu, fiindcă la noi e una dintre puţinele zone din Europa unde satul încă există sau subzistă şi apare ca atare, în toată autenticitatea lui, în naraţiune şi-n timp, graţie autorului care coboară până-n vremurile lui Decebal şi Burebista, decriptând sensuri ale tradiţiei din lumea satului de azi.

Existenţa unor autori precum Dumitru Ungureanu şi a unor edituri precum Eikon, dispuse să-l revalorizeze şi să-l reediteze, este pentru mine un motiv de optimism şi speranţă. Aflu astfel că încă nu s-a distrus totul de către forţele în ofensivă ale mediocrităţii, de care vorbeam mai devreme, de altfel prezente şi-n spaţiul naraţiunii aici evocate, şi că există forţe care se opun distrugerii şi încearcă să reconstruiască ce se mai poate reconstrui. Aşa să le ajute Dumnezeu.

cronici

Nina Ceranu

Un studiu asupra lipsei de libertate

O autoare, imaginea ei în oglindă, o experienţă traumatizantă, sunt elemente suficiente, dacă ai har, şi dacă iubeşti cu patimă cuvântul scris, să-ţi transmiţi „strigătul", cu reverberaţiile lui, în sufletul altor cititori.

O cunoscusem pe autoare într-o lungă vară fierbinte, la Oraviţa, şi nu mi-a fost mult să constat că aveam în faţa mea o fiinţă voluntară, neînfricată în trăirile ei, fără să ştiu sau măcar să bănuiesc că voi deveni prima cititoare, în manuscris, a volumului ei *Călătoria*.

Arareori — şi am citit însemnările multor autori, înainte de a deveni. cărţi, unele din ele căznite, cu câte o umbră de ce-ar fi trebuit să fie o proză —, mi-a fost dat să nu mă pot desprinde de rândurile care fugeau pagină cu pagină.

Era atâta adevăr, trăit de multe din femeile ce fuseseră supuse unui asemenea tratament, dar care n-au avut curaj şi nici unelte să-l mărturisească, încât pentru mine Lili Crăciun ea însăşi a devenit o eroină.

De un pitoresc ciudat, subiectul obsesiv e alimentat de un mariaj nefericit când soţii abia de se mai îngăduie unul pe altul, într-un timp de austeritate, cu legi aspre, mai ales în privinţa avortului,

Trauma suferită de tânăra femeie, căreia nu-i este îngăduit să hotărască dacă mai poate spori numărul copiilor cu încă un nefericit, ar fi putut salva căsnicia. În prima fază, perechea pare a se replia şi a-şi uni eforturile pentru a depăşi nefericitul eveniment, care ar fi putut avea un final tragic: decesul unei femei speriate şi aproape inconştiente când vine vorba că ar mai fi putut da naşte celui de-al treilea copil într-o lume instabilă, paradoxal, când toate se desfăşurau în planuri bine stabilite a se înfăptui în cincinale

O lume tristă dar miraculoasă, pentru că în spatele aparenţelor riguros aranjate, foşgăie o serie de aranjamete, de schimburi ilicite, de practice neordodoxe. Inşi certaţi cu legea, dar care nici nu realizează dimensiunea acţiunilor lor, o populează cu asupra de măsură. Autoarei astea toate nu-i sunt străine; îi descoperă la toate nivelurile, la vârste diferite, pe unii în posturi importante, dar se înscrie, nevoită, pe traseul lor existenţial, unde îşi înfăptuiesc, mai departe, exerciţiul lor distructiv.

Eroina lui Lili Crăciun are noroc; nu toţi cei cu care ia contact — de la debutul provocării empirice a avortului şi până la deznodământ —, sunt ticăloşi puşi de regimul totalitar, în posturi de supraveghere şi constrângere. Pe tot traseul acesta aproape iniţiatic pentru tânăra de atunci dar şi pentru orice tânără de acum care are toate libertăţile de pe lume, descoperă dacă nu solidaritate, măcar un pic de milă şi de înţelegere.

Revolta zace în eroină când e lipsită de puterea de decizie şi mai ales când alţii îi hotărăsc soarta şi Lili Crăciun, eroina-autoare, pe indignarea aceasta îşi întemeiază demersul artistic.

Cele 300 de pagini ale cărţii sunt străbătute de fierul roşu al acestui simţământ. Nu-şi poate privi chipul schimonist de neputinţă, în oglinda sufletului ei de femeie, mamă a doi copii minori, care şi ei îşi cereau dreptul la o copilărie fericită, fără să fie cutremurată — traumă acum acutizată, dar la fel de prezentă, o spunem noi cititorii — de amintirea acelei experienţe.

Traiul cotidian, tulburătorul trai cotidian, nu este unul diferenţiat între categoriile sociale. Pretutindeni e marcat de obsesiile personale, de ambiţii de parvenire, de îmbogăţire. Tarele de comportament o iau înaintea funcţiei şi a rolului pe care trebuie să-l joace cei cu putere de decizie, fiecare în parte, la momentul respectiv.

Eroinei, în acţiune şi în trăiri, i se adaugă personaje secundare, dar care conlucrează împreună cu ea sau împotriva ei, şi întregesc povestea halucinantă. Descoperim lumea medicală, şi ea marcată de asprele legi impuse, cu inşi fără inimă, aserviţi regimului. De la ameninţare până la denunţ, nu e decât un pas şi e gata să fie făcut, dar în economia acţiunii se interpun personaje pozitive: un medic rezident din altă ţară, venit aici la studii, sau nişte asistente omenoase, întru solidaritate feminină.

Tensiune, fluiditate, trăire puternică, personaje bine realizate, toate astea sunt conţinute în *Călătoria* lui Lili Crăciun.

Totul se termină cu bine, dacă putem spune aşa; eroina îşi reintră în firescul vieţii de fiecare zi, mai puţin cu un prunc la sân, mai puţin cu o obstrucţie de a-şi vedea visul împlinit, acela de a face încă o facultate, fără însă a-şi cimenta căsnicia clătinată din motive care nici nu mai au importanţă. Preţul?! Nu-l putem evalua, dar sigur a fost unul incomensurabil.

Succes deplin pentru un debut, un drum deschis pentru viitoarele opuri ale prozatoarei, sigur cu subiecte la fel de interesante, în dorinţa ei de a informa generaţiile tinere asupra lipsei libertăţii de decizie, dar şi de a trage un semnal de alarmă pentru a ţine în frâu prea marea slobozenie pe care unii şi-o asumă.

Sigur, Lili Crăciun şi purtarea ei prin „lumea" scriitorilor de cărţi, prin succesul reputat, infirm ideea lui Umberto Eco, cum că va dispărea cartea tipărită, pe hârtie. Va mai muri un copac, dar în folosul unei cărţi de succes.

Spiritual, Lili Crăciun va avea mereu un mediu stabil de a se manifesta.

Petru Pistol

100 de zile *dinlăuntrul unui timp indestructibil*

Relatate de Valentin Coşereanu, Editura Junimea, Iaşi, 2014, *100 de zile cu Petru Creţia* sunt tot atâtea cu Mihai Eminescu. Iar spaţiul în care se întâmplă „acţiunea" este, dincolo de Biblioteca Academiei ori Ipoteşti, acela impregnat pagină cu pagină de contiguitatea genialităţii.

Nu dorim ca rândurile acestea să treacă drept reclamă ieftină în a propulsa o carte ca vedetă, făcând din *100 de zile cu Petru Creţia* un manual gen *cum să devenim geniali* alături de – să zicem – Petru Creţia. Mai ales că geniul nu se ia. Nici de la oameni, nici de la locuri. O spune chiar Petru Creţia: „ceea ce m-a uimit pur şi simplu a fost faptul că mi-a mărturisit (uimirea îi aparţine lui Valentin Coşereanu, mărturisirea – lui Petru Creţia, n.n., P.P.) aşa, deodată, că el n-a fost niciodată la Ipoteşti. *Dar să ştii că-l am în cap mai mult decât crezi! Nici Călinescu n-a văzut Ipoteştii, dar ce carte a scris...*" (p. 39-40). Cum putem totuşi să împăcăm înţelesul *bifrons* al acestor cuvinte: cum ai putut să fii, pentru Eminescu, Petru Creţia – pare a se întreba / uimi Valentin Coşereanu – când tu nu ai fost la Ipoteştii lui Eminescu? Poţi să fii un bun cercetător al lui Eminescu – răspunde Petru Creţia – cu condiţia să fii însoţitor credincios poetului în labirintul gândului. Poţi să scrii o carte admirabilă despre Ipoteşti (*id est* despre Eminescu), un Ipoteşti imaginar (într-o citire *ad litteram*: pe care nu l-ai văzut), degajat de asperităţile ori improprietăţile locului real, dar sub rezerva geniului călinescian.

Şi totuşi, dorinţa eminescologului de a-l cunoaşte pe poet în *expresia* locului de baştină este învederată ceva mai sus: *„idiomul matern, până la regionalism, până la particularităţi şi mai restrânse, este plămada din care se naşte orice expresie universală a verbului şi (că) orice expresie universală a verbului păstrează în adâncul ei, ca o esenţă devenită indecelabilă, forma lăuntrică purificată a idiomului matern. Tot ce e natură în logos provine de aici*"(p.9-10). Logosul eminescian este aleasă împletitură între vibraţia fundamentală, genială şi armonicele locului, *natura, genius loci.* Altfel, ce altceva vroia Petru Creţia de la Ipoteşti?: „Hotărâse să rămână la Ipoteşti o vreme. Nu ştia nici el cât. *Poate pentru totdeauna* – a spus, după un timp, pe un ton mai jos, dar îndeajuns de tare încât să-l pot auzi" (p.54). Iar dacă dorea aşa ceva, nu pentru a-şi da sieşi un *locus excelsior*, ci pentru a i se deschide şi lui calea *„de-a dreptul prin pădure, pe unde mergea şi el, sărăcuţul*" (p.55).

Excentricităţile lui Petru Creţia, dorinţele ciudate („ ... mi-a spus a treia oară *s-o luăm pe drumul din pădure*, căci el, *drum mai sălbatic şi mai eminescian decât acesta* n-a văzut în toată viaţa lui", v. – *alias* – *Siberiada*, p.56), irascibilitatea specifică impenitentului denunţător al mediocrităţii, compensată de filotimia acceptării, compun chipul unei fiinţe rânduite să dizolve conceptele în stări de viaţă şi – nu arareori – de poezie.

Consemnăm o dorinţă aiuritoare marca Petru Creţia: să cânte la acordeon (zice, într-o bodegă din Botoşani: *Mi-ar fi plăcut să stau aşa la o masă şi să cânt, iar în răstimpuri să-i ascult ce vorbesc. Nici nu ştii câte poţi auzi ...*" p. 78). (Se întâlnise ori nu Petru Creţia cu alegaţia lui Boileau: „Într-o zi de târg se consumă mai multe figuri de stil decât în Eneida"). Probabil că, dacă s-ar fi născut şi ar fi copilărit la ţară, şi-ar fi dorit ca, într-un cârd de tineri, fete şi flăcăi, să cânte din fluier la umbra unui pom, spre oful fetelor şi invidia nevinovată a feciorilor. Un Dafnis de secol XX. (Într-o şedinţă a Societăţii Române de Studii Clasice, Doamna Gabriela Creţia, profesor al Universităţii din Bucureşti, soţia dintâi a clasicistului, remarca, în versiunea românească a romanului grec *Dafnis şi Chloe*, genialitatea traducătorului care făcea, dintr-un op modest, o mare carte, traducerea gestionând aici un câştig şi nu o pierdere – cum se consideră îndeobşte – în raport cu originalul. Observând zâmbetul superior al uni coleg: *ce geniu în traducerea unei cărţi puerile*?, Doamna Creţia a replicat deconcertant: *Exact aşa, domnule X*, dejucând savantului real *jocul muşchilor ironiei* – Kierkegaard – pe seama lui Petru Creţia.) Fluierul, acordeonul ar fi însemnat pentru Petru Creţia un destin minor. Valentin Coşereanu îi rezervă pianul, instrument de rafinament electiv. El a ales însă hăţişul verbului grec. (Petru Creţia a ales confruntarea cu un *„drăguţ de verb grecesc*" (p.153), pe care ameninţa că îl va arunca în luptă în cazul unui concurs cu o comisie a Academiei Române pentru obţinerea postului de cercetător ştiinţific principal 1.)

Cititorul se gândeşte cum ar putea să cuprindă într-o singură vocabulă cele 100 de zile petrecute / opintite de Petru Creţia şi Valentin Coşereanu întru împlinirea visului lor: *trecerea Memorialului Eminescu din Ipoteşti în dependenţa directă administrativă şi bugetară a Ministerului Culturii şi obţinerea rangului de Muzeu Naţional*. Ne deschide o pistă *Decameron*-ul, numai că zilele florentinului nu bat cu cele ale ipoteşteanului. Tribulaţiile botoşănene fac cu ochiul, până la un punct, mai curând aventurii hispane, mezaventurii, donchijotismului: plonjonul disperat în ideal, diferenţa de percepţie a rostului vieţii, palmaresul mediocrităţii în ierarhia valorilor, poate şi similitudinea perechilor combatante. Şi, nu în ultimul rând, un sâmbure sănătos de nebunie revigorantă.

Petru Creţia nutrea simpatie pentru nebunie ca excelenţă a vieţii: *„Călinescu era şi el, cum ştii, un pic nebun, aşa că l-a pătruns pe Eminescu, orice s-ar spune*" (p.134). De ce spune Petru Creţia *nebun* şi nu *geniu*? Pentru că, oricum, conotativul e mai dotat metaforic; dar nici nu vrea ca, printr-o folosire abuzivă, prin practică contingentă, să corupă integritatea Verbului, *piatra din vârful unghiului*, alergător în rază solitară.

Petru Creţia mai este şi un autentic Don Quijote curtat de zeiţa norocului.

La sfârşitul unui secol „savant şi apter" (Ion Barbu) el se încăpăţânează să creadă în valorile prieteniei. (Şi – culmea! – chiar îi reuşeşte.) Clasicismul pentru el nu este asimilat halucinatoriu, nu este un narcotic al perfecţiunii dincolo de orice judecată morală ori estetică. Clasicismul lui Petru Creţia nu e unul parafrazat ori calchiat, ci substanţial metabolizat. El restaurează prietenia ca *modus vivendi*, consolidând-o în reperele ei valide, „dinlăuntrul unui timp indestructibil şi-al unui drag fără timp", după cum se confesează într-un autograf acordat *lui Valentin* (p.86). Petru Creţia reconstituie prietenia ca miză certă a artei de a trăi, identificându-se exemplarelor notorii ale istoriei.

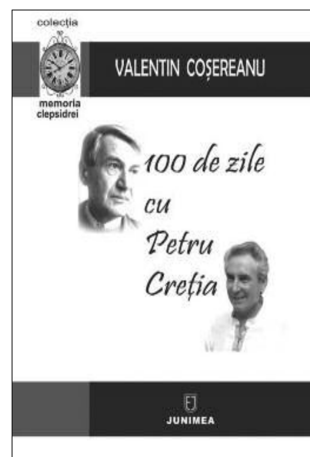
Prin Eminescu limba română atinge perfecţiunea clasică, adjudecă Petru Creţia. Horaţiu şi companionii ar fi putut scrie în limba română şi nu s-ar fi plâns de „neajungerea" ei. „(Eminescu) *acceptă un model ilustru şi se simte în stare să fie la înălţimea lui. Ceea ce a şi fost, fie spus fără nicio părtinire: nici cele cinci scrisori ale poetului român nu au nimic de invidiat celor treizeci ale înaintaşului său roman, şi nici româna latinei*" (p.95).

Multe şi mult ar mai fi de spus despre statura cărţii *100 de zile cu Petru Creţia* în ochii cititorului.

M.T. Cicero, ajungând într-o periegeză asiatică la mormântul lui Ahile, exclamă: „O, fericit tânăr, tu care ai găsit pe Homer crainic al vitejiei tale!"

Nu are cum cititorul să fie M.T. Cicero, nici autorul, Homer, nici Petru Creţia, Ahile. În jocul comparaţiei, de la miniatural la cosmic, elementele superpozabile strică. Dar nici extremele nu merg: un cosmos de tabachere şi-ar pierde ospitalitatea, nimeni n-ar dori să-l locuiască. *Est modus in rebus*.

100 de zile cu Petru Creţia este o carte dominată de spiritul paideic al devenirii sub influenţa unui model. „Alumnul" creşte într-o benefică *re-con-siderare* (privire nouă aruncată bolţii cereşti, *sidera* – „constelaţie") a ştiinţei de carte (care nu-i lipseşte!). Educaţia nu e resimţită drept povară; ea cade precum ploaia pe un pământ însetat: „Petru ne ţine o lecţie de democraţie, dând exemple despre cum se realiza aceasta în Grecia antică. E o mare şi instructivă plăcere să-l asculţi cu atât mai mult cu cât el nu povesteşte ca să te înveţe, ori să-ţi dea lecţii. El spune ce spune, aşa, ca să întărească ceea ce ştii... Minunată delicateţe cultural-educativă..." (p.96). Citatul ar putea continua de n-ar încălca parcela îngrădită de DAD pe acelaşi exemplar, semn că şi lui i-a căzut bine *teoreza* (vocabulă frecventată de clasicist) cultural-educativă. Aşa se întâmplă când citeşti un text care a fost citit şi adnotat în amonte de timp de altcineva; te mulţumeşti cu ceea ce rămâne, altfel spus: *tarde venientibus ossa*.)

Palmyra - Templul lui Bel

Cartea invită la o mai dreaptă citire a omului Petru Creţia. Pentru că nu poţi să te întregeşti ca om altfel decât în condiţiile proverbului terenţian: *Homo sum, nihil humani a me alienum puto*. Cât priveşte judecata lumii ... *„poţi să fii tu Arhanghelul Mihail şi tot se găseşte unul care să spună că ţi-ai vândut sabia de foc la mezat şi o mie care să-l creadă*" (Petru Creţia, *alio loco*).

100 de zile cu Petru Creţia, o carte despre *mirabila întâlnire* cu *UN BIET OM DE GENIU*, astfel numit de autor într-un context de sublimitate.

litere

Ioan Lascu

Memoria prozatorului optzecist este una de factură intelectuală, verbal-logică, o metodă experimentală a narativității. Sorin Preda nu caută să-și amintească neapărat evenimentele așa cum s-au derulat, nu caută povestirea cu orice preț, ci se lasă el controlat de fluxurile memoriei, genuine, suverane...

CĂRŢI ALE GENERAŢIEI ´80

UN ROMAN AL (NE)UITĂRII

În 1988, la Editura „Militară" apărea a treia carte de proză a lui Sorin Preda. Era și ultima – așa a dorit el, cum singur ar fi lăsat să se înțeleagă. Era în cauză romanul *Plus-minus o zi*, primit bine de critica profesionistă probă, dar luat în tărbacă de critica de serviciu, în special de simbriașii partinici de la *Săptămâna culturală a Capitalei*. Să fi fost din pricina ostilității de care avea atunci parte, spre finele deceniului nouă al veacului XX, literatura nonconformistă, nealiniată politic, a optzeciștilor, să fi fost doar din cauza mediilor cam sordide, „radiografiate" de Sorin Preda, cel soldățesc și cel al orașului anonim de provincie? Sau, mai degrabă, din ambele motive.

Ca și *Parțial color*, din 1985, acest al doilea roman al încă tânărului prozator – Sorin avea pe atunci 36 de ani – miza pe o tehnică narativă concentrică, producând un material epic ce se rotea și se acumula în jurul unui centru tematic nedezmințit – acum viața cazonă ce se intersecta cu viața civilă, suscitând periodic deficiențele de memorie ale unui tânăr aflat sub arme. Alternarea neașteptată a planurilor narative poate fi pusă pe seama lacunelor de memorie ale acestuia, lacune simulate a fi asumate de naratorul însuși. Este un prim argument al certificatului de autenticitate, vizat și validat de optzeciști. Memoria nesigură și tranzitorie a personajului principal este acreditată și prin mixajul secvențelor de viață personală – stagiu militar și studenție – vizavi de care lectorul nu poate fi sigur dacă primul s-a derulat înaintea celei de a doua sau invers. Asumarea narațiunii se face treptat prin anexarea unui *biografism* vizibil, faptele evocate fiind în majoritate prelevate din experiența prozatorului. Tocmai această alternanță aleatorie, coordonatele spațiale și temporale niciodată bine precizate, anacronismul căutat al întâmplărilor relatate, lasă impresia insignifianței timpului trăit, a relațiilor instabile dintre personaje, a non-substanțialității actelor de existență atribuite lor, încât justificarea titlului poate fi în acest fel acceptată: *Plus-minus o zi*.

Am considerat că pariul asumat și agentul structurant este memoria, cu lacunele ei, sau, mai bine zis – uitarea. Autorul-narator pornește la drum chiar așa. *Incipit*-ul cărții poate fi luat drept o „declarație" de asumare a mizei:

„Partea cea mai neplăcută a existenței mele este că de la un timp încoace am început să uit. Sigur că n-ar fi nici o nenorocire dacă aș uita, de pildă, anul când a decedat Napoleon și în ce loc din Paris își doarme somnul de veci. Important e (veți spune) să țin minte că numele acestui personaj legendar e într-adevăr Napoleon, că a fost împărat și că a domnit suficient de mult pe la începutul secolului trecut, murind undeva pe o insulă. Micul dicționar enciclopedic sau alte asemenea surse de informație vor oferi oricând amănuntele de care ai nevoie, fiind inutilă transcrierea lor ca atare în memorie. Aparent e simplu, la fel de simplu ca teoria fostei mele profesoare de literatură, *al cărui nume îmi scapă acum* și care îmi cerea să-i spun când a trăit *Miron Ureche* (*s. m.*, I. L.), dar fără să pretindă neapărat anii exacți, ci perioada (cam când?), cu aproximație măcar de câteva decenii, fie și un secol, pe ea interesând-o în primul rând *cum* și *cât* de nuanțat gândești și nu eleganța mersului tău intelectual, sprijinit pe cârjele matematice și cam schiloade ale cifrelor.

Revenind la căderile de memorie de care vorbeam, trebuie să amintesc că nu tot timpul am fost așa..." (*Plus-minus o zi*, Editura „Militară", 1988, p. 5).

Mimarea lacunelor de memorie este un joc ce revine pe parcursul textului, fiind totodată, ca „Miron Ureche", și un motiv de amuzament, susținut și de alte exemple: „Sara pe deal, nuferi galbeni îl încarcă", sau: „Sigur că și aici se impuneau niște nuanțări, căci una e să uiți la ce vârstă a murit Cromwell, de pildă, și alta e să uiți câte scrisori a scris (ori și mai grav, dacă a scris vreodată) Eminescu". (*op. cit.*, p. 9).

Dacă astfel de erori se pun, în realitate, pe seama informării insuficiente sau a inculturii, în roman ele sunt, bineînțeles, deliberate și se justifică prin a fi un *joc de limbaj*. Motivul memoriei și al carențelor ei îl „obligă" pe autor să recurgă, din când în când, la inserarea în text a unor lungi citate din lucrări de specialitate și așa intertextul este la el acasă...

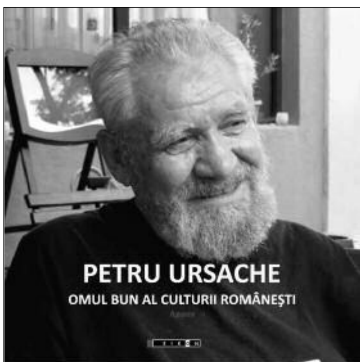
„Ce facem noi e o presupunere tacită și deci jocul nostru de limbaj. Memoria este definită ca ansamblul proceselor de întipărire (memorizare), conservare (păstrare), reactualizare și reproducere a experienței anterioare (cognitive, afective, volitive), a omului. Definită genetic ca proces de reflectare selectivă, activă și inteligibilă a trecutului experiențial, memoria este în același timp și un produs al dezvoltării social-umane, fiind legată de toate celelalte componente ale sistemului psihic uman. În acest sens, memoria poate fi considerată (Minkowski) o conduită de ordin temporal care stabilește relația dintre <înainte> și <după>, între ceea ce a fost și ceea ce va fi." ș.a.m.d. (*ibid.*, p. 10).

În acest pasaj Sorin Preda dezvăluie subtil întreaga rețetă a romanului său. *Trecutul experiențial* contează ca material de consistență transpus analitic, cu multă minuțiozitate, în paginile cărții. Stabilirea relației dintre „înainte" și „după" rămâne la discreția memoriei auctoriale, în așa fel încât conduita protagonistului nr. 1, Emil Cela, nu se raportează la o experiență externă, ci la una intrinsecă pur textuală. La urma urmei, memoria nu este o înregistrare exactă, filmică, a experienței cuiva, ea nici nu depozitează strict cronologic informațiile și nu are importanță dacă mai pierde sau mai... adaugă câte o zi. Timpul memoriei nu se suprapune fidel peste timpul biografic sau istoric. Nu există omogenizare, linearitate sau ordine strictă. Important este ca materialul furnizat în această diversitate de forme să devină literatură. Către sfîrșitul cărții prozatorul însuși își pune aceleași probleme, se autochestionează:

„Dar, de fapt, de unde pornisem? Cel mai simplu ar fi să revăd paginile deja scrise. Procedând astfel, mi-aș face singur un deserviciu. Ce sens are să trișez și să întrețin iluzia unei continuități, când ea nu există? Memoria e un balansoar. Să-i respectăm mișcarea." (*Plus-minus o zi*, p. 226).

Romanul lui Sorin Preda nu se bazează însă pe memoria afectivă, ca la Marcel Proust. Memoria prozatorului optzecist este una de factură intelectuală, verbal-logică, o metodă experimentală a narativității. Sorin Preda nu caută să-și amintească neapărat evenimentele așa cum s-au derulat, nu caută povestirea cu orice preț, ci se lasă el controlat de fluxurile memoriei, genuine, suverane, așa după cum funcționează această facultate psihică, considerată *„pe drept cuvânt piatra unghiulară a edificiului uman (Scenov) ce asigură continuitatea vieții psihice și a personalității umane."* (*loc. cit.*, p. 9). Ceea ce autorul socotește deci importatnt este continuitatea și unitatea vieții și a personalității. De aceea el se ferește de povestire, care, insidioasă, l-ar îndepărta de scopul urmărit, prin tentația fabulației și a digresiunilor, ar afecta autencitatea și ar reinstaura ficțiunea. Demersul scriptural este de natură intelectuală cu tentă de investigație și cu acceptarea instrumentelor menite să susțină investigația de gen rememorare/amintire. Este indicat și pentru a scoate mintea din lâncezeală, torpoare sau confuzie: „Mintea lucrează, dar cumva aiurea, căutând de zor sensul a două cuvinte (*coprolalie* și *satiriazis)*. Un dicționar s-ar impune. Tot timpul ar trebui să purtăm cu noi un dicționar. Important e să nu te oprești..." (p. 246). Memoria se manifestă printr-o mișcare de balans, nu urmează cu certitudine aceleași traiecte rectilinii. Exactitatea și claritatea memoriei sunt o iluzie sau o pretenție fără noimă a celor scrupuloși, riguroși, raționaliști. În proză doar Stendhal, Flaubert și Proust s-ar putea lăuda cu câte ceva din toate acestea. Prin predominanța echivocului și a subiectivității, romanul lui Sorin Preda s-ar putea să aibă însă ceva în comun cu proza lui Marcel Proust. În definitiv memoria se află mai mereu în căutarea timpului pierdut!

Față de congenerii optzeciști proza lui Sorin Preda ni se pare hiperanalitică, infinitezimală ca discurs, totuși fără excese textualiste și aparent marcată de platitudine. Nu întâlnim la el nici inventivitatea și lejeritatea tehnică ale lui Mircea Nedelciu, nici alternarea multiplă de planuri și poeticitatea lui Gheorghe Crăciun, nici revenirile narative ale lui Constantin Stan. Sorin Preda nu spune de obicei tot ce are de spus, nu încheie textele în manieră tipică, iar dacă nu se *termină înainte de a începe,* textele lui nu se mai termină niciodată.

lector

Carte nouă

Petru Ursache, omul bun al culturii românești
(*Eikon*, București, 2016)
(ediție îngrijită de Magda Ursache)

Un volum omagial dedicat minunatului domn Petru Ursache, etnolog, estetician și istoric literar, volum apărut în condiții grafice de excepție, cu fotografii color și cu textele publicate în reviste după stingerea eminentului profesor și a omului prodigios Petru Ursache. Semnează texte, printre alții: Adrian Alui Gheorghe, Paul Aretzu, Mircea Bârsilă, Isidor Chicet, Aura Christi, Ana Cojan Ursachi, Constantin Coroiu, Iordan Datcu, Lucia Dărămuș, Leonard Gavriliu, Remus Valeriu Giorgioni, Gheorghe Grigurcu, Vasile Gogea, Marin Ifrim, Ion Lazu, Carmelia Leonte, Valeria Manta Tăicuțu, Radu Mareș, Nicolae Mecu, Mihai Merticaru, Cornel Nistea, Luca Pițu (și el plecat, vai, între timp), Mircea Popa, Adrian Dinu Rachieru, Adrian G. Romila, Christian W. Schenk, Valentin Talpalaru, Vladimir Udrescu, Radu Ulmeanu, Dumitru Ungureanu, Lucian Vasiliu, Isabela Vasiliu Scraba, Sterian Vicol, Alexandru Ovidiu Vintilă și, desigur, mai multe texte decât toți publicând Magda Ursache, texte de sine stătătoare sau unele de răspuns celor de mai sus. De altfel, doamna Magda Ursache are un merit incontestabil în încercarea reușită exemplar de păstrare a memoriei cunoscutului cărturar și de mobilizare a tuturor forțelor scriitoricești pomenite mai sus pentru binemeritată omagiere postumă, ca și de structurarea aplicată a volumului de 600 de pagini. Parcă-l văd pe Bătrânul Petru Ursache zâmbind abia reținut, cu satisfacție însă, în colțul gurii, cu cartea aceasta în mână. Având în vedere opera consistentă a lui Petru Ursache, trebuie să fim de acord cu Adrian Alui Gheorghe: „Într-o Academie adevărată – nu (într-)un surogat postcomunist – profesorul ar fi avut un loc privilegiat. Îl recomandau opera, statura intelectuală, risipirea în semeni. Nu cred că el și-a dorit vreodată să fie academician, dar o Academie adevărată (*principii, reguli, morală*) ar fi vrut să aibă între membrii săi un asemenea intelectual". **(DAD)**

ARGEȘ memoria revistei 50

Nr. 9. Februarie 2016

Din iunie 2015, revista *Argeș* a intrat în cel de-al 50-lea an al existenței sale. Până la jubileu, ne propunem să marcăm, preț de 12 numere, momente și... schițe din istoria revistei: texte facsimilate, poze cu parfum de epocă, ecouri... Altfel zis, să ne amintim de cei ce-au au trudit o jumătate de veac la ieșirea în lume a publicației care a pus orașul Pitești pe harta culturală a țării. În cei 50 de ani, n-a existat mare scriitor român contemporan care să nu fi publicat aici, după cum cei mai importanți scriitori au fost laureați ai revistei; nu dăm nume, pentru a nu deranja prin fatale omisiuni, nici de colaboratori, nici de redactori, nici de redactori-șefi. Miile de pagini tipărite sub antetul *Argeș* reprezintă implicit un important capitol de istorie a literaturii române contemporane. De altfel, din revistă s-au născut nenumărate cărți ai căror autori le-au croit inițial aci în rubricile lor. Cu bune și cu faste, cu mai puțin bune, *Argeș* a ajuns la o vârstă venerabilă. Cine ar avea curiozitatea să parcurgă întreaga colecție, ar putea depune mărturie că revista n-a fost niciodată culegere de texte mai mult sau mai puțin valoroase, ci că ea a reprezentat totdeauna un proiect editorial coerent, schimbat pe ici, pe colea, de la o serie la alta... Ajutați de editor, de finanțator, de eventuali sponsori, sperăm ca în iunie 2016, să sărbătorim la Centrul Cultural Pitești așa cum se cuvine și cum ne place să credem că merităm. **(D.A.D.)**

Nichita Stănescu:

„Cartea de poezie se confundă cu fiecare dintre părțile sale, cel puțin în intenția ei trăită. Ideea de *antologie* se refuză de la sine; deși corpul cel mare al unui volum gândit unitar poate primi în sine poezii disparate, scrise la date diferite, fără să producă fenomenul respingerii în cazul când acestea (poeziile disparate) joacă funcția de *copule*. Găsirea tonului unitar și a viziunii unice a unei cărți este o lucrare interioară, de natură sisifică. Scrisul și transcrisul sunt acte finale ale unei întreprinderi donquijotești. (Nu o dată izbite de moara de vânt a vreunuei edituri sau a vreunor editori – și de toată coada lor administrativă – care fabrică obiectul pe care tu îl acreditezi cu propria ta existență, adică volumul, placheta, cartea).”

(dintr-un interviu,
Argeș, nr. 2(69)/februarie 1972)

Al. Brătescu-Voinești despre procesul de creație

In cadrul unui ciclu de conferințe cu tema „Procesul de creație al scriitorilor români contemporani", organizat la Ateneul Român în 1942, au fost invitați să-și spună cuvîntul despre geneza operelor lor o serie de scriitori ca Tudor Arghezi, Ionel Teodoreanu, Cezar Petrescu, Brătescu-Voinești etc.

Confesiunea lui Al. Brătescu-Voinești despre procesul de creație a unor opere ca „Blana lui Isaia", „Moartea lui Castor", „Două surori", „Niculăiță Minciună", „In lumea dreptății" au rămas în arhiva noastră și constituie astăzi un prețios material inedit în descifrarea tainelor de laborator ale scriitorului.

Descinzînd dintr-o familie cu antecedente scriitoricești — ca de pildă tatăl mamei sale, Ion Voinescu al II-lea, prieten cu Eliade, Grigore Alexandrescu, V. Cârlova și Momuleanu, — scriitorul a suferit de copil influența binefăcătoare a unchiului său, căpitanul de geniu Alexandru Voinescu, „cel mai extraordinar povestitor pe care l-am cunoscut în viața mea". Acesta a fost personificat de scriitor în eroul „nenea Antonache" din „Scrisorile lui Mișu Gerescu".

„Și așa — mărturisește scriitorul — de la nenea Alexandru am moștenit și din imitarea lui m-am ales cu meteahna de a povesti altora lucrurile hazlii ori înduioșătoare, pe care le vedeam. Și această meteahnă m-a urmărit și după ce am învățat să scriu".

Scriitorul își alesese profesia de avocat. Dar — precizează în continuare Brătescu-Voinești — „încetul cu încetul, asistarea zilnică la cele ce se întîmplau în lumea dreptății, îmi strecurase în suflet un profund dezgust de profesia pe care mi-o alesesem". Intîlnirea întîmplătoare cu un „că-[...]

[...]parale și care din pricina asta ducea de vreo trei ani jindul unui palton nou. Intr-o iarnă, cîteva procese mai mănoase îngăduindu-mi împlinirea acestei dorinți, vin în București și-mi comand un palton grozav, la un croitor vestit, — mă rog, la Perlmutter, peste drum de palat. În ziua în care a fost gata, mă îmbrac cu el mîndru foc și cum mai aveam două ceasuri pînă la plecarea trenului cu care trebuia să mă întorc la Tîrgoviște, intru în Cafeneaua Imperial și, după ce îmi spînzur paltonul în cuier, mă așez să urmăresc cu interes o partidă de șah pe care o jucau doi domni. La un moment dat, ridicîndu-mi ochii spre ceasornicul din perete, văd că nu-mi mai rămîne decît cîteva minute pînă la plecarea trenului. Repede mă scol, mă îmbrac, sar într-un automobil și ajung [...]

De unde îmi făceam planul să intru acasă cu un palton frumos, pe care aveau să mi-l admire nevastă-mea și copiii, să intru cu o jerpelitură, care-mi venea ca o vechitură, căpătată, de pomană. Să-mi vie nebunie, nu altceva... Peste trei zile, întorcîndu-mă la București mi-am găsit paltonul; dar neliniștea și amărăciunea mea pînă să-l găsesc n-o urez nimănui. Aceasta este întîmplarea reală din care a ieșit Blana lui Isaia.

Peste cîtva vreme meteahna de a povesti altora emoțiile mele m-a îndemnat să fac din această pățanie o schiță. M-am dat după treburile profesiei mele de avocat, dar peste cîtva timp revenindu-mi acest gînd [...]

Desen de SILVAN

Scrisori inedite de la Matei Caragiale

Mănunchiul de epistole inedite, din care am spicuit, nu de mult, pasagii răzlețe, ieșit la iveală dintr-un vechi sipet de familie, pentru a mărturisi una din rarele prietenii pe care le-a hrănit scriitorul, apare într-un moment în care o judecată sumară sau o cunoaștere incompletă a vieții lui Matei Caragiale ar putea să pună în circulație un fals portret al acestuia. (Este vorba despre corespondența purtată de Matei I. Caragiale cu N. Boicescu din Bucești, amic al scriitorului încă de pe băncile liceului Sf. Gheorghe (1896), căruia, într-o scrisoare de mai tîrziu, din octombrie 1907, i se adresează în acești termeni:

„Ți-am scris atît de mult pentru că tu ești unicul meu confident, așa cum erau Mortimer și Bougrelon în romanul lui Jean Lorain". Bunăvoinței aceleiași persoane, de curînd decedată, îi datorăm și relațiile suplimentare de care vom însoți, pe alocuri, textul acestor însemnări marginale).

Ele capătă astfel dubla semnificație a unui document de viață și a unui mesaj postum, menite să retușeze sensibil vechea imagine a autorului lor, umanizînd-o și apropiind-o de înțelegerea noastră.

Epistolele ne transportă în iarna anului 1907.

Matei stă la mahala. E student și sărac, foarte sărac chiar.

E o vreme în care probabil nu avea palton, dar, prea mîndru ca să mărturisească adevăratul motiv pentru care nu putea ieși din casă, pretexta o răceală de lungă durată, care îl țintuia în pat. E profund deprimat dar afectează nepăsarea și profesează sarcasmul:

Dragă amice,

Să mă scuzi, te rog, că nu ți-am răspuns încă dar am fost [...]

Alexandru Boboc:

„Filosofia românească se înscrie în circuitul cultural european („universal”) prin sincronizarea ei activă, prin contribuții de valoare la reconstrucția teoretico-metodologică și la realizarea unității dintre specific și universal. „Putem ieși în față”, cum spuneți, cu mari personalități: D. Cantemir, T. Maiorescu, V. Conta, M. Eminescu, apoi cu cele câteva generații de gânditori reprezentativi pentru școala filosofică românească, dintre care menționăm: P. P. Negulescu, C. Rădulescu-Motru, I. Petrovici, A. D. Xenopol, V. Pârvan, Nae Ionescu, Mircea Eliade, P. Andrei, M. Vulcănescu, M. Florian, T. Vianu, L. Blaga, M. Ralea, N. Bagdasar, D. D. Roșca și alții. Putem vorbi de sisteme de gândire: „personalismul energetic” (C. Rădulescu-Motru, trilogiile sub semnul stilului (L. Blaga), „Recesiunea ca structură a lumii” (M. Florian). De reținut că aceste sisteme (ca și alte dezvoltări) au prestații de referință competitive pe plan european, în reconstrucția modernă a domeniilor teoretice (de la logică și istoria filosofiei la filosofia sistematică și filosofia culturii, filosofia istoriei, filosofia limbajului etc)”.

(dintr-un interviu realizat de Jean Dumitrașcu, Argeș, nr2(272)/februarie 2005.

CRONICA CRONICA CRONICA măruntă

Epigrame

Unui redactor:

Studii multe nu prea are,
În schimb are derogare.
Și-acum cere insistent,
Derogare... de talent.

Unui poet ultra-modernist:

Eminescu-a dus-o prost,
Dar a scris versuri divine.
Tu, pesemne, ai alt rost:
Să scrii rău, dar s-o duci bine.

GABRIEL TEODORESCU

Unui „contribuționist” care publică documente fără însemnătate:

Am mai aflat ceva de seamă
Din „documentul” publicat.
În anul X a fost o dramă, –
Poetul Z a strănutat.

I. F. STĂNCULESCU

Unui scriitor care și-a pregătit în grabă volumul:

L-au presat cei din redacții,
Tipografii l-au presat,
Pînă cînd, de-atîta presă
I-a ieșit volumul... plat.

Unor constructori de poduri, care întîrzie lucrările:

Dacă-Apolodor la podu-i
Tot ca voi ar fi lucrat
Romanii nici pînă astăzi
Istrul n-ar fi traversat...

GH. ZARAFU

Pe mormîntul unui medic:

Trecător, stai un moment,
Pune flori pe-acest mormînt:
Tu mai ești azi pe pămînt,
Fiindcă nu mi-ai fost client.

FLORIN IORDĂCHESCU

Nedeile

Casa regională a creației populare din regiunea Oltenia e nu numai o casă de artiști ci, se dovedește, și una de vrednici gospodari ai literaturii: editînd volumul Nedeile, ea valorifică prin inițiative binevenite izvoare ale culturii tradiționale românești.

Studiu a 66 de surse documentare, cercetare practică la fața locului, evocare și precisă informare, volumul Nedeile apare prin străduințele autorului Vasile Cărăbiș care își aduce astfel o contribuție de seamă la cunoașterea unor obiceiuri străvechi și la repunerea în circulație a unor imagini de viață și cultură ale poporului nostru.

În cele 40 de pagini de sub o copertă care nu-i, din păcate, prea atrăgătoare, volumul obligă atît casa editoare, cît și celelalte case de creație să continue publicarea și a altor lucrări asemănătoare. Am sugera cîteva titluri: Călușarii, Ciuleandra, Oltăritul, Măștile în jocurile populare, Străvechi jocuri și jucării ale copiilor etc.

T. IOSIF

Medicină, artă, fotografie

Expozanților celui de-al optulea salon internațional bienal de artă fotografică al Fotoclubului Medicilor din Republica Socialistă România, dr. Maurice Van de Wyer, președintele Federației Internaționale de Artă Fotografică, — el însuși medic internist într-o unitate sanitară din Anvers, le-a trimis un mesaj, din care redăm:

...„dintre toate marile bucurii care au darul de a ușura neplăcerile acestei lumi, fotografia este, cu siguranță, una din cele mai profunde și mai spectaculoase.

A practica fotografia este pentru mulți dintre noi, un maximum de plăcere și ea ne ajută să recuperăm forțele intelectuale și fizice după munca de fiecare zi.

Fotografia ne ferește, deseori, de alte regretabile pasiuni sau de antrenări ireparabile. Ea dezvoltă inteligența și simțul viziunii. Peste tot ne confruntă cu tot ce este frumos, plăcut și dorit.

Ea ne fixează trecutul într-un fel neschimbător, un trecut pe care de cele mai multe ori ținem din tot sufletul să nu-l uităm.

Am onoarea să felicit FOTO-CLUBUL MEDICILOR FOTOGRAFI DIN ROMÂNIA, pentru cei zece ani de existență”.

Dr. MAURICE VAN DE WYER

Expoziție plastică la Topoloveni

Oprindu-se prin diverse localități ale regiunii noastre, grupul de scriitori prezent în cadrul Lunii cărții la sate a vizitat și biblioteca din Topoloveni, unde au avut plăcuta surpriză să descopere și o mică expoziție de desene a profesorului Mihai Vlădulescu.

Peisaje diverse, flori, schițe spontane, acuarelă și creion, se desfășurau între pereții cu cărți, — și ele chipuri și imagini literare zugrăvite cu condeiul. Varietatea era bine gîndită, mai ales că cititorii puteau zăbovi de două ori cu folos în sălile de lectură.

Am reținut desenul sugestiv intitulat „Singurătate”, un copil la o margine de drum, „Flori” și „Pe gînduri” — lucrări executate cu delicată sensibilitate.

Poate că ideea și exemplul topolovenenilor ar putea fi repetate și de alte localități mai ales că biblioteca reprezintă într-adevăr un izvor de noutate, artă și cultură.

E. T. A.

Primim

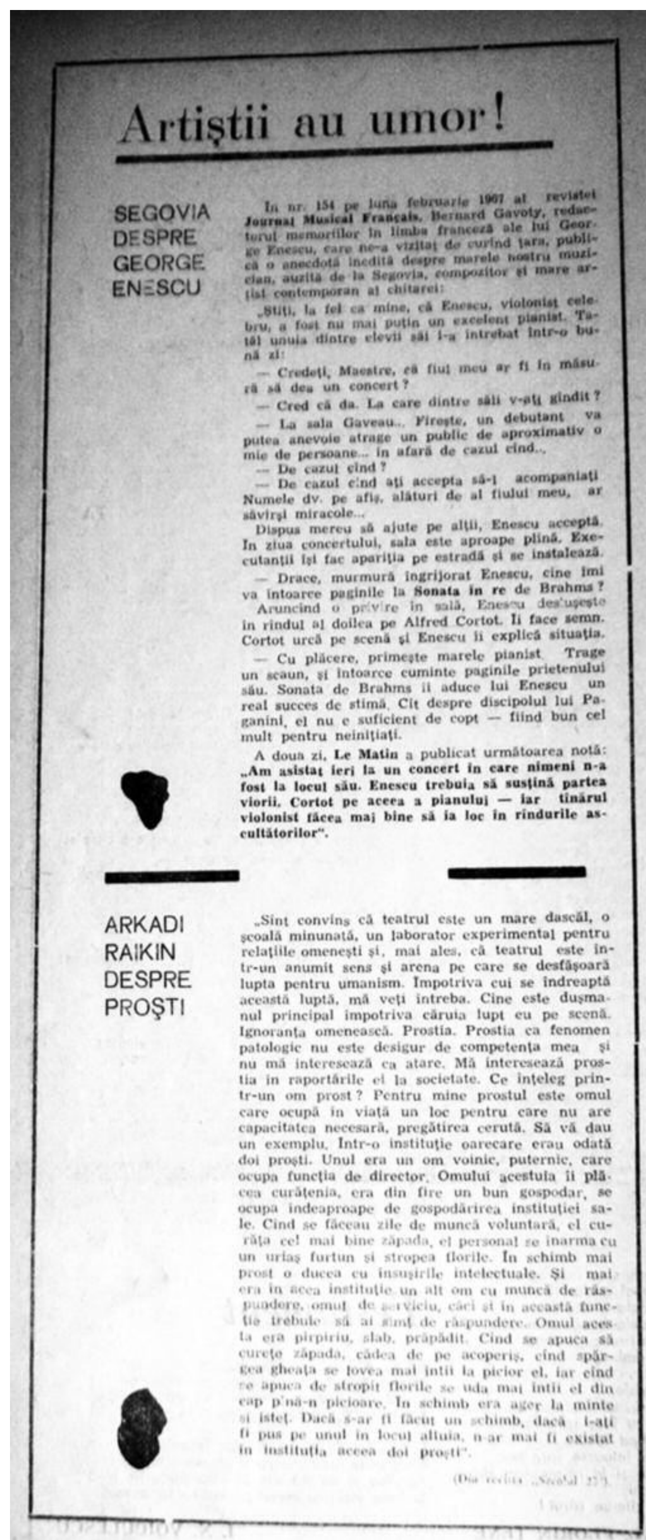
La pagina 18 a revistei „Argeș” (nr. 1/1967) semnatarul notei intitulate „Popasuri în munți”, G. Poenaru, face cîteva observații cu privire la unele publicații ale editurii Meridiane. Astfel, cînd afirmă că lucrarea lui Gh. Epuran fiind destinată documentării altora, trebuie să conțină date precise și nu culese „după ureche”, G. Poenaru are dreptate; dar cînd spune că lacul Bilea are o suprafață de „circa 6 hectare”, nu mai are. Acest binecunoscut lac glaciar are o suprafață măsurată precis și care putea fi arătată ca atare: 6,45 ha.

Prof. MARIUS GHEORGHIU

Informații eronate în ghidul turistic „Argeș”

ANDREI ZANCA

Artiştii au umor!

SEGOVIA DESPRE GEORGE ENESCU

In nr. 154 pe luna februarie 1967 al revistei **Journal Musical Français**, Bernard Gavoty, redactorul memoriilor în limba franceză ale lui George Enescu, care ne-a vizitat de curind ţara, publică o anecdotă inedită despre marele nostru muzician, auzită de la Segovia, compozitor şi mare artist contemporan al chitarei:

„Ştiţi, la fel ca mine, că Enescu, violonist celebru, a fost nu mai puţin un excelent pianist. Tatăl unuia dintre elevii săi l-a intrebat intr-o bună zi:

— Credeţi, Maestre, că fiul meu ar fi în măsură să dea un concert?

— Cred că da. La care dintre săli v-aţi gindit?

— La sala Gaveau... Fireşte, un debutant va putea anevoie atrage un public de aproximativ o mie de persoane... în afară de cazul cind...

— De cazul cind?

— De cazul cind aţi accepta să-l acompaniaţi. Numele dv. pe afiş, alături de al fiului meu, ar săvirşi miracole...

Dispus mereu să ajute pe alţii, Enescu acceptă. In ziua concertului, sala este aproape plină. Executanţii îşi fac apariţia pe estradă şi se instalează.

— Drace, murmură îngrijorat Enescu, cine îmi va întoarce paginile la **Sonata in re de Brahms**?

Aruncind o privire în sală, Enescu descoperă în rindul al doilea pe Alfred Cortot. Îi face semn. Cortot urcă pe scenă şi Enescu îi explică situaţia.

— Cu plăcere, primeşte marele pianist. Trage un scaun, şi întoarce cuminte paginile prietenului său. Sonata de Brahms îi aduce lui Enescu un real succes de stimă. Cit despre discipolul lui Paganini, el nu e suficient de copt — fiind bun cel mult pentru neiniţiaţi.

A doua zi, **Le Matin** a publicat următoarea notă: **„Am asistat ieri la un concert în care nimeni n-a fost la locul său. Enescu trebuia să susţină partea viorii, Cortot pe aceea a pianului — iar tînărul violonist făcea mai bine să ia loc în rîndurile ascultătorilor".**

ARKADI RAIKIN DESPRE PROŞTI

„Sint convins că teatrul este un mare dascăl, o şcoală minunată, un laborator experimental pentru relaţiile omeneşti şi, mai ales, că teatrul este într-un anumit sens şi arena pe care se desfăşoară lupta pentru umanism. Împotriva cui se îndreaptă această luptă, mă veţi întreba. Cine este duşmanul principal împotriva căruia lupt eu pe scenă. Ignoranţa omenească. Prostia. Prostia ca fenomen patologic nu este desigur de competenţa mea şi nu mă interesează ca atare. Mă interesează prostia în raportările ei la societate. Ce înţeleg printr-un om prost? Pentru mine prostul este omul care ocupă în viaţă un loc pentru care nu are capacitatea necesară, pregătirea cerută. Să vă dau un exemplu. Într-o instituţie oarecare erau odată doi proşti. Unul era un om voinic, puternic, care ocupa funcţia de director. Omului acestuia îi plăcea curăţenia, era din fire un bun gospodar, se ocupa îndeaproape de gospodărirea instituţiei sale. Cind se făceau zile de muncă voluntară, el curăţa cel mai bine zăpada, el personal se înarma cu un uriaş furtun şi stropea florile. În schimb mai prost o ducea cu însuşirile intelectuale. Şi mai era în acea instituţie un alt om cu muncă de răspundere, omul de serviciu, căci şi în această funcţie trebuie să ai simţ de răspundere. Omul acesta era pirpiriu, slab, prăpădit. Cind se apuca să cureţe zăpada, cădea de pe acoperiş, cind spărgea gheaţa se lovea mai întii la picior el, iar cind se apuca de stropit florile se uda mai întii el din cap pînă-n picioare. În schimb era ager la minte şi isteţ. Dacă s-ar fi făcut un schimb, dacă i-aţi fi pus pe unul în locul altuia, n-ar mai fi existat în instituţia aceea doi proşti".

(Din revista „Şcoala" [illegible])

undeva, cândva

un fel de-a fi aproape,
ca trăitor în propria moarte.

depărtarea, un alt soi de abis,
durerea oriunde aş fi
sunt mereu acolo, unde îmi este inima.

n-am plecat niciodată,
deşi iubirea de mamă şi meleag
ar trebui înşirată doar cu cerneală simpatică
spre deplina noastră tămăduire
închinându-ne arborilor.

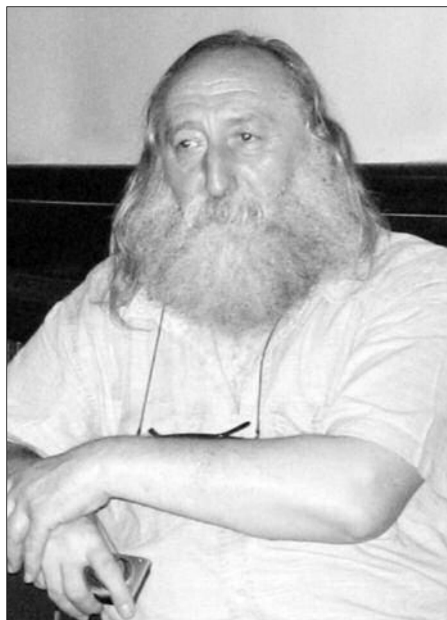
copil sa fi rămas. cruţate pădurile
într-adevăr, oricum a fost, doar
copilăria e a noastră.
restul e lume.

am putea fi însă bântuiţi de atâta amărăciune
de n-am fi cunoscut cândva înseninarea,
am putea resimţi
acest gol din inimă,
de n-am fi gustat undeva deplinătatea?

nimic nu rămâne cum este.
pesemne, doar
Nimicul.

(*Argeş*, nr. 2(380)/februarie 2014)

ADAM PUSLOJIC

Patru păsări răsucite

(pentru Nichita Stănescu)

Am sentimentul că în curând
Nu mă mai pot mișca
Pe acest pământ, atât de greu
Și greu de nemișcat –

Și atunci Tu, frate al meu,
Trebuie să Te mai miști
Din nou și mereu din nou –
Ca un Înger de tot eliberat

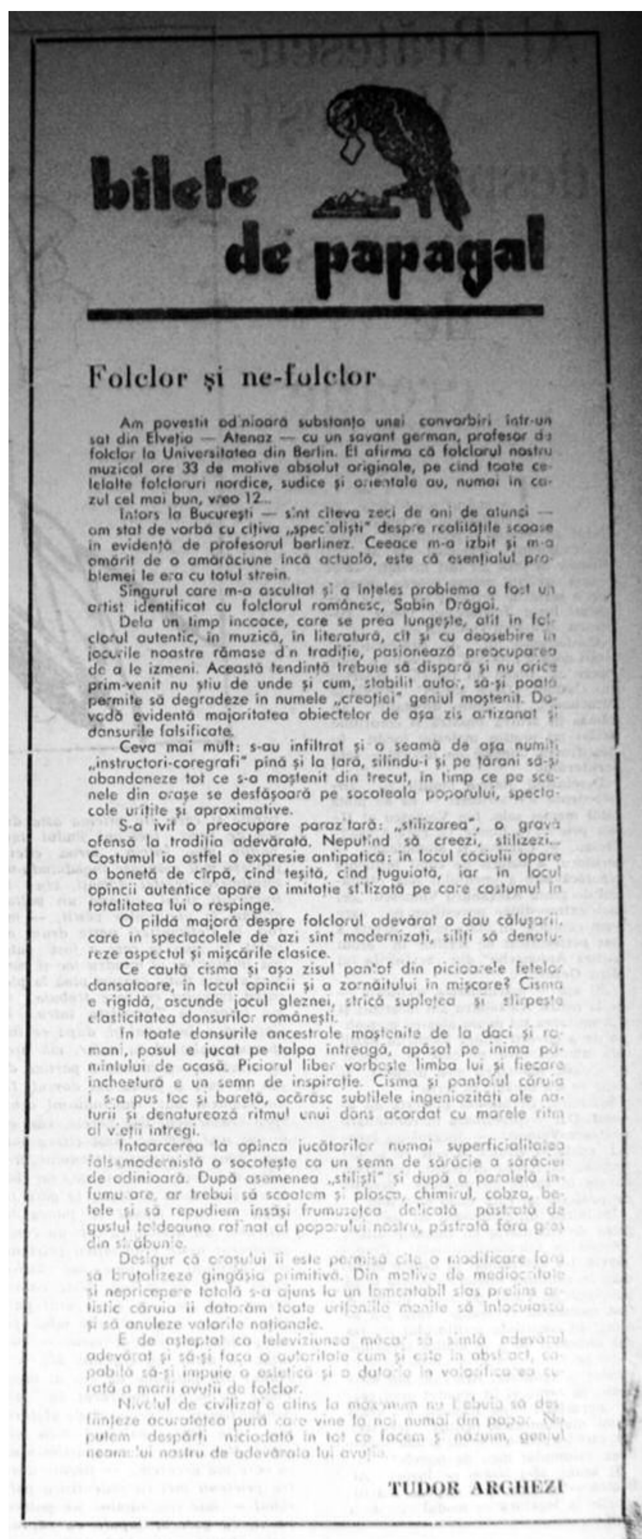
Căruia...pentru un pas
Sau chiar pentru o viață...
Nici nu trebuie vreun
Picior sau două aripi –

Ci doar un singur grăunte
De suflet și patru păsări răsucite
Undeva, la întorsătura Carpaților
Sau aici, la mine-n pieptul

Unde m-am obișnuit să adormi
În ultimul sfert de secol...
Adică AZI, fratele meu Hristea
Și de Stănescu Nichita...atunci

Când din nou și din noul-nou
Eu nu mai pot să mor –
Ca o dovadă doar numai a ta
Că o sărbătoare nu este viața!

(*Argeș*, nr. 2(284)/februarie 2006)

bilete de papagal

Folclor și ne-folclor

Am povestit odinioară substanța unei convorbiri într-un sat din Elveția — Atenaz — cu un savant german, profesor de folclor la Universitatea din Berlin. El afirma că folclorul nostru muzical are 33 de motive absolut originale, pe cînd toate celelalte folcloruri nordice, sudice și orientale au, numai în cazul cel mai bun, vreo 12...

Întors la București — sînt cîteva zeci de ani de atunci — am stat de vorbă cu cîțiva „specialiști" despre realitățile scoase în evidență de profesorul berlinez. Ceeace m-a izbit și m-a amărît de o amărăciune încă actuală, este că esențialul problemei le era cu totul strein.

Singurul care m-a ascultat și a înțeles problema a fost un artist identificat cu folclorul românesc, Sabin Drăgoi.

Dela un timp încoace, care se prea lungește, atît în folclorul autentic, în muzică, în literatură, cît și cu deosebire în jocurile noastre rămase din tradiție, pasionează preocuparea de a le izmeni. Această tendință trebuie să dispară și nu orice prim-venit nu știu de unde și cum, stabilit autor, să-și poată permite să degradeze în numele „creației" geniul moștenit. Dovadă evidentă majoritatea obiectelor de așa zis artizanat și dansurile falsificate.

Ceva mai mult: s-au infiltrat și o seamă de așa numiți „instructori-coregrafi" pînă și la țară, silindu-i și pe țărani să-și abandoneze tot ce s-a moștenit din trecut, în timp ce pe scenele din orașe se desfășoară pe socoteala poporului, spectacole urîțite și aproximative.

S-a ivit o preocupare parazitară: „stilizarea", o gravă ofensă la tradiția adevărată. Neputînd să creezi, stilizezi... Costumul ia astfel o expresie antipatică: în locul căciulii apare o bonetă de cîrpă, cînd teșită, cînd țuguiată, iar în locul opincii autentice apare o imitație stilizată pe care costumul în totalitatea lui o respinge.

O pildă majoră despre folclorul adevărat o dau călușarii, care în spectacolele de azi sînt modernizați, siliți să denatureze aspectul și mișcările clasice.

Ce caută cisma și așa zisul pantof din picioarele fetelor dansatoare, în locul opincii și a zornăitului în mișcare? Cisma e rigidă, ascunde jocul gleznei, strică suplețea și stîrpește elasticitatea dansurilor românești.

În toate dansurile ancestrale moștenite de la daci și romani, pasul e jucat pe talpa întreagă, apăsat pe inima pămîntului de acasă. Piciorul liber vorbește limba lui și fiecare încheetură e un semn de inspirație. Cisma și pantoful căruia i s-a pus toc și baretă, ocărăsc subtilele ingeniozități ale naturii și denaturează ritmul unui dans acordat cu marele ritm al vieții întregi.

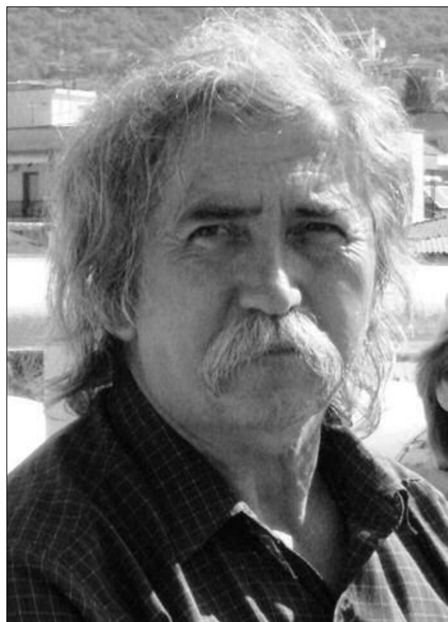
Întoarcerea la opinca jucătorilor numai superficialitatea falsmodernistă o socotește ca un semn de sărăcie a sărăciei de odinioară. După asemenea „stiliști" și după o paralelă înfumurare, ar trebui să scoatem și ploscа, chimirul, cobza, betele și să repudiem însăși frumusețea delicată păstrată de gustul totdeauna rafinat al poporului nostru, păstrată fără greș din străbunie.

Desigur că orașului îi este permisă cîte o modificare fără să brutalizeze gingășia primitivă. Din motive de mediocritate și nepricepere totală s-a ajuns la un lamentabil stas pretins artistic căruia îi datorăm toate urîțeniile menite să înlocuiască și să anuleze valorile naționale.

E de așteptat ca televiziunea măcar să simtă adevărul adevărat și să-și facă o autoritate cum și este în abstract, capabilă să-și impuie o estetică și o datorie în valorificarea curată a marii avuții de folclor.

Nivelul de civilizație atins la maximum nu trebuia să desființeze acuratețea pură care vine la noi numai din popor. Nu putem despărți niciodată în tot ce facem și năzuim, geniul neamului nostru de adevărata lui avuție.

TUDOR ARGHEZI

ION TUDOR IOVIAN

SECOLUL PE SFÂRŞITE

şi s-au strâns cu toţii acolo şi stau în picioare
în ploaia verde-amară
înfipţi în noapte
parcă-s acolo dintotdeauna cu ploaia şi vîntul
o lumină vînătă le dă tîrcoale nu se ştie de unde
şi nu-i luminează
şi plînsul în sughiţuri al nimănui şi al tuturor
nu-i mişcă din loc
şi vîntul trece prin ei pufnind
– găuri numai găuri –
cu ploaia
de pe obrazul lor
cade
varul
urîtul le scrie memoriile
şi ei stau
cu pălării de paie desfundate pe cap –
niște sperietori abandonate în grabă
în cîmpul sterp
– viaţa a trecut deja mai departe-
ţepeni în ploaia murdară – aşa îi vei găsi şi mîine şi poimîine
şi peste o mie de zile
cititorule care crezi că eşti altceva decît ei.

(Argeş, nr. 2 (308)/februarie 2008)

CRONICA CRONICA CRONICA CRONICA

teatrală

„Să nu-ţi faci prăvălie cu scară"

Într-un interviu publicat în 1963 — la cîteva săptămîni după premiera piesei lui de debut „Să nu-ţi faci prăvălie cu scară", la Teatrul Naţional din Cluj — Eugen Barbu spunea, cu verva ...mică şi cu impetuozitatea temperamentală ce caracterizează ...blicistica sa: **„Cînd privesc în jur ce piesuliţe sînt uneori ...ate la inţeală „geniale", rîd din toată inima. Atentatul re... asupra textului a dus la adevărate aberaţii literare. S-au ...ris acte speciale pentru a fi oferite fanteziei unor oameni ...foarte onorabili, dar furaţi cu totul de excentric. După ... FIŢE scenografice am simţit nevoia imperioasă să mă ... la genul clasic. Invazia de „modernişti" pe toate scenele ... nu poate decît să dăuneze tinerilor care încearcă marca ... degetul în domeniul dramaturgiei".** Că Eugen Barbu avea ...ptate acum patru ani, cînd făcea aceste afirmaţii, şi că are ...ptate şi astăzi, cînd declaraţiile lui sînt reactualizate de pro...mul tipărit cu prilejul reprezentării aceleiaşi piese pe scena ...trului „Al. Davila" din Piteşti, este atît de evident încît orice ...mentare devine inutilă. Nu ni se pare însă inutil să subli... că fenomenul denunţat cu vehemenţă de Eugen Barbu nu

...vescu, a dovedit inteligenţă şi subtilitate în conturarea nuanţată a coordonatelor psihice ale personajelor, fără a neglija trăsătura dominantă a acestei lumi cupide, sălbatice şi decrepite, osîndită de însăşi mersul triumfător al umanităţii spre împlinirea globală a disponibilităţilor şi aspiraţiilor ei. El a îndrumat cu pricepere echipa de interpreţi spre reliefarea procesului social-istoric care determină declinul şi dispariţia unor asemenea exemplare, a păstrat în permanenţă faţă de falsele lor drame, o distanţare şi o atitudine critică pe care le-a imprimat şi actorilor, făcînd mesajul piesei deosebit de accesibil spectatorului contemporan.

Interpretarea rolului bătrînei Elena Domnişor de către **Telly Barbu** a constituit un adevărat recital de artă dramatică. De la înţelegerea justă a personajului şi pînă la întruchiparea sa scenică, actriţa a desfăşurat o gamă largă de posibilităţi, îmbinînd laolaltă talentul, conştiinciozitatea şi seriozitatea profesională, experienţa actoricească şi trăirea intensă, într-o creaţie unitară dar plină de nuanţe ca un filigran împletit cu măiestrie şi siguranţă de mîna unui mare artist. Este o realizare care constituie o cinste pentru scena căreia Telly Barbu i-a dăruit atîţia ani de slujire devotată, şi un exemplu ce se cere urmat de întregul colectiv al Teatrului din Piteşti.

Toţi ceilalţi interpreţi şi-au adus contribuţia — deopotrivă de valoroasă — la acest real succes. **Dem. Niculescu** a realizat în Vasile Domnişor tipul brutal al negustorului pentru care „familia lui, el e", ocolind cu talent şi deosebită intuiţie artistică primejdia schematismului. În rolul degeneratului Dumitru Domnişor, **Dumitru Ivan** s-a dovedit stăpîn pe mijloacele sale de expresie artistică, recomandîndu-se astfel pentru roluri mai complexe decît cele ce-i fuseseră încredinţate în trecut. Tînărul şi talentatul **Sorin Gheorghiu** a ştiut să redea admirabil profilul dezumanizat al lui Alexandru Domnişor, trecînd cu virtuozitate de la elevul-puşlama, fecior de bani gata, la cinicul ofiţer care alunecă iremediabil în mocirla fascismului. Eforturile lui **Corneliu Poenaru** de a îmbogăţi, printr-o interpretare caldă, omenească, datele sumare cu care textul a înzestrat pe muncitorul Polocan, sînt lăudabile, chiar dacă n-au reuşit să înlăture definitiv schematismul structural al personajului. **Ileana Zărnescu** a adus în rolul servitoarei umorul tonifiant al bunului simţ popular; interpretarea trebuie însă menţinută pe linia virtuozităţii, fiindcă există şi în replici, şi în reacţia unora dintre spectatori, tentaţia lunecării spre efecte facile, spre îngroşarea liniilor personajului. Cu căldură şi vibraţie a realizat **Angela Radoslavescu** rolul Silviei, — singura odraslă recuperabilă din familia Domnişorilor. **Julieta Strîmbeanu**, în rolul Domnicăi, a căutat să

● **MUZEUL** Teatrului Naţional din Bucureşti împlineşte anul acesta 20 de ani de existenţă. Inaugurat în septembrie 1942, în condiţii vitrege, muzeul s-a bucurat în anii socialismului de înţelegerea şi purtarea de grijă a forurilor oficiale, îmbogăţindu-şi neîncetat tezaurul de exponate şi devenind un adevărat aşezămînt de cultură, o şcoală pentru oricine vrea să cunoască drumul eroic dar glorios străbătut de teatrul românesc de la origini şi pînă azi. Apropiata aniversare a unui sfert de veac de viaţă a Muzeului Teatrului Naţional — iniţiată de directorul celei dintîi scene româneşti, acad. Zaharia Stancu — va constitui o adevărată sărbătoare a mişcării noastre teatrale şi a întregii culturi naţionale.

● **LA TEATRUL** „Al. Davila" din Piteşti se repetă, sub îndrumarea regizoarei Lidia Ionescu, de la Institutul de artă teatrală şi cinematografică „I. L. Caragiale" din Bucureşti, piesa **Omul care aduce ploaia** de Richard Nash, care a obţinut cu cîţiva ani în urmă un răsunător succes pe scena teatrului „Lucia Sturza Bulandra" din Capitală. Rolul nefericitei — dar însetatei de fericire — Lizzie va fi interpretat de **Ileana Focşa**; celelalte roluri au fost încredinţate actorilor: **Ion Focşa, Dem. Niculescu, Ion Dumitrescu, Vasile Priscaru, Sorin** mişcă cu naturaleţe şi spontaneitate. S-au remarcat: **Lilia Alexa, Elena Ştefan, Gheorghe Fulorea, Maria Bălănescu** şi **Radu Stoian.**

Spectacolul va fi reprezentat, în continuare, atît pe scena teatrului din localitate, cît şi în celelalte staţiuni balneare de pe Valea Oltului.

● **ARTIŞTII** amatori ai liceului „N. Bălcescu" din Piteşti au prezentat pe scena teatrului din localitate comedia **Nota zero la purtare**, de Octavian Sava şi Virgil Stoenescu. Tinerii interpreţi, îndrumaţi de actorul Valeriu Buciu, au dovedit în rolurile de elevi şi eleve, o sinceritate şi o spontaneitate demnă de toată lauda. Mai stîngaci s-au dovedit în interpretarea personajelor mature (profesorii, directorul şi intendentul şcolii), unde tinereţea şi lipsa experienţei de viaţă — întrutotul explicabilă la nişte adolescenţi — deveneau uneori evidente. Cu o surprinzătoare excepţie: elevul **Petre Postelnicu**, care a adus în rolul profesorului Zurăscu (poreclit „Domnul Vucea") o stăpînire sigură a mijloacelor de expresie scenică. S-au distanţat de asemenea de restul interpreţilor, printr-un simţ deosebit al umorului şi printr-o vibraţie în plus, elevii: **Petre Băcioiu** (un amuzant „Barbarossa", care nu s-ar simţi stingher nici alături de interpreţi „profesionişti"),

IOAN MOLDOVAN

Duminică de august, 97

Au trecut lucruri și le-am uitat
Acum pleava lor jilavă ca puiul de hulub în fundul sacului
Nu văd bine și nici cu scăldatul în pârâul Imbuzului nu mă risc
Sunt multe-multe țigăncușe în apa plină de cânepă putredă
Sunt bolnav de susur și nu de ieri, de alaltăieri
Vestea asta o duce îndată un vehicul
Care tocmai a pornit din curtea Bunkerului
O, fiii mei, voi mi-ați arătat câteva minuni
Sub frunzișul cenușii
Dar mama surâde ca în uitare

(*Argeș*, nr. 2(356)/februarie 2012)

Fotografiile de la Premiile revistei *Argeș* din nr. 8 al suplimentului aparțin lui ILIE VODĂIAN.

ARGEȘ
Revistă lunară de cultură fondată în 1966
Apare la Pitești
• Serie nouă • Anul IV (39) • Nr. 2 (284) • Februarie 2006 • 1,50 lei (15.000 lei) •

„La douăzeci și opt de ani, Adam Puslojic, un lungan pletos și cu favoriți, cu o frunte curbată și cu un nas acvilin, cu sufletul ca o pelerină neagră fluturând pe umeri scheletici de adolescent crescut peste noapte cu încă un metru, cu o vorbire tunătoare și timidă, metaforică și pasională, este unul dintre cei mai de seamă poeți tineri ai Iugoslaviei de azi.
Flagrant romantic în gesticulație, asemănarea lui fizionomică cu Chopin m-a tulburat și, reîntâlnindu-l după mai bine de un an de la prima noastră cunoștință, l-am regăsit mai fantasmagoric încă și mai sentimental. În loc să-i spun „bine ai venit", sau orice altă vorbă prietenească de bun venit, m-am trezit spunându-i: „Ce minunat ar fi să n-ai cumva soarta lui Chopin!"
NICHITA STĂNESCU

Adam Puslojić
pentru Nichita
pag. 4

Invitatul revistei: Luca Pițu
Revine, maiestuos, genul misivelor literare
pag. 5

Cu Alexandru Paleologu despre Câmpulungul de altădată
pag. 6

Conița Lena
Kenzo floare cheală

BIBLIOTECA ARGEȘ REVISTEI

Poesis: Echim Vancea, Claudiu Komartin, Ion Maria
pag. 10-11

George Ene
Fenomenul corupției în viziunea lui Eminescu
pag. 12-13

Experiment

Cleofila Badea
şi Cezar Ivănescu

Ion Popovici

Ion
Popovici
şi (...)

Tipograf

Probe foto de VASILE GHIŢESCU

Supliment îngrijit de Dumitru Augustin Doman şi Simona Fusaru şi ilustrat cu fotografii
din arhiva revistei şi din colecţiile Jean Dumitraşcu, Vasile Ghiţescu, Dan Rotaru, Nicolae Oprea.

Aurel Sibiceanu

Glorioşii ani ai ratării

CRISTINA ONOFRE SAU „PASĂREA MIERII”

Suntem în 1991, la finele lunii mai, seara. Hoinărisem vreo două ore pe digul Argeşului, privind râul, cerul şi pescăruşii. Atunci „evadam” aproape zilnic în natură, în speranţa că pot atenua şocul libertăţii depline şi maladiile ei. Mă retrăgeam spre casă. Între castanii de lângă biserica Sf. Anton, mai să dau peste Tiţă - Titus Maxus. Era însoţit de o ’naltă adiere feminină – deh, uneori, vechiul meu prieten avea obiceiul stupefiant de a apărea însoţit de mistere şi adieri! Adierea era Cristina Onofre, pe atunci poetă încă ascunsă în firele mătăsoase ale coconului. După un schimb de vorbe cu prietenul meu am plecat, urmărit în gând de apa verde-albăstruie a ochilor poetei. Aveam s-o mai întâlnesc, în timp, şi, uşor-uşor, să o cunosc mai bine – Cristina era şi este o fiinţă ludică (uneori până la teatralitate), deschisă, aşa cum numai marii timizi sunt, cei crescuţi în curăţia satului românesc. Atunci, Cristina începuse să frecventeze cenaclul „L.Rebreanu”, de care eu aproape mă despărţisem fără nici un regret; aveam motive concrete – cei vârstnici, cu puţine excepţii, nu puteau să-şi potrivească pasul cu gândirea liberă iar veleitarii proletcultişti, săriţi bine de 40-50 de ani, descoperiseră alt filon patriotic în ideologia şi „estetica” lui Corneliu Vadim Tudor. Nu mai ţin minte dacă am avertizat-o sau nu despre această faună, ştiu, însă, că era destul de puternică pentru a înţelege şi discerne albul de negru.

Poeta debutează prin 1992, în revista “Luceafărul”, aflată atunci sub bagheta regretatului critic literar Laurenţiu Ulici, secondat de scriitorul Marius Tupan. În 1993 îi apare primul volum de poezie, “Pavilionul de ceai”, la Editura Exas. În 1994, la aceeaşi editură, publică volumul “Între vitralii”. Urmează o pauză editorială lungă, de opt ani, în care poeta acumulează, scrie şi rescrie, găsindu-şi calea proprie, inedită în peisajul liric feminin argeşean şi nu numai. În 2002 îi apare cartea de excepţie “Poema ‘naltei domnişoare”, la Editura Tipoart, cu un cuvânt înainte de Eugen Simion, pe atunci preşedinte al Academiei Române. În 2005 apare “Generalul sau o iarbă înălţată până la cer”, tot la Editura Tipoart. În tot acest timp publică versuri în revistele: “Literatorul”, “Luceafărul”, “Poesis”, “Orizont”, “Zburătorul”, “Calende”, “Convorbiri literare”, “Cafeneaua literară”, “Echinox”, “Argeş”, “România literară”, “Tomis”, “Poezia”, “Ramuri”, “Litere”, “Apostrof”, “Caiete Silvane” ş.a. În multe dintre aceste reviste apar şi cronici la cărţile publicate. Bună cunoscătoare a limbii şi poeziei franceze, Cristina Onofre face ceea ce ar trebui să facă oricare scriitor care înţelege globalizarea - publică poeme în reviste din Franţa şi Italia: “Comme en poesie”, “La porte des poetes”, “Poesie premiere”, “Aujourd’hui poèmes”, ARPA, “2000 Regard”, “Rive neuve continent”. Demersurile sale sunt răsplătite cu premii: premiul “Poétes sans frontiéres - 2004” - Paris, pentru proiectul “Le poéme de la haute demoiselle” (Poema ‘naltei domnişoare); premiul s-a concretizat în publicarea şi lansarea pomenitei cărţi la Paris. În anul 2007 este diistinsă cu “Prix de la Francophonie” (Paris), acordat de „Societatea Poeţilor Francezi” pentru cartea “Mon Général”. Tot în 2007 îi mai apare o carte - “Poeme din ţara scaunului cu trei picioare”, la Editura Tipoart. În acelaşi an, apare ediţia bilingvă (franco-italiană) în Italia, sub îndrumarea prof. universitar Giovanni Dotoli, a cărţii “Autoportrait” – „Schena Editori”, carte tradusă şi susţinută financiar de pomenitul profesor şi de Editura Schena Editori. În 2008 devine membră a Uniunii Scriitorilor din România, filiala Piteşti. În 2010 primeşte la Paris “Prix de la Francophonie” pentru cartea “Poèmes nès dans le pays du tabouret ŕ trois pieds”, premiu acordat pentru a treia oară Cristinei Onofre, de către Societatea Poeţilor Francezi - Paris. În 2011 îi apare a opta carte de poeme, “Templierii lucrurilor simple”, la Editura Universităţii Piteşti. Despre această carte am scris, la apariţia ei: „Este o pledoarie pentru frumuseţea lumii nevăzute din lumea văzută, vădită prin inteligenţa de a folosi cuvintele. Deşi titlul îndeamnă mintea spre locurile sacre ale creştinătăţii, actanţii „cruciadei” poetice din această carte sunt meşteşugarii şi meseriaşi lumii, cei care ne produc accesoriile de obşte, care ne aşează cuviincios în ordinea lumii. Rătăciţi în şirul de meseriaşi - cioban, dogar, rotar, pescar, miner, bucătar etc, ori ascunşi în fiecare dintre aceştia, îi vom afla pe nebun şi călător... Acest fapt este mai mult decât o parabolă lirică, este o lume secretă cu care poeta îşi ademeneşte cititorul, reconstruindu-l cu migală pentru a trăi epopeea lucrurilor simple.”

După cum se vede, poeta a avut o activitate prodigioasă, şi-a înţeles chemarea şi, mai ales, conştientă de valoarea ei, a găsit cu cale să treacă dincolo de graniţele ţării, reuşind să se impună, în vreme ce mulţi nu pot trece peste mejdina judeţului.

Anul 2015, graţie prestigioasei edituri „Tracus Arte”, „îi aduce” poetei o altă carte: „Să mergi călare. Să întinzi arcul. Să spui adevărul”, cu o prefaţă de Eugen Simion. Poemele din acest op sunt, de fapt, notele de călătorie (scrise altfel) în lumea Maghreb-ului - în arabă pasărea sfântă, al cărei trup este Algeria, aripile fiind Tunisia şi Marocul. Călătoarea noastră merge, priveşte şi spune ceea ce vede şi simte sufletul său. Natura, miturile şi eresurile locurilor, precum şi omul maghreb-ian prezent (care-l poartă-n sine cu o prospeţime rar întâlnită pe omul vechi) sunt descrise cu un simţ al observaţiei rar întâlnit, limba română dovedindu-se capabilă să fie lectică şi pentru alte geografii, mitologii şi stări sufleteşti paradoxale. „Să mergi călare. Să întinzi arcul. Să spui adevărul” sunt trei propoziţii care circulă în Maghreb şi exprimă modul ideal de viaţă în această lume care nu şi-a pierdut începuturile, lume deopotrivă aspră şi binecuvântată – călătoria, vânătoarea şi mărturia corectă sunt trei ipostaze ale afirmării fiinţei. De fapt, cele 3 propoziţii vin de la străvechiul istoric Herodot – cu ele, grecul a ilustrat lumea persană şi pot fi întâlnite în ale sale „Istorii”, traduse la noi de cunoscuta şi generoasa elenistă Adelina Piatkowski. Perşilor le va fi plăcut chintesenţa grecului, au primit-o ca pe un omagiu şi prin islam aceasta a ajuns în Africa arabizată. La rându-i, poeta îşi pune mărturia sufletească sub semnul celor 3 îndemnuri. Şi auzi, cetitorule, cum „Pasărea mierii cântă. Zorii de zi sunt numai ai ei!” (pag.48)

...poeta a avut o activitate prodigioasă, şi-a înţeles chemarea şi, mai ales, conştientă de valoarea ei, a găsit cu cale să treacă dincolo de graniţele ţării, reuşind să se impună, în vreme ce mulţi nu pot trece peste mejdina judeţului.

Ion Pop, Eugen Simion, Cristina Onofre şi Titus Maxus

FLOAREA TIBETULUI ŞI REALUL FORMATIV

Acum un an sau doi, am prezentat câteva scene din viaţa de boem a piteşteanului Titus Maxus, neuitând, fireşte, să pomenesc şi de proiectele sale literare, unele materializate în cărţi, altele –nu. Printre ele pomeneam şi „Drumul liber mijlociu sau povestea celor XXI de întruchipări ale realului formativ.” Este povestea amintirilor şi ea a început în urmă cu mai bine de 30 de ani. Ceea ce avea să devină „o mie şi una de nopţi filosofice” s-a numit la început (şi pentru ceva vreme) Shambala, regatul mitic fabulos, în care realitatea este vizionară sau spirituală tot atât de mult ca cea fizică! Proiectul prietenului meu creştea şi descreştea de la o lună la alta, de la un an la altul, era direct proporţional cu stările lui, cu iluminările şi întunecările care-l vizitau. Ca nimeni altul, cunosc şi obida, şi cununa autorului, din simplul motiv că sunt acela care am dactilografiat manuscrisul de peste 20 de ori, dictat fiind de autor. Am dactilografiat op-ul în toate anotimpurile, când afară era fie cald, fie frig, când ploua sau ningea, ziua sau noaptea! Firesc ar fi fost să fiu un exeget, poate cel mai autorizat, al „poveştii amintirilor”; chiar şi eram, dar nu multă vreme, pentru că peripeţiile lăuntrice ale prietenului meu sporeau în intensitate şi schimbau economia textului în care se materializau. Ţin minte că, la un moment dat, prin 1986, i-am şi spus prietenului meu: „Tiţă, nu ştiu de ce, dar am senzaţia că dactilografiez cartea infinită. Ceea ce scrii tu va fi ori cartea vieţii tale, ori o erezie care se va pierde prin veacuri!” Cu un zâmbet enigmatic, Tiţă mi-a răspuns cât se poate de serios: „Ştii de ce simţi asta? Pentru că tu, Aureliano, chiar acum baţi la maşină corolarul Florii Tibetului, care sunt eu!” Am râs amândoi, ne-am pus votcă în pahare, ne-am aprins ţigările şi am purces la o creştinească pauză, în care mi-a vorbit despre una dintre marile sale iubiri – Marcel Proust şi madlena sa, veritabilă Maşină a Timpului! După Zavera din 1989, Tiţă nu a mai apelat la serviciile mele dactilografice şi, după cum aveam să aflu (periodic), zăbava sa în lumea extrem-orientală a început să se scurteze, Shambala s-a făcut aproape nevăzută, locul ei fiind ocupat mai mult de gramatica europeană a memoriei.

Iată, „Drumul liber mijlociu sau povestea celor XXI de întruchipări ale realului formativ” a văzut lumina tiparului, la Editura „Tracus Arte”, cu o scurtă prezentare a academicianului Eugen Simion, din care cităm.: „cartea semnată de Titus Maxus este un roman filosofic, gen ce strălucea pe vremea lui Volaire, o „metafizică” a epicii... este efortul unui moralist care a citit bine Tao Te King...” Tot acum un an sau doi, încheiam relatarea întrebându-mă care vor fi reacţiile publicului şi criticii la apariţia „Drumului liber mijlociu”? Conchideam cam aşa, dacă nu mă înşeală memoria: „Recomandarea lui Eugen Simion va fi un motiv pentru întâmpinări critice surprinzătoare, ori va duce la aşternerea unei linişti dispreţuitoare...” Aveam în gând un, de multă vreme, truism păgubos în lumea literar-culturală românească – când ne facem un prieten spiritual trebuie să fim pregătiţi şi pentru preluarea adversarilor acestuia!

Marin Ioniţă

HĂNĂNĂU-BĂNĂNĂU

FEMEIA DESTINULUI

La marginea deşertului. La poalele dunelor măturate de vânturi turbate. Înţepenită. Înfiptă în şezut ca o statuie de piatră. Sfinxul în fustă. Nu-i ghicesc întrebările. În vârful pixului ei, soarta mea. Viitorul meu depinde de jocul din mintea ei. De o va avea. În umbra ei, gorila, cu mustăţi, sprâncene păroase, mâini de maimuţoi şi gârbaci de cauciuc. Poate şi pistol la brâu. Sforăie pe nări. Veghetorul. Însoţitorul. Paznicul vigilent.

Sunt aruncat în încăpere. Pereţii cu planşe anatomice, şi cu figuri de nebuni. Râd, plâng, se strâmbă, fac tumbe, se ascund, fluieră, cântă, joacă, se clatină, se mutilează, se roagă, jură, se spovedesc, se vopsesc, totul într-o aiurită învălmăşeală.

De unde veniţi în halul ăsta? Mă întreabă doamna, cu voce metalică, de magnetofon.

Când? “Un ţigan avea o iapă / şi căra cu ea la ceapă”.

Doamna repetă întrebarea. Netulburată. Tac. Mutilat, boţit, târât prin ţărână. Sperietoare de ciori. Tace. Tac şi eu. Dar am mâncărime de limbă. Gorila mă ameninţă cu gârbaciul:

Vorbeşte!

Doamna face semn ameninţător să continui.

De nicăieri, doamnă! Din nimic. Din haos. Din neant. De sub coaja pământului. Din morminte. Din pulbere stelară. Din steaua polară. Dintr-o gaură neagră a universului. Şi eu sunt curios! Dacă aflu, vă spun....

Se preface, doamnă, şopteşte gorila.

Haidamacul are miros pătrunzător. Poate a fost agent sub acoperire. Doamna nu-i dă atenţie. Namila îmi face semn cu gârbaciul să continui. Adaug:

Nu existam. Ei spun că fugeam. Aşa, de nebun. M-a trezit şuierul gloanţelor pe la urechi. Stai, stai că trag! La pământ! Pe burtă! Cu mâinile pe cap! Am executat. Îmbrâncit, târât, înghontit, mototolit, încătuşat, aruncat într-o dubă de poliţie. “La arestul secţiei 6”. Maşina porneşte în viteză. De asta îmi aduc bine aminte...

Aţi provocat scandal într-un restaurant? V-aţi târât pe sub mese? Aţi pus jos o chelneriţă? Aţi spart sticle şi vitrine? V-a lovit cineva cu o sticlă în cap?

Da, am un cucui în creştet cât un ou de bibilică. Dar nu-mi aduc aminte. Puteţi să mă puneţi la frigare, nu ştiu altceva. Decât gloanţele, cartuşele, duba, claxonul, sirena, girofarul. În dubă, am muşcat de bucă, prin pantaloni, o poliţistă. „La spitalul de zâmbăreţi cu el!”. Şoferul răsuceşte volanul. Nu ştiam că există un spital pentru zâmbăreţi. Iar eu am muşcat o femeie şi atât. Poliţista lasă pantalonii în vine. Sex ispititor. Se dezinfectează, se pansează. Cu fundul gol. Fără jenă. Sunt anulat. Un nimeni arestat. Şi iată-mă, în faţa dumneavoastră, doamnă. Nu ştiu unde, nu ştiu de ce.

O să afli, intervine haidamacul legănând gârbaciul.

Înainte de a vă pierde cunoştinţa în restaurant, ce s-a întâmplat? Vă aduceţi aminte de ceva?

În birou, este aruncată o femeie tânără. Cu părul lung şi negru, dar încâlcit şi murdară din cap până-n tălpi. Veşmintele sfâşiate. Plină de vânătăi, de muşcături, de zgârieturi. Mâinile în mănuşi de box şi încheieturile în cătuşe. Urlete de sălbăticiune. Răget de nebună. O fiară în captivitate. Cu însoţitor ei, înarmat şi o asistentă medicală cu trusă. Sunt înghemuit într-un colţ de gorila mea. Cu gârbaciul ridicat.

Să nu scoţi un grai!

Înţepenită în scaunul ei, doamna cu interogatoriile, ca un sfinx la poarta infernului, se interesează cu aceeaşi voce de magnetofon

Ce e cu creatura asta?

Răspunde asistenta:

Ea e femeia care şi-a aruncat copilul la tomberon. Când să i se dea de urmă, a fugit în pădure. S-a ascuns prin văgăuni, în mărăciniş. Se hrănea cu ierburi, cu frunze, cu ouă din cuiburi. Când a prins un pui de iepure, l-a sfâşiat şi l-a mâncat de viu. Tocmai asta făcea când a fost găsită. Căutată cu câinii. Cu poliţişti. S-a căţărat într-un copac şi a ameninţat că se aruncă. Au întins o plasă ca sub acrobaţii pe sârmă la înălţime, în circ. Sau ca pompierii sub ferestrele clădirilor aflate în flăcări. S-au urcat după ea cu scara de pompieri. Ţipa. Se zbătea. Lovea. Muşca. Îşi înfigea unghiile în carne. Şi colţii. Au făcut-o balot într-o foaie de cort. Noi, la SMURD, i-am făcut la repezeală antirabic şi antitetanos. Am pansat-o şi am sedat-o. De la Spitalul de Urgenţă, ne-a trimis aici.

Nu se poate intra în dialog cu ea. Adoarme pe picioare. Doamna îi completează fişa.

La salonul numărul 6. Dar o spălaţi! Şi o legaţi la pat! În rest, ştie medicul ce-are de făcut!

După ce scoate femeia, mi se-adresează mie:

Şi acum, din nou rândul dumneavoastră.

În sfârşit, a sosit timpul.

Locul şi data naşterii.

“A venit, a venit toamna / Acoperă-mi inima cu ceva / cu umbra unui copac / sau mai bine cu umbra ta.”

Gorila agită gârbaciul.

Vă atrag atenţia că acesta este un test. De el depinde...

Ce atârnă?

Soarta dumneavoastră...

Soarta mea, doamnă, e în pom. Atârnă de o creangă uscată. Se leagănă în vânt cu limba scoasă de un cot. Nici nu trăieşte, nici nu moare.

Nu este impresionată. Scrie şi tace. Maimuţoiul rămâne cu gura căscată.

Se spune, continui, că bărbaţii spânzuraţi au în ultima zvâcnire cele mai frumoase visuri erotice. Dovadă nădragii leoarcă. Pentru aşa ceva merită să încerci, să evadezi din viaţa asta stupidă. O zână, o nimfă, o rusalcă, Venera, Cleopatra, Mesalina, să vină să mă scoată din lanţ.

Când şi unde v-aţi născut?

Este obligatoriu? Nu se poate să rămâi necunoscut?

Magnetofon. Metronom. Tăcere.

Eu sunt, doamnă, cel care nu s-a născut. Dacă puteţi să vă închipuiţi. Vreţi, nu vreţi, aici ne întâlnim. Nici dumneavoastră nu v-aţi născut! Dacă n-aţi ştiut, aflaţi acum de la mine. Cel puţin în lumea mamiferelor, nimeni nu se naşte pe sine. Şi suntem mamifere, scumpă doamnă. Cu sânge cald, vreţi să iau pulsul? Acoperiţi cu păr... Măcar prin părţile esenţiale... Păi nu? Ne înmulţim prin pui vii, pe care-i alăptăm. Aţi fost alăptată la sân, cu biberonul? Eu, doamnă, am supt la o capră, ca Zeus pe insulă. Ca să fim născuţi, e nevoie de un pântec de femelă. Şi de un mascul care să zvâcnească ca-n ceasul morţii deasupra ei... Ca să nu mai lungim vorba, nu m-am născut eu pe mine. Şi nimeni. Am venit pe lume... Într-un lac de sânge, între două coapse neumbrite de soare, o mică gânganie plină de mâzgă orăcăia ca un brotac. Coapsele nu erau ale mele. Eu eram molusca.

Gorila îşi muşcă mustaţa. El a fost un pui de maimuţoi.... Ridică gârbaciul. Doamna-i face semn să stea liniştit.

Fără moaşă, fără mamă, fără tată.... Am fost născut de o mătuşă, într-o colibă, după uşă... Beteagă de un picior, holbeaţă-n ochi, cu gura strâmbă, cu o guşă sub bărbie cât o căciulă, cu o gheabă cât foalele ţiganului. Care se ţinea cu un pădurar şi cu un lăutar. Pe care au găsit-o fată mare după moarte... Şi care, dealtfel, mă preluase de la bunica.... Bătrâna născuse nouă copii, sănătoşi şi frumoşi, cu excepţia pocitaniei de pe urmă. Dar pe mine, nu m-a putut naşte, că i se sudaseră oasele bazinului. Mătuşa nu m-a purtat decât parţial.

Totul e aiurea, zice maimuţoiul. Ăsta-i luat din căluş, îşi bate joc de noi!

Sexul? Întreabă doamna cu aceeaşi voce insipidă.

O, doamnă, e cel mai uşor lucru de dovedit... Se poate arăta oricui. Numai că pentru a putea funcţiona, are nevoie de anumite condiţii... De nu le au, nenorociţii de bărbaţi, mor cu sămânţa-n ei... Nimeni nu s-a-ndurat până acum să-mi ofere o clipă de mângâiere... Sunteţi o femeie miloasă?

Numele şi prenumele?

De unde să le iau?

Cum vă cheamă?

Soarbe-zeamă... /Şi mă strigă / mămăligă... / Ochi beliţi, gură căscată / pălărie ciupercată. „Închide, bă, gura, că intră muştele!... Te râd curcile... te latră câinii... îţi mănâncă găinile mămăliga din mână... eşti plin de bube dulci şi de pecingine, şi de jeg....” Asta-n prima copilărie... Când m-am mai săltat, “Bă, ăla!”, “...fără nume”, “Bă, du-mă călare-n spinare!”, “Bă, întoarce vitele!”, “Bă, cară apă”, “Adu lemne”, “suflă-n foc”.

Nu este mişcată. Figurină în Muzeul Statuilor de Ceară...

Cetăţenia, naţionalitatea, originea, religia, profesia...

M-au găsit fără buletin... Mi-au cerut acte. N-am putut să fac rost. Nimeni nu ştia de unde-am apărut. S-au trezit aşa cu mine. Poate de pe un prag de biserică. Poate din pădure, crescut de-o haită de lupi. Copil de pripas. Slugă fără simbrie. În zdrenţe de pomană. Pe uşi străine. Fără ţară. Cetăţean al lumii. Nebotezat. Neînregistrat la Oficiul de Evidenţa Populaţiei. Fără familie, fără ţară. Fără religie. Păgân. Şcoala vieţii.

Nu-i pasă. Nimic, pentru ea, n-are importanţă.

Starea civilă?

Căsătorit, vreţi să-ntrebaţi? Cu muma pădurii... Aş fi vrut eu cu frumoasa din pădurea adormită, eram şi tânăr pe atunci. Dar tocmai când o sărutam pe pleoape, s-a trezit. Şi a scuipat mărul otrăvit din gât. Şi s-a ivit dintr-un măr, călare, Făt-Frumos, cu sabia trasă... Cei şapte pitici, unii mai mari, alţii mai mici, n-au fost plozii mei. Barbă-cot, zmeii-paralei, Sfarmă-piatră, strâmbă-lemne, Flămânzilă, Gerilă, rudele mele...

Pe ăsta tot îl croiesc, nu se abţine gorila gata să intre în acţiune.

Profesia?

Ce profesie, doamnă? Cine să te angajeze fără niciun fel de acte? Vagabond universal... Fără identitate... Am desfundat canale, am cărat bălegar, am şters babe la fund, am plimbat câini, paralitici în cărucioare, am ars cadavre în crematoriu. Am dansat suspendat pe sârmă. Am înlocuit cascadori în filme, în secvenţe periculoase, să mor în locul lor...

Gorila îşi şterge o lacrimă în colţul ochilor. Doamna tot mai are întrebări şi scrie fără să clipească. Dar o-ntrebare am şi eu. Fundamentală:

Aveţi inima de piatră? O cărămidă în loc de inimă? Un sloi de gheaţă? Aţi cunoscut iubirea? Aţi făcut dragoste cu patimă? Aţi simţit că muriţi de fericire în clipe de extaz? Aţi cunoscut nebunia de a nu mai exista decât dincolo de viaţă? Vă mai curge şi patimă în vene? Inima vă mai bate şi de altceva decât să pompeze sânge în organe? Creierul poate să facă şi altceva decât să tragă perdeaua în fereastra raţiunii? Aţi strigat vreodată “Opreşte-te, clipă!”?

Ştiţi unde vă aflaţi în momentul de faţă?

Dacă nu într-o casă de nebuni, acasă la dumneavoastră! Nu ştiu unde m-a adus vântul! Unde m-a depus destinul! Mă simt la dispoziţia dumneavoastră. Încolţit de întrebări. Sistematice. Stereotipe. Nu ştiu cine sunteţi. Un robot bine-reglat? O fiinţă umană deviată? Habar nu am ce aveţi de gând cu mine! Să mă puneţi în cămaşa de forţă? Şocuri electrice? Să mă legaţi de pat? Tranchilizante? Sau să mă vârâţi sub plapumă cu dumneavoastră.... Să facem dragoste? Să vă sărut între sâni?... Să vă sorb răsuflarea?....

Gorila ridică gârbaciul.

Îl plezneşc, doamnă?

Doamna îi face semn să se stăpânească. Pe ea nimic nu o atinge. Scrie un referat. Notează în fişă. Opreşte magnetofonul. Tăcere de mormânt.

Pune banda magnetofonului de la început. Nu vrea să uite nimic. “Stai, stai că trag.... Mâinile pe cap... Claxoane, sirene, girofaruri... Muşc poliţista prin pantaloni.... Urmuz în boscheţi se joacă nebun cu moartea”.

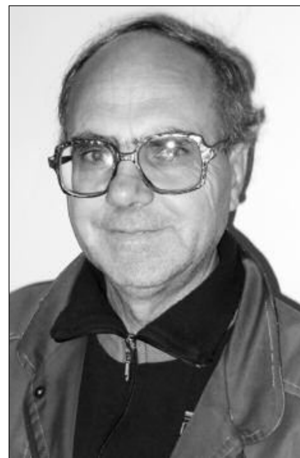
Înainte de a vă pierde cunoştinţa în restaurant, ce s-a întâmplat? Vă aduceţi aminte de ceva?

Da, doamnă. O vizită la Urmuz. Neinvitat. Neanunţată. Inopinată. Se juca cu moartea în boscheţi.

Aveţi inima de piatră? O cărămidă în loc de inimă? Un sloi de gheaţă? Aţi cunoscut iubirea? Aţi făcut dragoste cu patimă? Aţi simţit că muriţi de fericire în clipe de extaz? Aţi cunoscut nebunia de a nu mai exista decât dincolo de viaţă? Vă mai curge şi patimă în vene?

proză

Viorel Nica

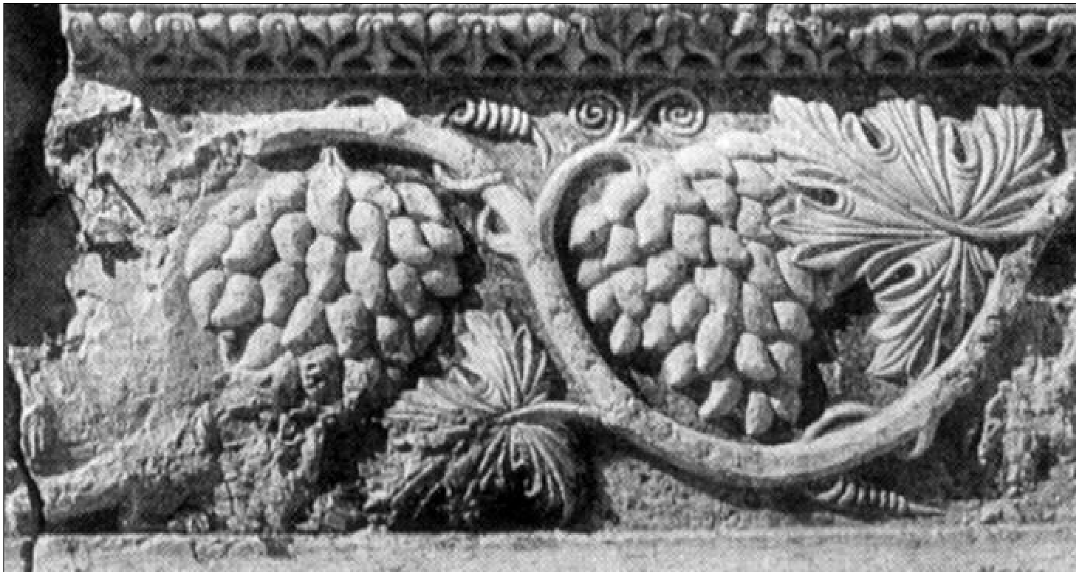

Cartea străină

La antipodul platitudinii

Extrasă dintr-o multitudine de trăiri la limită, lirica transfigurată a Sylviei Plath (pe care avem posibilitatea să o citim în ediția bilingvă de *Poeme alese*, publicată de *Paralela 45* în 2012, în traducerea Elenei Ciobanu) se remarcă prin complexitate tematică și stilistică, are o turnură pronunțat confesivă, face recurs la insolitări de o varietate impresionantă, atât de specifice modernității târzii, riscând să se opacizeze câteodată din cale afară, spre paguba cititorului dornic de limpiditate apolinică, refuză consecvent transcendența căreia îi preferă constanta blocare în registrul imanenței supraestimate, ironizează tot ce-și permite să jinduiască după ceva/cineva aflat dincolo, are oroare de cele ce se arată grozav de plate, de lipsite de proeminență, evită să se spiritualizeze, preferând să celebreze, prin intermediul unor imagini violente, mai degrabă corpul decât spiritul.

Pradă anxietății, poeta americană care a avut parte de o existență meteorică (1932-1963) se simte urmărită obsesiv de o panteră lacomă, mesagera morții inevitabile, obsecvios prezentă în structura tensionatului poem „spectrului morții", ambianța dezolantă dintr-o sală de disecții, în care se operează cu sânge rece, în absența oricărei manifestări sentimentale. Deosebindu-se printr-un soi de tragism sufocant, textul poetic *Electra pe Aleea Azaleei* o determină pe autoare să se imagineze într-o postură mai mult decât deplorabilă și, mai cu seamă, să se identifice cu ceva de ordin spectral: „Sunt fantoma unui suicid rău famat,/Propriul brici albastru îmi ruginește în gât". În *Poem pentru o zi de naștere* e admirată „frumusețea uzurii" unui interior plin de lucruri împrăștiate, dintr-o „casă întunecată", bogată în „galerii lunecoase", în care locatara e gata să devină alta, să se hrănească treptat „cu boabele întunericului", să înghită timpul iritant, să creadă că s-a măritat „c-un dulap de gunoaie", să se perceapă, litotic, ca „Ducesa Nimicului", ca „o planșetă de vrăjitoare, de/înfipt ace", ca o „piatră țeapănă". Deși evoluează în direcții tematice diferite, poemele *Ciuperci, Nevasta îngrijitorului de la Zoo* reușesc să ne impresioneze deopotrivă grație vervei și disponibilității transpozitive, de care autoarea se prevalează la maximum. Dezvăluindu-ni-se descumpănite, lipsite de speranță. Din *Poem pentru o zi de naștere* ne putem da seama că teribila ideea a sinuciderii încolțește în mintea poetei hipersensibile, isterizate atunci când nu mai găsește sens existenței sale disperse, suferinde, eșuate, fantomatice, copleșite de o seamă de probleme nerezolvabile, aplatizate in extremis, ieșite de pe făgașul celor normal-protectoare. Dedicând câteva poezii (*La albine, Sosirea stupului, Înțepături*) albinelor, autoarea se vădește entuziasmată de viața măruntelor viețuitoare, surprinse în diferite ipostaze, nerăbdătoare să lărmuiască peste tot, utopic organizate, muncitoare ca nimeni altele, deosebit de fragile și de servile, înzestrate cu prețioasa „noțiune a onoarei", gata să le dea oamenilor decalibrați, excesiv de frenetici și de dezordonați exemplare lecții de modestie, de răbdare, de tenacitate, de disciplină, îndeajuns de pregătite să suporte iernatul cu stoicism, într-o stare de regresie temporară. Atât de condensată fiind (ca să nu zicem gongorizată), compoziția poetică Tăietura se dereferențializează din cale afară, frizează opacitatea extremă, tinzând să devină o șaradă iritabilă, punându-ne la grea încercare capacitatea de a o interpreta într-un mod rezonabil. Nu mai puțin opacă este piesa lirică Ariel, în care mesajul se subțiază până într-atât încât se degrevează de orice semnificație clară și răspicată, împingându-ne pe panta perplexității blocante. Evident că receptorului îi trebuie multă răbdare spre a ieși din labirintul unor astfel de texte poetice nepermis de alambicate, produse parcă spre a sfida cu orice chip fireasca nevoie de transparență și de accesibilitate. În mult mai clara și mai accesibila compoziție lirică *Lady Lazarus* poate fi întâlnită, respectiv recunoscută feminitatea într-o postură descompusă, de-a dreptul terifiantă, plăsmuită de o lume în cea mai mare parte dezaxată, incapabilă să-i mai ofere femeii șansa de a ființa într-un mod demn, mlădiu, primenitor. Din *Drumul până acolo* aflăm cât de cumplit e războiul (refractat în fel și chip în incongruentele planuri lirice) ce mutilează atâția oameni nevinovați, deregleaza viețile multor civili ieșiți de pe orbita ființării civilizate, temeinic rostuite, așază pretutindeni odioasa „mască a morții", diseminând groaza, incertitudinea, lipsurile cu nemiluita. Senină, fericită, împăcată cu sine, câtuși de puțin bântuită de vreo neliniște prădalnică se proiectează autoarea în microarmonica, idilica, diafana poezie *Scrisoare în noiembrie*. Plictisită de veșnicia care o irită mult de tot, autoarea poemului *Anii* își mărturisește simpatia pentru vremelnicie, pentru mișcarea și devenirea simbolizate de freneticul „piston în mișcare" ori de neobositele „copite ale cailor" ce se mișcă de voie printr-un peisaj frust, puțin de tot modificat de vreo intervenție umană.

Din *Poem pentru o zi de naștere* ne putem da seama că teribila ideea a sinuciderii încolțește în mintea poetei hipersensibile, isterizate atunci când nu mai găsește sens existenței sale disperse, suferinde, eșuate, fantomatice, copleșite de o seamă de probleme nerezolvabile, aplatizate in extremis, ieșite de pe făgașul celor normal-protectoare.

Urmărirea. Alteori însă ea se mișcă într-o direcție diametral opusă, ajungând să cunoască bucuria de a fi soția unui bărbat de stirpe adamică (bucurie pe care ne-o împărtășește din plin în înseninatul text poetic *Odă lui Ted.* Ținând să se distingă ca fină portretistă, autoarea vibrantelor poeme *Două surori ale Persefonei* și *Ghicitoarea în glob* realizează cu multă acuratețe portretele unor făpturi feminine înzestrate cu identități memorabile, ușor mitologizate. Amatoare de „peisaj esențial", ea operează din când în când într-o manieră reductivă, alegând din ceea ce îi este exterior acele date sumare, de natură să-i satisfacă interioritatea simțitor devastată (după cum se poate constata în timpul lecturării straniei compoziții povești *Cimitir de noiembrie*). Elaborată într-un stil evocator-colocvial, de o suplețe admirabilă, poezia *Muzele tulburătoare* ne înfățișează delicata relație a creatoarei cu sursele sale de inspirație ce nu o părăsesc niciodată, fiindu-i de fiecare dată niște companioane excepționale, marcându-i implacabil destinul artistic câtuși de puțin comod, agreabil.

Ce reprezintă Quija în mitologia personală plathiană? Nici mai mult, nici mai puțin decât recele, păgânul „zeu al umbrelor", „onestul cronicar al tuturor declinărilor îndoielnice", atât de ușor dispus să înalțe imnuri „obscenei regine a morții". În viziunea Sylviei Plath, romantica Lorelei se proiectează ca ființă atrasă de „beția marilor adâncuri", nerăbdătoare să pășească „dincolo de mundana ordine", să se întâlnească, în abis, cu „acele mari zeițe ale păcii". În *Două viziuni ale unei morgi*, ni se prezintă macabra fizionomie „în neglijeul victorian", realizatoarea poeziei *Cântecul dimineții* ne face cunoscută o parte din intimitatea-i răvășită, quasihaotică. Axată pe tema alterității, compoziția *În ghips* izbutește să ne rețină atenția prin ironia-i fină, prin desfășurarea degajată, prin caracterul său inventiv. Nu tocmai plăcutele zile petrecute în spital sunt evocate de poetă în *Lalele,* dintr-o perspectivă mai degrabă senină decât tulbure, preocupată să ofere acele detalii semnificative, așa de necesare înțelegerii unei situații cât se poate de vulnerabile, aflate într-un dureros contrast cu florile roșii, exuberante în stare s-o rănească pe nefericita pacientă țintuită la pat.

În *La culese de mure,* poeta ni se dezvăluie într-o strânsă comuniune cu natura pe care o tratează cu respectul cuvenit, în care se integrează discret, față de care se raportează în cel mai minimal chip cu putință, în cadrul căreia uită de angoase, de frustrări, de suferințe. Conceput într-o largă modalitate polifonică, amplul poem *Trei femei* explorează universul feminității din variate perspective, scoțându-i la iveală caracterul răbdător, grosolăniei, dogmatizării, abstractizării, discreția, nevoia de a-și cultiva identitatea, neliniștea, fertilitatea, inventivitatea, vulnerabilitatea, receptivitatea, tandrețea, normalitatea. În Berk-Plage, autoarea construiește un peisaj liric contorsionat, corelativul obiectiv (în cunoscuta accepție eliotiană) al stării sale de spirit surexcitate, pluridimensionalitatea, profunzimea, specificitatea, capacitatea de a se nuanța treptat, fragilitatea, naturalețea, iritabilitatea, posibilitatea de a rezista aplatizării,

Când mai limpede, când mai opacă, poezia plathiană nu contenește să ne incite, să ne atragă în circuitul lecturii captivante. Pe bine marcatele-i meridiane, senzațiile deconcertante sunt favorizate, irump adesea, punându-se în evidență necontenit, tentativele de cunoaștere intimă a lucrurilor și ființelor abundă, imaginile și metaforele se răsfață nestânjenite, desfășurările coerente alternează cu cele incoerente, identitatea e căutată cu lăcomie, nevoia de alteritate se exprimă flagrant în repetate ori, explorările mai mult sau mai puțin abisale survin într-un mod regulat, atrăgând eul poetic într-o aventură neîntreruptă, îmbiindu-l să pășească spre unele zone mai puțin explorate, să-i prefere inerției translația, să-și asigure o mobilitate excesivă, să reziste oricărei ispite de cristalizare inechivocă, dar meduzantă.

cronici

Ion Toma Ionescu

Sub patrafir

Era un popă tânăr, dintre cei şcoliţi după revoluţie. Ieşiseră în lume ca furnicile să păstorească parte din zi la biserică sau în locurile unde erau chemaţi, la vreo spovedanie, sfinţire de casă, iar cealaltă parte să o folosească în cea de-a doua ocupaţie, într-o slujbă laică. O afacere ce-i completa bugetul ca să se poată califica decent în clasa mijlocie pe umerii căreia ar fi trebuit să scoată capul în lume ţărişoara, altfel îngenunchiată şi târâtă pe jos de clasa politică.

Aş fi vrut să-l întreb în ce haină se simte mai liber în mişcări, în odăjdiile preoţeşti sau în costumul englezesc de ieri după amiază, la volanul maşinii sale, un Audi elegant, pe care doar noaptea îl ţinea în parcarea din faţa blocului după cum aflasem. Mă întâlnisem cu Puşa cu totul întâmplător în piaţa din Cartierul Trivale. Ea m-a recunoscut, s-a îndreptat spre mine cu un câine mare alb în lesă şi mi-a zâmbit dumnezeieşte ca pe vremuri. Trecuseră cred treizeci de ani, dar surâsul acela s-a deschis la fel ca altădată cu înţepătura unei florete direct în inimă.

Nu, nu se înşelase, eu eram! Şi ea, înfăşurată într-o haină de blană, încă o doamnă bine, era sigură că instantaneu o recunoscusem, dar rămăsesem acelaşi sclav complexat şi fără pic de iniţiativă. M-a luat în braţe şi m-a sărutat învăluindu-mă într-un parfum discret. După ce mi-am revenit în următoarea secundă am mai îmbrăţişat-o şi eu odată strâns cum nu făcusem cu adevărat în tinereţe. Atunci l-am zărit pe preot îmbrăcat într-un costum de culoare deschisă cu barbişonul tuns proaspăt, respira sănătate şi prospeţime. A coborât din Audi şi de la distanţă şi-a ridicat pălăria salutând-o cu eleganţă pe Puşa.

Mi-am dat seama pe moment de inutilitatea întrebării căci omului cu barbă tunsă scurt, faţă plăcută privirii, cu ochi senini, blânzi, înalt, suplu îi şedea bine în hainele preoţeşti ce impuneau respect şi cuviinţă. Nici ce părea să se adeverească dincolo de veşminte, în ochii de expert al unei profesioniste a pasiunilor reci, probabil lucrurile nu ar fi stat mai rău... Dar asemenea observaţii nu-şi aveau rostul în condiţiile date.

Intrat în casă părintele dădu mâna cu soţul Puşei, pe care evident că-l cunoştea dinainte, iar soţia acestuia se repezi să-i sărute mâna pioasă cu buzele ei ce nu demult păcătuiseră într-o altfel de atingere mai fierbinte care implicit trebuia spovedită ca să nu-i atârne pe conştiinţă. Dar nu în prezenţa soţului se potrivea o mărturisire completă şi fără prejudecăţi. Eu contam mai puţin, căci sufletul nepătat rămăsese pentru Domnul, Cel care din când în când ne mai şterge din greşeli, ca să nu-şi piardă autoritatea în faţa muşteriilor.

Cumva discuţia se desfăşura prietenoasă, participarea amabilă din toate direcţiile şi îmi venise rândul să fiu prezentat ca o cunoştinţă de-a soţului de la uzină care nu prea merge la biserică. (De unde să ştie Puşa toate acestea?) Revedeam în memorie filmarea de dimineaţă, nu el mă adusese în casa lor, ci ea, fiinţa aceea crudă în mrejele căreia căzusem cu mulţi ani în urmă.

În piaţă, după vre-o zece minute de aduceri aminte cu Puşa apăruse şi soţul, ne-am dat seama că ne cunoscusem cândva, lucrase în cutia de viteze în compartimentul tehnic, la tehnologi. Apucasem să le spun că documentez o carte despre profesioniştii secţiei Cutii de viteze şi căutam să iau legătura cu foşti angajaţi care lucraseră acolo. M-au invitat să trec în ziua următoare pe la ei ar fi vrut să-i prind în cartea mea şi mi-au dat adresa. Soţul ajungea doar după ora 18, dar Puşa îmi şoptise discret că pentru mine e acasă toată ziua.

Nu e obligatoriu să mergi la biserică, poţi avea credinţa în sufletul tău, doar taina o iei din biserica Domnului când ai nevoie de ea. Îmi place părintele deschis la minte, cu o anumită teatralitate în glas şi în gesturi pe care i-o da fariseismul meseriei şi recuzita la care trebuie sa recurgă mereu. Îmi retrăsesem laptopul, reportofonul şi ceşcuţa cu cafea de pe măsuţa joasă din sufragerie şi le sprijinisem pe bibliotecă, aşa cum mă rugase Puşa, pentru că preotul venea să sfinţească locuinţa, zugrăviseră de curând, să nu fie spoiţi pereţi cu ceva drăcovenii că nu mai poţi avea încredere în nimeni în ziua de azi.

Părintele şi-a aşezat instrumentele de lucru, o carte îmbrăcătă în piele, o cruce probabil suflată în argint, mănunchiul de busuioc, ceşcuţa cu tămâie şi vasul cu apa ce trebuia sfinţită pe care Puşa îl pregătise deja şi-l adusese cu o lumânare din bucătărie.

Când a intrat pe uşă, preotul era de mână cu copilul său, veniseră împreună direct de la serbarea de sfârşit de trimestru, un băieţel de 8 ani ce nu avea astâmpăr şi se tot fâţâia pe un scaun după ce îşi aruncase haina într-o parte pe canapea. Discuţia înainte de desfăşurarea momentului de sacralitate alunecă puţin, eu neputându-mă abţine şi strecurându-i că îmi plac preoţii tineri, luminaţi la minte, deschişi lecturilor, nu doar celor bisericeşti, dar vizibil mai lipsiţi de har decât preoţii bătrâni în care spiritul Domnului e aşezat mai temeinic.

O părere sinceră, formată din vremurile când eram copil şi impresiile se ancorează mai puternic, convins fiind atunci că şi preoţii precum sfinţii coborau pe o scară a lor, direct din icoane.

Discutară apoi asupra rezultatelor analizelor recente de la spital (Puşa mă pusese la curent dimineaţă după ce se mai ofilise floarea pasiunii că soţul ei are cancer), şi părintele îşi manifestă bucuria şi mulţumi lui Dumnezeu că i-a ajutat să iasă totul bine, Ceru amănunte asupra modului în care se face o anumită investigaţie mai specială, căci musai trebuia să ajungă si el cu mama dumnealui la Bucureşti unde era programată săptămâna următoare.

Familiară conversaţia, se vedea bine că prietenii mei, impropriu zis prietenii, dar credeam că pot să le spun aşa prin extensie după întâmplarea de azi dimineaţă. Cu siguranţă nu lipseau de la nici o slujbă de duminică, iar Puşa, sensibilă, prinsese culoare în obraz când preotul i-a făcut un compliment răspunzând la o provocare/ mărturisire, cum că nu a reuşit să ţină tot postul, i-a cedat organismul şi a căzut pe stradă, dar ar dori cu ardoare să se spovedească.

Ştiam mult mai bine eu cum căzuse ea de dimineaţă pe spate, cu frenezie, căci mă aşteptase hotărâtă să recompenseze toate suferinţele mele, toate chinurile pe care mi le provocase cu jocurile ei. În tinereţe avea o figură angelică, buzele roşii cărnoase şi nişte ochi mari deschişi în a căror limpezime te puteai scălda toată ziua. Simţeam că fierbea sângele-n ea, se citea păcatul pe ovalul feţei când trăgea adânc din ţigară în spatele dulapului la controlul final. Bănuiam că se culca cu toţi, care pe unde o abordau. Roiau în jurul ei reglori, electricieni mai ales dintre cei căsătoriţi. Reglorilor nu le număra nimeni piesele care ieşiseră din strung, sau de la broşă. Asigurau montajul, mai făceau câte un reglaj la o maşină specială, pregăteau loturile pentru tratament, vrăjeau controloarea dacă erau niscaiva litigii calitative şi în rest, fiecare îşi fredona melodia, care pe unde aveau o mândră, să mai schimbe traiul de-acasă. Viaţa, ştii cum e, cere şi cozonac nu numai lapte acru.

La fel şi electricienii nu aveau tot timpul intervenţii la utilaje. Puşa avea obiceiul să dispară de la masa ei de lucru, nu puteam fi tot timpul cu ochii pe ea. Probabil fuma o ţigară, şi eu o căutam ca disperatul, ştia asta şi se distra. Avea o slăbiciune pentru oamenii mai în vârstă, nu punea bază pe hăndrălăi de-o seamă, iar cu mine se purta ca o mironosiţă. S-a angajat pe linia unde eram atunci controlor, la diverse. N-a vrut să-şi bage mâinile ei albe cu manichiura îngrijită în ulei sau emulsie, operator pe vre-o maşină, a preferat să lucreze la redresarea furcilor.

A stat primele zile în cabină la maistrul Ilie Vasile. Îi pusese un scaun la biroul lui şi îi dăduse un braţ de planuri de operaţii de la toate reperele care se fabricau în linie, de-aia se numea Diverse, până se mai gândea unde s-o repartizeze. El ar fi păstrat-o în cabină, vedea el ce-i ponta, dar Bebe, normatorul, l-ar fi întrebat de sănătate

Nea Ilie, nevasta dumitale ştie? Ăsta era în stare să-l bage în gura şefilor.

Cum să te lase religia să convieţuieşti cu păcatul? admite oamenilor bolnavi abateri de la post. Domnul are inimă nu doar putere şi poate înţelege multe! Părintele întorcând privirea, i-a făcut semn copilului să se potolească şi după ce sfinţi apa desenând în ea semnul crucii, începu să citească deschizând cartea si odată îi văd pe cei doi că se prăbuşesc în genunchi lângă masă şi părintele le aşează deasupra capului patrafirul.

Puşa ocupase locul din faţă cu capul uşor plecat, cam la înălţimea unde s-ar fi văzut şliţul pantalonilor dacă nu ar fi fost deasupra haina preoţească. Mi se părea din poziţia în care mă aflam că e imposibil să nu atingă piciorul popii cu fruntea. Păcătosul de mine îmi stăruia în minte o altă imagine consumată ceva mai înainte, dar în extazul în care căzuse dintr-o dată Puşa era atâta supuşenie şi părăsire de sine, încât nu reuşeam s-o explic!

O vedeam în sfârşit goală, sânii obraznici îşi păstraseră rotunjimea, simţeam pielea moale catifelată la atingerea palmei, concretul nu mai era ca în imaginarul de altădată, ne rostogoleam de-adevăratelea în patul larg, răzbunând o tinereţe nătângă. În vis îmi înfloreau mâinile, îmi făceam curaj şi aş fi vrut să-i ating pielea pe sub bluza subţire, ea îmi ghicea gândurile nici nu apucam să mă apropii şi mă împingea cu putere, înfigându-şi ochii ca nişte ace cu gămălie gata să mă expună oprobiului public ca pe un fluture cap de mort.

Sub faldurile patrafirului unde se afla în starea de-acum, bănuiam, dar n-aveam de unde să ştiu, Puşa ar fi răspuns cu pasiune la orice i-ar fi cerut preotul. Eram un pic gelos, pe mine întotdeauna m-a respins. Nu puneam la socoteală dimineaţa pe care tocmai o petrecusem.

Nu vreau să mă lungesc, dar vă mai povestesc o scenă. Într-o sâmbătă în apartamentul meu din Papuceşti, lângă piaţă, am auzit bătând cineva uşor la uşă. Mă mir cum cerul nu s-a prăbuşit pe mine atunci, sau să-mi fi crescut aripi instantaneu, să mă ridic eu la el! când am deschis şi am văzut îngerul.

Rămăsesem blocat în prag, uimit. M-a împins (aşa mă primeşti?) şi a intrat zâmbind mustrător, eliberându-se de haina de blană şi de eşarfa roşie a rămas într-o rochiţă albastră cu cizme înalte. Ţinea în braţe o căţeluşă albă mică şi vioaie cu care o mai văzusem plimbând-o prin cartier.

Faceţi cunoştinţă, ea e Pighi, ai grijă cum te porţi că se agită şi latră nu se încurcă, dacă cineva mă atinge. Te sfătuiesc să păstrezi distanţa. Ba nu, mai bine stabilim de la început regulile.

Eu şi Pighi ne aşezăm pe canapea şi tu la masă, dar mai întâi fă o cafea. E prima oară când intru cu Pighi la un bărbat în casă. Deci fără căţea mai intrase!... aveam deja confirmarea, nu-i aşa?... Am intrat în bucătărioara mică pe care am descris-o şi în Dosarul Albaştrii. Mâinile-mi tremurau, nu mai găseam ibricul, gazele ardeau slab, între timp ea s-a plimbat prin casă şi s-a oprit la raftul meu cu cărţi, nu era o bibliotecă adevărată. Aveam mai mult cărţi de poezie şi de estetică

Tu nu ai cărţi de aventuri? Am mărturisit că nu, aducând în sfârşit cafeaua în două ceşti mari. De data asta nu încurcasem zahărul cu sarea, cum o păţisem cu Elena, tot în Dosar.

Am vrut să mă aşez şi eu pe canapea lângă ea, dar monstrul acela mic chiar a început să latre. Ţi-am spus, doar ştii că nu te mint! Stau doar cinci minute, la zece mă întâlnesc cu cineva. Am venit să-ţi spun că săptămâna viitoare mă mărit.

Lângă Puşa, sub patrafir, stătea înjugat într-o prăbuşire la fel de pioasă, cu mâinile împreunate într-o prosternare pe care nu mi-aş fi putut-o închipui, omul dur, inflexibil, cicălitor şi orgolios despre care îmi povestise de dimineaţă Puşa. Avea fruntea sprijinită de masă. Ce poate face cancerul din om! Secvenţa părea ruptă dintr-un film rusesc cu actori geniali care se prostesc...

Nu e obligatoriu să mergi la biserică, poţi avea credinţa în sufletul tău, doar taina o iei din biserica Domnului când ai nevoie de ea. Îmi place părintele deschis la minte, cu o anumită teatralitate în glas şi în gesturi pe care i-o da fariseismul meseriei şi recuzita la care trebuie sa recurgă mereu.

proză

Paul Aretzu

Nous sau despre efortul de înţelegere, în poezia lui Liviu Ioan Stoiciu

O carte nouă, semnată de **Liviu Ioan Stoiciu,** este întotdeauna un eveniment aşteptat cu interes. Este aproape ritualică (şi iniţiatică) o astfel de întâlnire cu lumea şi cu stilul său aparte. În poezia sa, arhaitatea şi fantasticul, pitorescul şi absurdul se întrepătrund (modalitate existentă şi în, de exemplu, viziunea fantezistă a unui Marc Chagall). Liviu Ioan Stoiciu caută să-şi prezinte cât mai expresiv stările sufleteşti, să prindă partea emoţională, amestecul de profanitate şi sacralitate prezent în orice fiinţă umană.

Îşi intitulează recentul volum cu un termen filosofic grecesc, **Nous** (Editura Limes, Floreşti-Cluj, 2015), concept abstract şi evaziv (detaliat de Francis E. Peters în cunoscutul său dicţionarul), congruent cu alţi termeni importanţi cum ar fi *logos*, *psyche*, *noesis*, *kosmos*, *arche*. Lumea scriitorului este una a începutului, a dimensiunilor copilăriei extaziate, când simţurile şi lucrurile gândesc, când între imanent şi transcendent nu există vreun obstacol, când se confundă anamneze cu rânduieli, când spiritul însufleţeşte existentul, creând fervori şi melancolii. Poetul defectează însă intenţionat povestirea, folosită frecvent, făcând-o inexprimabilă, preschimbând-o în stare (sublimă). Calea de comunicare este paradoxul, cazul care frizează absurdul: „Răscrăcănat, bunicul, în uniformă regală de gală, rupe/ o nouă halcă din mămăliga mucegăită, o/ fărâmiţează şi o împarte numai el vede cui – pe prispa/ casei, întors de pe lumea cealaltă pentru o/ oră, maxim [...]" (*Răul*). Convieţuirea viilor cu morţii ţine de mentalitatea arhaic populară, de etnografie. Sufletul bunicului, revenit în societatea oamenilor, îşi dă singur de pomană, pentru că rudele s-au înstrăinat, l-au uitat. Poetul defineşte cu exactitate existenţa monotonă şi abrutizantă, în care omul nu are alt orizont pe pământ decât munca necontenită: „un delir// obştesc" (*Tu-i paştele mă-sii*). Lirica sa exprimă, de regulă, o reacţie umorală, de zădărnicie, de aversiune, de dor de moarte, de capăt al lumii: „În umezeala serii, îmbătaţi clampă de parfumul/ teilor înfloriţi. Îl auzi? Amândoi/ văd un clopot atârnat, care sună de unul singur." (*Doi tembeli*). Scene mărunte, îndeletniciri practice, atmosferă cu exaltări de cârciumă, conflicte de naturi diferite induc o metafizică a frustului. Tipi anacronici sau fantastici umplu poemele, ca într-un bâlci (eclectic): un ins, venit dintr-al treilea război mondial, îşi taie o ureche şi apoi şi-o lipeşte cu scuipat, o dansatoare îşi spânzură iubitul de picioare, o femeie se mumifică de vie, pentru a nu cădea pradă imediatului, pentru a deveni, prin spiritualizare, *nous*. Discursul poetic este configurat ca un fals dialog, cu întrebări şi răspunsuri, cu constatări, cel mai adesea purtat cu sine însuşi, iscând revelaţii.

Deşi Liviu Ioan Stoiciu construieşte prin acumulare, prin complinire, metoda folosită este a fragmentului, a unei eterne reînceperi, a pieselor disparate care compun figura (ceva asemănător cu *Antologia orăşelului Spoon River*, a lui Edgar Lee Masters). Apar, astfel, ca într-un album, diverse profiluri, halucinaţi, frustraţi, demonizaţi, tragici, dezaxaţi, traumatizaţi. Portretele sunt surprise în mişcare, obscure, realizate contre-jour: „300 de lei azi, 300 – stă cu mâna întinsă, aşezată/ pe bordura de ciment a gardului, în faţa Muzeului de Istorie a Capitalei, cerşetoare cu/ turban. În fiecare zi îşi schimbă/ culoarea. Are un turban din recuzita muzeului? Din/ ce secol vine? E o punte de radiaţii.// Cerşetoare? O descoperi într-un peisaj de păduri/ înecate... Surâzi în fiecare zi când treci/ prin faţa ei, are lacrămi în ochi? Lasă o senzaţie de gol, la/ 20 de ani, cumsecade, drăguţă, te obsedează,/ degeaba încerci să o ignori: astăzi cere 300 de lei, ieri/ cerea 200. «Că ţi-oi prinde şi eu bine când va/ fi mai rău de tine». Ea nu sădeşte cruci, cu banii primiţi,/ ci aclamă toaleta miresei, care a fost/ moartă de tânără... E apatică, fără puteri, fără nădejde./ Cel ce o iubeşte i-a trimis acum un an, în/ custodie, un heruvim." (*E o figură tânără*).

Alte poeme destructurează, omiţând secvenţe ale discursului sau folosind o logică a visului, ori a caleidoscopului, recompunând din aceleaşi piese, printr-o singură mişcare imagini secţionate. Asemenea anamorfoze se pot obţine, nu neapărat prin distorsiunea spaţiului, ci şi a timpului, pentru că *personajele* pot ieşi din sau intra în sine oricând, îşi pot modifica identitatea, pot suferi antropomorfisme sau reificări: „Nelinişti, inimă în pioneze ignoranţă,/ ar trebui să se apuce de altceva, aude de departe: «acum/ intru în cameră şi ce văd, iubitul/ meu îmi scrie o poezie», om serios e el? Ridică/ ochii din hârtie şi vede mătura cu/ seminţe şi floarea soarelui – în lanuri, crescute cât o/ zi de post, deasupra păpuşoiului, «hai, sus/ moralul», lasă în urmă părerea de rău/ şi masa de nervi zdruncinaţi! Îi/ creşte adrenalina, iese iar pe furiş din mormântul/ lui interior, plin de organe:// îl latră acum trei câini vagabonzi, unul îl atacă/ pe la spate, îl muşcă de pulpa/ piciorului stâng, asta-i mai lipsea. Înjură. Se mută/ la cealaltă masă – unde stau/ înşirate darurile de botez, să aleagă, întors iar prea/ tare în timp: rachiu, colaci,/ cârnaţi, fuior, bani din secolul trecut... Nu// se mai poate, a greşit numărătoarea anilor, s-a întâlnit/ cu trei dintre cei care/ îl imită. I se zbârceşte iar grumazul, mârâie. Au trecut trei/ generaţii de atunci, trei rânduri de prapuri,/ ce mama dracului:/ tu te-ai dat de trei ori peste cap şi m-ai muşcat?/ Eu, că-ţi era urât să mergi singur// Scormoneşte în cărbunii din vatră, să-i aducă noroc." (*Trei*).

Poetul se lasă în voia unei combinatorii lexicale, imagistice, sintactice, simbolice proprii, recurgând la un fel de joc al dicteului, după preceptul verlainean: *prend, l'éloquence et tords-lui son cou*. Se descotoroseşte de convenţii, de reguli, de criterii, îşi abandonează chiar *nous*-ul şi se lasă în voia impulsului personal, creând o altfel de realitate (estetică). Reţeta o expune chiar scriitorul: „Ce-ai ajuns după 50 de ani? Un cuib al/ fricii. Îţi eşti propriul vânător – aici. În// locul tău aş fugi/ imediat într-o direcţie necunoscută: de ce/ să nu-ţi încerci iar norocul?" (*La hram*).

Poetul trece cu uşurinţă de la grotesc la hieratic. El ştie arta conotaţiei, a expresiei cu sensuri multiple. În *Până sus, să depui mărturie* apar motivele urcuşului duhovnicesc şi al euharistiei, iar în *La ora 10 seara*, un suflet neliniştit peregrinează prin locuri ale propriului supliciu, aşteptând desprinderea de mal, plutirea pe fluviul uitării. Câmpuri semantice sugerează ideea ezoterică a morţii: „Îndepărtează acest pahar al singurătăţii de la mine./ Pune-mi mâna pe frunte./ Arde – citeşte-mi în ochi reclama: «Agent/ autorizat». Coboară până la/ gură, sărută-mă. Destinde coarda firului de păr alb,/ Stai cu mine la o bucată de pâine coaptă/ în vatră, direct în cenuşă. În// cenuşa înaintaşilor din familie. Aşezaţi pe/ o platformă, numai suflete,/ pe un tărâm plin de poezie, după ce am coborât împreună/ din barcă./ Barcă în care am pus câţiva tăciuni/ aprinşi, lemne de foc şi/ coşuri de pescuit, înainte să fi traversat apa/ amărăciunii, care ne-a făcut şi rău/ şi bine: unde suntem?// Ardem în profunzime. Numai să nu fi umblat în zadar pe la/ vraci şi filozofi. Faţă de tot ce nu poate fi/ definit. Rătăciţi/ printre corbi de mare. Pe moment,// noi urmărim un lung şir de aburi care păreau că/ fug de la apus către răsărit." (*Citeşte-mi*). Nu lipseşte din lirica lui Liviu Ioan Stoiciu nici imaginarul magic, spiritist, istoria fiind colonizată cu vii şi cu morţi, formând împreună o singură societate, cei din urmă trecând uşor „dincoace de drum". Deplasarea în timp, în reprezentări medievale, ţine de poeticitatea imaginilor eclectice. La fel, cele câteva pagini de jurnal. De altfel, toată cartea este confesivă. Poza scriitorului, care se configurează treptat, conţine introspecţie, singurătate, gânduri macabre, impasibilitate, lupta cu sine, obsesia sinuciderii, gândul deşertăciunii, pe de altă parte, asceza, împăcarea cu sine, nostalgia, „liber de senzaţii şi pasiuni,/ acum ai putea să te iei singur prin surprindere şi să/ izbuteşti să atingi ieşirea..." (*sâmbătă, 31 ianuarie*). Poetul pare nedumerit de faptul că bătrâneţea i-a schimbat pe neaşteptate identitatea, că a devenit un stoic, un impasibil. Uneori, face haz de necaz, se autopersiflează. Nu este, în niciun caz, un patetic, dar joacă rolul ingenuităţii, al autenticismului, exersându-şi continuu rafinamentul. O lehamite existenţială reală există: „Nicio fericire nu-l mai atinge, nicio linişte, nu/ mai acumulează forţe pentru o viaţă nouă./ Nu e decât o creatură căreia i-a mai rămas doar moartea,/ apreciată ca o binecuvântare. Nu crede/ în existenţa vieţii de dincolo, n-are atâta imaginaţie." (*nicio fericire nu-l mai atinge*).

Un amestec de infern şi de rai este o astfel de poezie, cu suflete imponderabile, răscolite de curenţii simţurilor, gândurilor, agitate de angoasele fiinţării. Multe întrebări, multe nelămuriri, despre libertate, despre aservire, despre cunoaştere. Poetul nu-şi mai află identitatea, este dezorientat, obosit, sceptic, agnostic. Existenţa îi apare ca o experienţă absurdă, aproape insuportabilă: „Fără orientare,/ mi-am pierdut şi ultimul,/ dram de bun-simţ, nu mă aşteaptă nimeni, nicăieri, am/ pierdut pe toată linia. În fiecare zi/ mă despart de mine însumi." (*Ieşi din tine*). El are convingerea ratării sale ca fiinţă, îşi doreşte o soluţie, un nou început, o parusie, sau o pierdere, o întoarcere analgezică „în interiorul substanţei universale" (*S-a apropiat prea mult de el însuşi*).

Nous este cartea, cerută/aşteptată, parcă, de toate celelalte, a unei metafizici încrâncenate, a unei fierberi alchimice, a unei încercări de autodefinire. Ea reuşeşte să ne expună, deopotrivă, partea infernală şi partea celestă, căderile şi ascensiunile unui temperament profund neliniştit. *Nous*-ul ar trebui să fie un principiu ordonator, să limpezească lucrurile, să armonizeze, pe când Liviu Ioan Stoiciu găseşte ca factor comun al lumii dezordinea creatoare, caracteristică şi naturii omului, alcătuit definitoriu din pluralităţi, din contradicţii. Este o carte, deopotrivă, ironică şi elegiacă.

Tipi anacronici sau fantastici umplu poemele, ca într-un bâlci (eclectic): un ins, venit dintr-al treilea război mondial, îşi taie o ureche şi apoi şi-o lipeşte cu scuipat, o dansatoare îşi spânzură iubitul de picioare, o femeie se mumifică de vie, pentru a nu cădea pradă imediatului, pentru a deveni, prin spiritualizare, *nous*.

cronici

Florin Dochia

Rătăcire în reţeaua de gânduri

Am convingerea că orice text scris de Christian Crăciun, orice invitaţie la rătăcire în reţeaua de gânduri, este / va fi întâi un text frumos, dar şi un text neplictisitor, incitant, sprijinit pe o solidă cultură enciclopedică - mai rar întâlnită în vremea noastră...

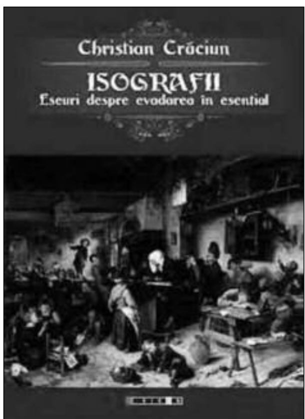
Am toată admiraţia şi recunoştinţa pentru acei risipitori de reflecţii publicate prin reviste culturale, care, la răstimpuri, aleg să le adune în volume, să le ofere astfel sub o formă care adaugă imaginea coerenţei unui caleidoscop şi permit accesul mai lesne la o lectură comparată şi completă şi chiar în diacronie. Unul dintre aceştia este eseistul Christian Crăciun, ale cărui *Isografii** au apărut în 2013 la Editura Eikon. Dintr-un avertisment al autorului aflăm că volumul „cuprinde, în prima parte, eseuri publicate în ultimele două decenii în revistele *Axioma, Litere, Revista Nouă, Idei în dialog, 22*" şi „sunt impregnate de aerul şi tensiunile timpului în care au fost scrise, [...] desenează un fel de cardiogramă a unor vremuri ciudate", iar „la nivelul ideilor mă iluzionez să cred că sunt actuale. [...] În partea a doua am grupat răspunsurile pe care, între anii 2004-2008, le-am dat în dosarele tematice din *Revista Nouă* – Câmpina. Am precizat de fiecare dată tema dezbaterii. Câteva texte, care se văd uşor, au fost iniţial conferinţe ţinute în diverse împrejurări. Le-am păstrat forma oralităţii, fără să încerc să literaturizez deloc." Sunt peste trei sute de pagini care ne invită la o călătorie ca istorie a întâmplărilor şi a ideilor, în care neprevăzutul interpretării evenimentelor conduce la un regal intelectual. Excelenţa dezvăluirii şi interpretării sensurilor celor mai ascunse ale faptelor culturale, ale gesturilor/ comportamentelor sociale este augmentată de spectacolul discret al erudiţiei, a evidenţei spiritului ludic ce nu poate aparţine decât spiritelor înalte, senine, lucide şi, tocmai de aceea, cu inevitabila undă de scepticism.

Evident încărcat de „nostalgia după valorile tari", autorul remarcabilului studiu *Ucronia eminesciană* (2010) îşi verifică instrumentele critice şi pe creaţia altor mari personalităţi ale literaturii române şi porneşte la acest demers de pe o poziţie foarte interesantă. Remarcă undeva (*Pagina albă*, p. 210) că „Marea noastră mişcare critică de după 1960 a ignorat cu desăvârşire aspectele filosofic, sociologic sau cel teologic ale operei literare." Canonul pe care îl agreează Christian Crăciun nu este, aşadar, acela al „esteticului pur", căruia i s-au lăsat pradă şi critici tineri, de după 1990, „cantonaţi în haosul metodologic postmodernist", („Cantonată estetic, literatura noastră a pierdut ceva. [...] A pierdut anume legătura placentară cu celelalte valori.") ci este acela de „desluşire belferească" (frumoasă sintagmă îi aparţine!), adică de desfătare în universul larg al unei viziuni holistice, al ontologiei şi al teologiei - „Nimic fără Dumnezeu!" -, de care, în concepţia sa, creaţia artistică nu are cum să nu depindă în cel mai înalt grad, şi abia apoi al esteticului. Analizele aplicate unor poeme de Nichita Stănescu sunt modele de implicare lucidă în interpretarea dincolo de suprafaţa cuvintelor. De fapt, poezia, ne spune, urmând o zicere a lui Ioan Petru Culianu, de „nu se face cu idei, nici măcar cu ale tribului cuvinte, ci cu fantasme" şi preia, astfel, critic, celebrul răspuns al lui Mallarmé („Dragul meu Degas, poeziile nu se scriu cu idei. Se scriu folosind cuvinte."); Mallarmé, acela care, ştim, dispreţuia „cuvintele tribului", materia brută care şi lui Valéry i se părea „oribilă". Da, cuvintele, dar cuvintele, la poet, sunt mult mai mult decât în vorbirea diurnă, banală, de simplă comunicare a informaţiei. „Scriem totdeauna împotriva focului mistuitor. Scriem din iluzia că măcar cuvântul, aerian şi angelic, nu se topeşte sub incendiul final". Am citat din comentariul la *Daimonul meu către mine*, „poem exemplar pentru felul în care numeşte lupta cuvântului cu timpul". În desfidere a acelora care şi-au exprimat rezerva faţă de valoarea poeziei din ultimele volume ale lui Nichita Stănescu, Christian Crăciun demonstrează cu asupra de măsură, argumentat, valoarea înaltă a acesteia, accesibilă, cu precădere, cititorului „antrenat şi cu urechea vânătoreşte la pândă, călugăreşte în stare de trezie în faţa paginii." Observaţia sa este că poetul „renunţă în bună măsură la frivolitatea originalităţii imagistice". „Sub orizontul Apocalipticului nu mai rămân din gramatică decât exclamaţia şi imperativul. Ascultţi şi te revolţi împotriva neputinţei tale. În războiul dintre timp şi cuvânt, poezia se retrage îngrozită, descărnată." În interpretarea lui Cristian Crăciun, poetul alege „didactica magna a sciziunii replicate": poemul e construit precum o balanţă - scriptul apocaliptic & soluţia mântuirii, trecerea în cuvinte. Iar la mijloc, „strigătul de spaimă al fiinţei". „Eu cred că secretul acestui minunat text poetic stă chiar în ultimul vers, care *deschide* tot mesajul spre alt ceva." Ultimul vers este: *„Schimbă-te în cuvinte precum îţi zic!"* Am insistat pe această analiză pentru că este relevantă, ca discurs, pentru maniera de a scrie criticului-eseist. Ea se nutreşte, ca mai toate bunele sale apropieri de genul poetic, şi din concepte bine asimilate pre-maiоresciene – dacă aşa ceva ar fi putut să existe! -, poate pornind - e doar o sugestie! - de la eseurile lui John Stuart Mill *What Is Poetry* şi *The Two Kinds of Poetry*, cu accent pe teoria genezei emotive a poeziei, mai cu seamă din unghiul ivirii din cuvinte a noii semnificaţii (estetice, dar şi metafizice, ontologice, religioase). El nu favorizează abordarea genetică şi psihologică ci pe aceea a unei realităţi spirituale autonome ireductibilă la ceea ce a produs-o; aşadar, nu funcţia de comunicare, într-o contagiune emotivă, ci funcţia revelatorie, într-un fel iniţiatică, ce deschide drumuri necunoscute spre zone ascunse, esenţiale. Plecarea de la *emoţie*, ca *primum movens*, conduce, nu numai spre comunicarea ei, ci spre mai mult, spre *intuiţie*. Dar „Poezia [...] se împlineşte prin tăcere" – sună concluzia comentatorului, care descoperă la Nichita Stănescu „o credinţă fanatică în cuvânt", de unde şi observaţia că „Rareori s-a rostit mai profund în limba română adevărul că poezia este realitatea ultimă a lumii." Eu aş adăuga: dar este şi realitatea primă a lumii, Christian Crăciun! Dar asta nici nu mai trebuie demonstrat...

Temele eseurilor din volum sunt foarte variate şi acoperă cam toată problematica social[-politică] legată de cultură şi de învăţământ. Sunt texte de atitudine, texte care veştejesc situaţii aberante, inconsecvenţe, primitivisme, nepăsări, înşelătorii. „Pedagogic vorbind, situaţia predării literaturii şi limbii române eu aş caracteriza-o printr-un singur cuvânt: catastrofă. [...] Li se inculcă elevilor un fel de pragmatism rudimentar, limba este redusă la un simplu instrument de transmitere de informaţii." (p. 165) Dar „nucleul tare" al volumului îl constituie reflecţiile inspirate de teme existenţiale, de valori morale ale civilizaţiei umane, de întrebări esenţiale asupra rosturilor fiinţei. *Dimineţile Seherezadei*, *Alchimie şi ojă, Îmbăierea, Icoana, La portiţă* şi mai cu seamă *meditaţiile* din amplul text *Ziua în care vin peştii* umplu paginile cu o frumuseţe aparte, subjugantă, a unui discurs de mare delicateţe a gândului, alăturate unor neaşteptate profunzimi spirituale. „Mirosul combinat al acetonei şi al ojei, al trupului proaspăt îmbăiat e ca un mic drog care te poartă într-o lume de vis, de o senzualitate nestăvilită." (p. 219) „Trupul femeii este prin el însuşi o capodoperă, îmbăierea nu face decât să lumineze această capodoperă. Coregrafia îmbăierii poate avea, sigur, o importantă dimensiune erotică. Este, chiar, erosul pur, purificat adică de orice contingenţe." (p. 220) „Icoana este un punct. Din care coboară lumea sau spre care se ridică spre golgotă lumea." (p. 223)

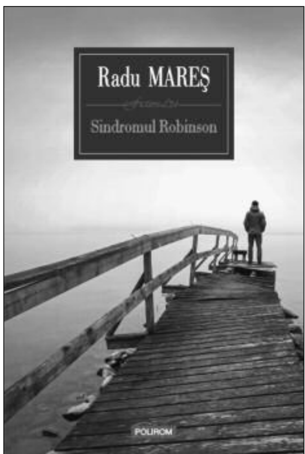
Am convingerea că orice text scris de Christian Crăciun, orice invitaţie la rătăcire în reţeaua de gânduri, este / va fi întâi un text frumos, dar şi un text neplictisitor, incitant, sprijinit pe o solidă cultură enciclopedică - mai rar întâlnită în vremea noastră - şi scormonitor după noi, după sensuri noi în texte vechi, iniţiator de viitor, atâta vreme cât în spatele nostru se află un trecut încă provizoriu. „Citiţi cu atenţie revistele noastre de cultură şi observaţi că din articole lipseşte timpul viitor. Nimeni nu pare fascinat să propună *proiecte*, să îndrăznească anticipaţii, să forţeze un drum, după modelul – neperisabil – maiorescian." Aşadar, „să nu ne grăbim cu desprinderea de trecut. [...] Cu el cu tot trebuie construit viitorul."

* Christian Crăciun - *Isografii. Eseuri despre evadarea în esenţial.*

Carte nouă

Radu Mareş – *Sindromul Robinson* (*Polirom*, 2014)

Radu Mareş este un prozator consistent care scrie la fel de bine roman şi nuvelă. Ca majoritatea congenerilor, a început cu proze scurte în reviste, apoi editorial a publicat alternativ romane şi nuvele, nefiind nicicum robul prejudecăţii că după ce ai publicat un roman de ţinută nu te mai întorci la nuvelă. Un rod al acestei lipse de prejudecăţi este şi acest volum alcătuit din patru nuvele. Poate că judicios le putem percepe ca pe nişte patru microromane, după structură, după acţiune, după personaje. Nuvela care dă titlul volumului este exemplară din acest punct de vedere. Un scriitor al zilelor noastre se retrage într-o iarnă grea undeva la ţară, izolat ca un Robinson modern, scriind un jurnal intim, comportamentist şi livresc, în acelaşi timp. Atmosfera de la graniţa dintre real şi straniu este „construită" cu detalii semnificative, precum cele legate de o femeie salvată de narator de la îngheţ şi dusă în locuinţa lui de ţară: „Ca şi parfumul dens şi agresiv, adus şi în haine şi care acum se încălzea la dogoarea sobei, mă izbise încă din maşină, cât încercasem s-o scot afară, părul, coama blondă, strâns sub şapca roşie cu steluţa aurie sau de aur din faţă. La fel îmi trecuseră pe sub ochi unghiile: lungi, lac verde, plus praf de aur sau auriu, nu ştiu. La fel, pansamentul pătat cu sânge..." Un alt portret feminin este alcătuit tot aşa, cu transfocatorul, din detalii: „Avea albi doar dinţii, un alb strălucitor şi *deux-pieces*-ul de baie, cu slip minuscul. Restul fusese acoperit omogen cu un bronz de culoarea mierii de salcâm şi mai era părul negru-albăstriu, ca la ţigăncile de rasă pură din Balcani. Sesizasem şi înainte sclipirea: erau cele trei steluţe de aur de pe lobul urechii stângi. Tot din aur părea a fi şi inelul subţire din nara dreaptă. Piatra verde deveni vizibilă abia la ridicarea în picioare: pe proeminenţa burţii, acoperea exact convexitatea buricului şi avea şi ea strălucirea veritabilă a smaraldului". De altfel, solitudinea este temă, mai mult sau mai puţin proeminentă, şi în celelalte trei nuvele. Foarte tânăr fiind, la începutul anilor '70, citindu-l pe Radu Mareş, îmi ziceam în sine-mi că de la un asemenea prozator se poate învăţa pe furate să se scrie proză. După patruzeci de ani credinţa mea de atunci rămâne valabilă. **(DAD)**

cronici

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Orient – Occident

Mulţi cărturari au semnalat caracterul doar teoretic al culturii occidentale deplângând absenţa unei dimensiuni practice. Desigur, aplicaţiile tehnologice ale ştiinţei, produs occidental prin excelenţă, sunt peste tot, însă ele vizează lumea exterioară nu interioritatea omului, transformarea sa lăuntrică. Cu toate acestea, filosofia greacă antică a avut o dimensiune practică întrucât contemplaţia, teoria presupunea o schimbare lăuntrică a subiectului cunoscător. Creştinismul a preluat acest spirit, cultivarea virtuţilor urmărind să-l facă pe om capabil de cunoaşterea lui Dumnezeu. Deşi a mai persistat în modernitate, dimensiunea practică a filosofiei, înţeleasă mai mult ca morală, s-a pierdut treptat, disciplina devenind o ramură academică neatrăgătoare pentru mulţi, pierzând legătura directă cu viaţa. Influenţat de mentalitatea tehnicistă atotprezentă omul contemporan ar dori şi o tehnică în stare să-l vizeze pe el însuşi asigurându-i o stare interioară de bine, dacă nu chiar fericirea. Aceasta explică într-o bună măsură interesul occidental pentru anumite practici orientale între care budismul Zen a avut şi încă mai are o mare vogă mai ales peste ocean.

Apărut iniţial în China, în secolul al VI-lea, extinzându-se apoi în Japonia, budismul Zen sau Chan este o sinteză de budism şi taoism, ce urmăreşte obţinerea iluminării (satori), al cărei înţeles este greu, ba chiar imposibil de exprimat în limbaj. De fapt, problema în Zen este depăşirea obişnuinţelor de gândire şi a limbajului pentru a accede la Sinele de dincolo de acestea. Maestrul japonez Daisetz Teitaro Suzuki şi discipolul său Richard de Martino prezintă atât cât este posibil, şi mai ales posibil pentru un occidental, calea Zen ce duce spre liniştea minţii şi accederea la o realitate interioară ce transcende relaţia subiect - obiect, adică însuşi fundamentul cunoaşterii occidentale. Cei doi au într-adevăr o bună cunoaştere a culturii occidentale, *Prelegerile despre budismul Zen*, de Suzuki şi *Condiţia umană şi budismul Zen* a lui de Martino putând fi citite şi prin prisma problemei relaţiilor dintre Orient şi Occident.

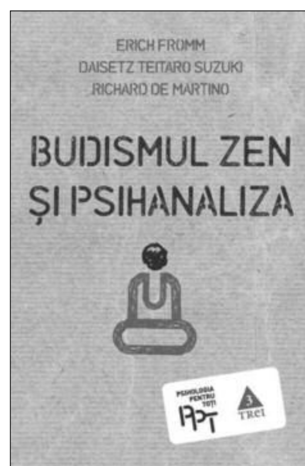
Cele două texte, iniţial nişte conferinţe ţinute în 1957 în Mexic li s-a adăugat *Psihanaliza şi budismul Zen* de Erich Fromm, toate trei alcătuind cartea *Budismul Zen şi psihanaliza* (trad. de Smaranda Nistor, Ed. Trei, Bucureşti, 2015). În cele ce urmează mă voi referi mai ales la textul lui Fromm în care filosoful şi psihanalistul reprezentant al Şcolii de la Frankfurt argumentează în favoarea unor puncte comune între psihanaliză, produs occidental şi Zen-ul oriental. Diferenţele dintre o practică a Iluminării şi o metodă de terapie a nevrozelor sunt dintru început evidente. Fromm consideră însă că psihanaliza, sinteză între iluminism şi romantism, nu este doar o terapie, sau este una în care efectele benefice nu se ating fără o transformare a întregii personalităţi. Aceasta presupune conştientizarea faptului că procesele conştiente nu sunt decât o mică parte a vieţii psihice totale, în cea mai mare parte inconştientă. Legătura dintre psihanaliză şi budismul Zen s-ar realiza tocmai prin ceea ce se cheamă inconştient, deşi înţelesurile acestuia nu coincid în cele două abordări. Suzuki vorbeşte despre "inconştientul cosmic" din care se nasc energiile creatoare ale vieţii şi în care, dacă individul se inseră depăşeşte anxietatea existenţială, nemaisimţindu-se izolat de semeni şi de natură. Starea aceasta este ceea ce Fromm numeşte *a fi* şi o contrapune lui *a avea*. Conform lui Suzuki, Zen oferă o cale de a pătrunde în interiorul realităţii, total diferită de a ştiinţelor occidentale, devenind una cu sinele fiecărui lucru. Din câte ştiu psihanaliza nu are astfel de ambiţii, nici chiar în varianta lui Jung care considera satori o experienţă pur orientală. Dincolo de asemănările de suprafaţă ce-ar avea comun Zen-ul şi psihanaliza?, s-ar putea întreba deci un sceptic.

Erich Fromm încearcă un răspuns pornind chiar de la problema anxietăţii individului alienat faţă de sine, de semeni şi de natură, problemă soluţionată în Zen prin contopirea cu inconştientul cosmic. "În Zen, spune Suzuki, omul stă singur şi totuşi nu e separat de restul existenţei". Ceea ce-l împiedică pe individ să fie, adică să se deschidă existenţei este, susţine Fromm, tocmai conştiinţa. Separată de inconştient ea se dovedeşte a fi "falsă conştiinţă", un produs al ideologiei dominante în societate, având drept conţinuturi ceea ce a putut să treacă prin triplul filtru al limbajului, logicii şi tabuurilor sociale[1]. Abia în inconştient ar sălăşui omul întreg, cu bune şi rele, de fapt, cum ar spune Nietzsche, dincolo de bine şi de rău. Conştiinţa, produs al adaptării individului la normele sociale nu are valoare decât dacă este conştientizarea inconştientului, a omului total, universal. Numai astfel sunt depăşite nişte separaţii induse artificial, precum cea dintre intelect şi afect - originată tocmai în filosofia lui Descartes ce inaugurează epoca modernă în gândire - făcând astfel posibilă iubirea de semeni şi de natură. Dacă nu, va exista întotdeauna un clivaj interior, o schizoidie manifestată prin îndepărtarea de realitate: în locul experienţelor avem cuvinte, în locul sentimentelor gânduri despre sentimente. Psihanaliza poate pregăti ceea ce Fromm numeşte de-refularea conţinuturilor inconştiente - iar aici este un punct de atingere cu practicile Zen -, ba chiar poate ajuta practicantul Zen să-şi recunoască şi distrugă iluziile. Există chiar un eveniment care se produce atunci când procesul analitic este reuşit, numit *insight*, care "nu poate fi adecvat formulat în cuvinte şi ne scapă printe degete dacă încecăm să-l verbalizăm; cu toate acestea, este real şi conştient, iar în urma lui individul rămâne transformat". Fromm lasă să se înţeleagă că este posibilă o comparaţie între insight şi Iluminare, idee întărită şi de concluzia că: „omul, atâta timp cât nu a ajuns la starea de relaţionare creatoare a cărei realizare plenară este *satori* (s.a), poate în cel mai bun caz să compenseze înclinaţia inerentă spre depresie prin rutină, idolatrie, impulsuri distructive, dorinţa avidă de a poseda bunuri materiale sau faimă etc. Atunci când oricare dintre aceste compensaţii se destramă, sănătatea lui mentală va fi ameninţată".

Fromm consideră însă că psihanaliza, sinteză între iluminism şi romantism, nu este doar o terapie, sau este una în care efectele benefice nu se ating fără o transformare a întregii personalităţi.

S-a pus problema dacă nu cumva psihanaliza se doreşte a fi în spaţiul occidental, atât în sine cât şi în relaţie, de exemplu iată, cu budismul Zen, o contrareligie, un substitut al creştinismului mai ales. Freud, consecvent formaţiei sale pozitiviste şi iluministe nu vedea, în ciuda accentelor sale radical antireligioase, în conştientizarea conţinuturilor refulate ale inconştientului echivalentul unei mântuiri, în sens religios. Fromm pare, cel puţin în primă instanţă, să atribuie psihanalizei o dimensiune religioasă accentuată, deşi cred că şi în cazul său discuţia rămâne pe tărâm filosofic unde primează întrebările şi încercările de clarificare atât a asemănărilor cât şi, poate mai important, a diferenţelor. Cred că despre aceasta este vorba în cele trei conferinţe şi nu de tentative de convertire. Închei cu spusele clar – lămuritoare ale maestrului Suzuki cu privire la distincţia dintre creştinism şi religiile orientare: "creştinisul, care este religia Vestului, vorbeşte despre Logos, cuvânt, carne şi încarnare şi despre furtunoasa temporalitate. Religiile Estului năzuiesc spre excarnare, tăcere, absorbire, pace eternă. În Zen încarnarea este excarnare; tăcerea bubuie ca tunetul; Cuvântul este ne-Cuvânt; carnea este ne-carne; aici-acum este egal cu vid (śūnyatā) şi infinit".

[1] I se poate reproşa lui Erich Fromm şi tuturor reprezentanţilor Şcolii de la Frankfurt viziunea marxistă despre conştiinţă ca produs secundar al relaţiilor sociale sau ideologiei. De asemenea concepţia despre omul total refulat în inconştient pare a fi un fel de rousseau-ism interiorizat.

Carte nouă

Liviu Capșa – *Măști venețiene* (*Timpul*, 2015)

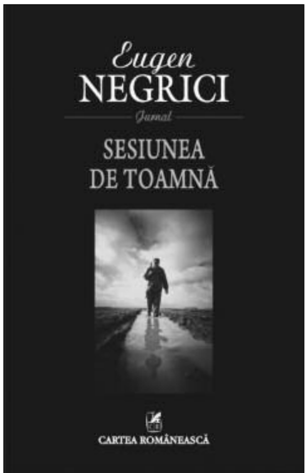
Poet, parodist şi publicist, Liviu Capşa, cu *Măşti veneţiene* a ajuns la cel de-al cincilea volum de poeme. În general, volumele lui Capşa nu sunt simple culegeri de poezii disparate, ci au fiecare în parte structură de sine stătătoare, fiind unitare tematic, stilistic şi axiomatic. Altfel zis, fiecare dintre ele depune mărturie despre starea şi scara liricii sale dintr-o anumită perioadă. Am zis lirică? Poemele sale sunt scrise pe linia abia perceptibilă dintre liric şi epic, pe de o parte, iar – în ce priveşte tonul – acesta este unul între ironie şi empatie, lumea volumului fiind una a oamenilor umili şi anonimi, una a „lucrurilor mici" care fac din viaţă o miniatură „ce nu se va mai vedea nici printr-o lupă" (iată ce litotă!), o lume a locurilor altfel „apoetice": o carieră de piatră, o groapă de gunoi a oraşului care „picoteşte-n ora amiezii" şi în care „viaţa fierbe la foc mic". Personajele sunt creionate cu o empatie evidentă, chiar şi ironia nu este una acidă, ci una benignă, abia schiţată, ca-n poemul ce deschide cartea, *Nuntă-n cartier*: „s-a lăsat liniştea/peste cortul legat cu lanţuri/de hârtie colorată/ luminat de ghirlandele stufului/doar muştele mai cutreieră/pe mesele deşirate/cât o zi din postul Crăciunului/sug sleiala oaselor/acreala îmbătătoare a petei de vin//ameninţătoare înaintează şi armata/furnicilor/urcă în şiruri trudite compacte/asemenea sclavilor egipteni/prin pustiul piramidelor nesfârşit// au fost de-ajuns câteva cioburi/şi norocul miresei i se citeşte în coc/fericirea în robusteţea sânilor/şi-n zulufii ce-i mângâie tâmpla/nici a mirelui nu-i mai prejos/cum scânteiază pe ghiulul/cât piuliţa de la roata carului mare//după ce-au închinat şi ultimul pahar/cuscrii au plecat cu lăutarii de gât/s-au dus şi mesenii/frumoşii mauri ce şi-au făcut datoria//vijelia nunţii s-a risipit pe pustii/după ultimul strigăt al darului/acum e pace şi-un foşnet fără număr/adie printre degete iscusite/o dulce confirmare că totu-i/aşa cum a fost socotit".Dar, şi poemele scrise în ton preponderent grav, şi acelea sunt deloc negre, ci tot pe linia unui realism calm, aşezat, Capşa fiind (şi) din acest punct de vedere un poet echilibrat. **(DAD)**

cronici

Ştefan Ion Ghilimescu

Pentru atingerea acestui unic scop (?), eul din jurnal – o declară limpede - nu se va abţine câtuşi de puţin să nu mistifice, să nu inventeze şi să nu fabuleze; să nu mintă frumos adică, ori să nu menajeze, doamne fereşte! susceptibilităţile unui mediu saturat de stereotipiile tradiţiei, de ipocrizia mediului politic şi salvarea cu orice preţ a aparenţelor onorabilităţii burgheze.

*** Eugen Negrici, *Sesiunea de toamnă*, Editura Cartea Românească, 2015**

Cronica literară

Alienarea lui Eugen Negrici în jurnal

Adus după revoluţie, pentru întărirea poziţiei de corifeu şi fortificarea învăţământului universitar, de la Craiova la Bucureşti, Eugen Negrici a lăsat în 2008 pe toată lumea *bouche bee* cu o carte despre aşa-zisele iluzii ale literaturii române, o lucrare care pur şi simplu aruncă în aer, fără nici o inhibiţie, toate malversaţiunile, exagerările şi mistificările pe care critica literară şi-a "fundamentat", de atâta amar de vreme, ierarhiile şi creat gloriile şi miturile. Un emul călinescian el însuşi, în ciuda cochetăriei serioase până mai deunăzi cu metodele lingvisticii structuraliste, plecând de la dezideratul masivei *Istorii*... a acestuia ("Se cade să dovedim că avem o literatură superioară..."), Eugen Negrici ajunge să pună, în final, sub semnul întrebării, în genere, nu numai onestitatea de abordare a edificării corpului "istoriei" relativ tinere a literaturii noastre, dar şi, evident, dimensiunea reală şi calitatea lui intrinsecă. Sigur, cititorul se putuse familiariza suficient cu temperamentul, maniera şi atuurile rigorii profesionale şi morale ale profesorului, puse în operă încă din cele două secvenţe ale *Literaturii române sub comunism*, respectiv, *Proza* şi *Poezia* (2002; 2003), însă nicăieri tuşa polemică şi jocul parodic nu fuseseră mai arogante. În *Iluziile literaturii române*, triangulaţia ipotezelor, remarcilor şi judecăţilor lui Eugen Negrici este absolut strălucitoare. Supărătoare pentru sistem- întorcând foaia -, pe cât de orbitoare... Reacţiile, fireşte, nu au întârziat să apară, iar unele au fost într-atât de dure, mai ales din interiorul sistemului academic, încât, la un moment dat, profesorul atât de iubit, mai cu seamă de către olteni, a fost obligat să declare public (dar limbajul, -nu-i aşa - nu poate produce decât abstracţii!?) că îi pare rău că a scris o asemenea carte. Din partea unui teoretician vag aderent la şcoala *operei deschise* promovate de Eco, prin care poate fi citită oricând *Expresivitatea involuntară*, deopotrivă, a unui specialist în literatura veche sau medievală, dar şi a unui cronicar literar implicat în edificarea şi perpetuaţia unor gloriole scriitoriceşti ce încă se mai lăfăie într-un "Tabel al lui Mendeleev" complet falsificat, gestul lui Negrici nu putea fi privit decât cu suspiciune; oricare altă descărcare de sarcină provenită de la el fiind, de aceea, pândită cu cel mai viu interes. Şi ce poate satisface mai avid curiozitatea exponenţilor vieţii literare decât *jurnalul*, această anexă subterană a tuturor pulsiunilor, tropismelor, exaltărilor sau turpitudinilor unui scriitor, singurul document căruia el îi poate încredinţa, fără acoperire, la o adică, şi sufletul, nu numai spiritul. Când preexistenţa lui vag bănuită începe să fie confirmată tot mai serios, odată cu înaintarea în vârstă şi zvonurile ce se întreţes, inerent, în apropierea autorului, interesul pentru litera lui devine dintr-o dată impetuos.

Publicată la Cartea Românească, în 2015, *Sesiunea de toamă* (!), ultima carte semnată de Eugen Negrici, poartă, negru pe alb, subtitlul de *Jurnal*, deşi conţinutul ei, deseori denunţat endogen, este considerat a fi mult mai potrivit cu cel de "însemnări". Întinse pe 40 de ani (1975-2015), notaţiile lui Eugen Negrici cuprind observaţii de viaţă şi consemnări scriitoriceşti, adagii, justificări şi explicaţii, o schiţă neîncheiată a metehnelor specifice belferilor de toate gradele (sic!), note de lectură, învăţături părinteşti şi reflecţii, amintiri şi istorii mai vechi sau mai noi, o "saga" de familie şi chiar răspunsurile la un interviu, comentarii defazate la însemnări mai vechi, poveşti vânătoreşti, erudiţii, ironii şi un *aide-mémoire*, dacă vrem, al formării cărturăreşti, câteva portrete şi evocări episodice (cea despre Marin Preda este absolut năucitoare!), impresii de călătorie şi "revizuiri", confesiuni, o notă motivantă despre confiscarea revoluţiei la Craiova, multe goluri, totuşi, şi puncte albe; în sfârşit, ani, luni şi zile fără nici o predicaţie... Dacă perioada craioveană, să convenim astfel, este bine acoperită în *Sesiunea de toamnă*, cea de după 1990, odată cu mutarea profesorului Negrici la Universitatea bucureşteană, devine extrem de lacunară. Cinsprezece ani rezumaţi, dacă am numărat bine, în circa douăzeci de însemnări. Şi asta în situaţia în care, în anii 2000, 2003, 2004, 2006, 2007, 2008 şi 2012, diaristul nu lasă în urmă nici măcar o notiţă. În 2010, la 27 noiembrie (cu ocazia zilei de naştere a confratelui Nicolae Manolescu, şi cu doar o zi înainte de propria aniversare!), Eugen Negrici plasează singura însemnare a anului: *Cum am ajuns să îl iubesc pe Nicolae Manolescu*. Dincolo de nota pe jumătate sentimentală (*horribile dictu*) a unei explicaţii pozitive, în fond, a relaţiei particulare cu profesorul Manolescu, mediul bucureştean, atât de jinduit mai ani, noul climat universitar, ambianţa culturală a metropolei, cu o altă dinamică a vieţii literare şi o altă etică a bătăliilor din prim-planul vieţii socio-profesionale, ideile fertilizatoare ale noilor lui cărţi cu ecourile lor, luptele surde de "acomodare" cu lumea şi cu sine, toate aceste chestiuni, teme intelectuale ori preocupări existenţiale lipsesc aproape cu desăvârşire din noua secţiune diaristică.. Fără de ecoul difuz al evenimentelor grave de la Petroşani din iunie 1997, confisacate în interes personal de către o clică de coloratură antioccidentală ("printre incitatori - intelectualii resentimentari, rataţii, marginalizaţii din speţa Vadim, Cristoiu, Păunescu: «Să se prăbuşească ţara dacă asta e şansa să revin în top »!), fără de primul eşec, binecuvântat aposteriori (ratarea unui doctorat) şi moderatele (dar nu şi inofensivele) note despre balcanism din 26 august, acelaşi an 1997 ["În ciuda conotaţiilor negative, *balcanismul* - s.a. - a fost «reabilitat» şi absorbit în conceptul de specific naţional. El se numără - cred – printre acele metehne devenite, într-o măsură greu de recunoscut, calităţi (învârteala, adaptibilitatea, abilitatea politică sau economică, aranjismul) în procesul deturnării complexelor noastre de inferioritate în complexe de superioritate. Mitul bunurilor noastre: prostul nostru genial, idolii noştri... oricum mai buni, peştera noastră... mică, dar primitoare."], jurnalul lui Eugen Negrici ar putea fi socotit închis. Să fie vorba, în răstimpul 2000-2010, despre o perioadă fericită din existenţa profesorului universitar şi criticului, un interval plin de întâmplări benefice pe care dacă ar fi avut nesăbuinţa de a le povesti – vorba lui - s-ar fi desfiinţat ca scriitor? Puţin probabil! Şi foarte puţin posibil, în cazul unui mare ambiţios ca Negrici. Plecând de la semnificaţia titlului şi acordând cifrei 40 doar importanţa unui bilanţ formal, personal, sunt înclinat să cred că profesorul Eugen Negrici a asamblat în *Sesiunea de toamnă*, doar o parte din însemnările sale jurnaliere – cu precădere, mai precis, pe cele aparţinând unei perioade chemate imperios, după recitire şi o îndelungată deliberaţie interioară, la reexaminare... Nu intru în amănunte, dar mi-aş permite să semnalez, în chestie, fie şi *en passant*, o reîncărcare şi rearanjare sau chiar invertire a datelor dintr-un segment de notaţii (vezi, spre exemplu, paginile 91-93), o scăpare de sub control (şi nicidecum "eroare") ce n-ar trebui pusă doar pe seama simplei transcrieri pentru tipar. Ea scoate la suprafaţă, fără voia autorului, poate, – dar mai ştii? -, o urmă indubitabilă, rămasă neacoperită, a unui serios travaliu ulterior de coordonare şi sistemă a întregului material tipărit, un semn, în esenţă, urmându-l pe Negrici însuşi, al figurii spiritului creator...

Debutând simptomatic (în *29 noiembrie 1975*) cu o însemnare scrisă/(*re-scrisă*) pe 30 noiembrie, din cauza violării de către cineva din apropiere a pricipalului său cod, *Jurnalul* lui Negrici se autodefineşte din capul locului ca "un act de literatură, adică unul respectând convenţiile acestuia şi, adesea, şi pe cele sociale. Când nu poate fi vorba de sinceritate, scrie Negrici, – şi nu poate fi – voi continua să fac ceea ce ştiu: jocul «de-a măştile», grijuliu doar în a aduce deasupra feţei pe acelea care sugerează francheţa şi intimitatea". Într-un fel, scriitorul care nu avea în 1975 mai mult de 34 de ani nu face altceva (cu o indefinibilă, totuşi, notă ironică, parcă!) decât să-şi încunoştiinţeze potenţialul cititor că în noul gen abordat ţinta sa va continua să fie efectul estetic şi nu valoarea de adevăr şi autenticitate a celor puse în pagină. Pentru atingerea acestui unic scop (?), eul din jurnal – o declară limpede - nu se va abţine câtuşi de puţin să nu mistifice, să nu inventeze şi să nu fabuleze; să nu mintă frumos adică, ori să nu menajeze, doamne fereşte! susceptibilităţile unui mediu saturat de stereotipiile tradiţiei, de ipocrizia mediului politic şi salvarea cu orice preţ a aparenţelor onorabilităţii burgheze. "Nu-i uşor să fii azi scriitor român - însemnează el în filele de jurnal dintr-un alt noimbrie de dinaintea revoluţiei -, să aparţii, aşadar, unei literaturi periferice şi pe deasupra îngrădite de cenzură. Să vrei, cu toată fiinţa ta de marginal, să performezi, să fii în rândul lumii, să scrii ca pe alte meridiane şi să fii constrâns să respecţi coduri şi tabuuri loco. Să vrei să te perfecţionezi, perfecţionându-ţi în acelaşi timp, cu un consum enorm de energie creatoare, *funcţiile de supraveghere* (s.n.)". Denunţand şi deconspirând potenţialului cititor nu numai pricipalele secrete dar şi miza deghizamentului artistic şi social, din *vremurile fără certitudini*, Negrici pune deliberat între două oglinzi paralele întregul mecanism al poieticii scrisului şi iluziilor literaturii de aşa-zis *limbaj pedepsit* - cu o etichetare a sa. La rigoare, rezultat al unei teribile instrăinări de sinele profund, el reuşeşte să încercuiască lapidar aici chiar acel spaţiu vulnerabil (intim) din jurnal unde elementele de biografie ale eului creator, ca şi problemele lui de conştiinţă şi statut socio-profesional, se topesc cum necum în strategiile artefactului artistic, coagulat în care, cum arăta încă din 1978, în *Figura spiritului creator*, funcţiile de afirmare şi cele de supraveghere acţionează simultan şi concurent. Mizând pe efectul de *francheţe şi intimitate*, pe care doreşte declarat, mai înainte de toate, cum s-a văzut, să-l imprime Jurnalului, Eugen Negrici recunoaşte implicit rolul precumpănitor în scrisul său, dintotdeauna, al funcţiilor de supraveghere, incitate sau reclamate neîndupecat din exterior. Cu o întâmplare umilitoare şi psihanalizabilă din primii ani de formare în minte, diaristul scrie fără să clipească: "S-a văzut de pe atunci că mi-e imposibil să-mi asum o situaţie umilitoare, să-mi asum un eşec. Şi că, din această pricină, nu voi pregeta să-mi protejez egoul, să mistific şi să mă mistific. Ca, de altfel, şi acum când scriu şi mă străduiesc (...)" etc.

La o reexaminare serioasă, într-un interviu cu note de confesiune jurnalieră, luat de George Arion în 2005, *anii de tăcere, de disimulare, de veghe şi de autocontrol*, când nu a îndrăznit o singură dată să fie el însuşi, sunt anii în care Eugen Negrici admite, în mod dramatic, faptul că a fost "creaţia fricii politice" şi că "tot ce am izbutit să fac a fost pentru că am ştiut să lucrez în tranşee şi pe ascuns, departe de lumina miradoarelor". Alegând cu disperare ca specializare universitară discipline mai puţin expuse imixtiunii politicului (lingvistica, stilistica sau literatura veche), jucând în diverse grupuri, pe rând, când rolul naivului, când pe cel al frivolului, evitând să scrie ceva ce ar fi putut trezi vigilenţa organelor, Eugen Negrici recunoaşte cu amărăciune, deschizându-şi în sfârşit sufletul, că şi-a asigurat, graţie acestui complex de castrare politică şi socială (citeşte şi *tehnici de adaptare* sau "neputinţa de a zice →

cronici

Adelina Sorescu

Intimism, feminitate și sinceritate

Daniela Păun a debutat cu volumul de poezii *Embleme și tranzacții* (*Tracus Arte*, 2013). În 2015 - și tot la *Tracus Arte* - a publicat, mizând în continuare pe sensibilitate și echilibru în creația poetică, volumul intitulat *Selfie*. Cuvântul *selfie,* împrumutat din limba engleză, îi oferă cititorului un indiciu cu privire la semnificația discursului poetic din această carte: aceea a „fotografierii" lumii din sufletul autoarei, în același mod în care facem un *selfie* cu telefonul mobil. Desigur, locul acestuia este luat de *poezie*!

Teme precum iubirea, solitudinea, timpul, destinul concentrează, în cincizeci și cinci de poezii, motive, stări, experiențe, sentimente și gânduri care lasă impresia, în convergența lor, de trăire profundă și autentică a mesajului liric. Multe dintre poezii (*Doar un vârf de cuțit, O altfel de iubire, Astăzi, Dans de fluturi, La țărm, Aceste umbre, Pe trotuarele orașului, Erată, Iubire de-o vară, Ploaie înaltă. Poveșe magice*) se împlinesc în perimetrul tematic al eșecului erotic: ,,Cât de goală e clipa ce-o-mpărțim pe din două!/Jumătate e veche, jumătate e nouă.// (...)///Nu-mi vorbi de iubire – ea s-a stins ca un mit!/Acum, pe altar, mai sclipește doar un vârf de cuțit" (*Doar un vârf de cuțit*).

În poemul O *altfel de iubire,* cel mai lung din carte și în care se mizează pe moderna concretețe a imaginilor, este valorificată liric condiția femeii care este mulțumită de statutul ei banal, ,,casnic" și care își iubește partenerul în toate momentele vieții și sub toate ipostazele: *,,când îți aduc dimineața cafeaua pe masă"*; *,,când mă ghemuiesc la pieptul tău/După un coșmar"*; *,,când îți ard, distrată,/Cu fierul de călcat, cea mai frumoasă cămașă".* Aceste momente se petrec *astăzi* (titlu dat uneia din poezii): un *astăzi* al amintirii *,,dragostei pe care am închis-o adânc,/În ființa mea, / Unde am ferecat-o cu zeci de lacăte*, un *astăzi* al primei iubiri sau un *astăzi* al unei iubiri neîmplinite.

Motivele clasice asociate temei iubirii vin să completeze atmosfera: astrul tainic al nopții (*luna argintată*) guvernează *dansul de fluturi*, exprimând, totodată, năzuința către frumos, către ceea ce transcende materia, un imaginar unde este ușor *,,să ne amestecăm viețile"*. Anotimpul ales este primăvara când are loc (re)nașterea, nu doar a naturii, ci și a sentimentului iubirii: *Îmi căutam, pe drumuri, solarul adăpost/(...)/Destinul, generos, mi te-a adus pe tine/(...)/De-aceea, primăvara îmi este vestitoare / De bucurii fără sfârșit și-un cer curat, senin"* (***Adăpost solar**..*). În poezia *La colț de stradă,* care se încheie cu o aluzie la poeta Edith Sodergran, versurile evidențiează, aproape instantaneu, impresiile provocate de *,,o femeie la acel colț de stradă,/Acolo pe unde, vreau sau nu, trec de fiecare dată/Pentru că nu am de ales".* O întrebare firească îi vine în minte cititorului cu privire la intențiile poetei din această poezie: a realizat, prin mijloace artistice, portretul ,,femeii fără nimeni", ori chiar „portretul", într-o cheie antropomorfizantă, al *Solitudinii*?

Poeziile abundă în imagini ce degajă o sensibilitate aparte. *Un vag parfum* este o imagine olfactivă ce face trimitere la „volatilitatea" dragostei *ca o himeră,* iar ultima strofă a poeziei subliniază neîmplinirea în iubire: *,, Tu ești la miazăzi, eu merg spre miazănoapte./Dorințe și iluzii. Și gânduri interzise".* Aceluiași registru tematic, cel al pierdutei iubiri himerice, i se circumscrie și poezia *Verigheta din vitrină* în care regretul de a nu fi trăit bucuria de a fi fost mireasă este convertit în mod subtil într-o calmă revoltă împotriva destinului: ,,Nici una dintre verighetele/Din vitrina magazinului de bijuterii/Nu mi se potrivește./Nici una nu-i pentru mine.//Cine-i iubitul meu? Care este numele lui?//Nimeni nu mă va face să cred/ Că voi purta și eu,/În felul celorlalte femei,/O verighetă adevărată,/În răcoarea străzilor înguste/ Ale acestui oraș/Sau la țigara de dimineață, în bucătărie.//Un simbol, o ardentă iluzie – verigheta-/Încă din anii strofelor aurii ale vieții./,,Cine-i iubitul tău? Care este numele lui?"/Mă întreabă, adesea,/Fetița care eram pe atunci:// Una dintre fetițele fascinate/De frumusețea mireselor în rochie de voal,/Când intrau pe poarta bisericii."

Aspectul de ,,jurnal sentimental" al poeziilor le conferă o notă intimistă, iar numitorul stărilor lirice oscilează între *însingurarea* asumată ca protectoare retragere în sine și frământările sufletești generate de iminența despărțirii și de gustul amar al unui asemenea eveniment trăit ,,cu sufletul cuprins de-o frică mută"*: ,,*Mi-e sufletul cuprins de-o frică mută/C-am să te pierd, deși doar te-am găsit.../ Sorbind din cana albă cu ceaiul de cucută/Negociez la sânge amarnicul sfârșit" (*Cuvintele dintre noi*). Ecoul despărțirii este resimțit câteva pagini mai departe, în poezia *În sfârșit*... al cărei conținut este legat de *plecarea iubitului.* Reproșul adresat acestuia este acela de a nu se fi dăruit *pe de-a-ntregul* – insuficiență a iubirii ce creează un gol devenit, mai târziu, *o amintire zdrențuită*. În poezia *Fără măsură,* îi va reproșa superficialitatea. O imagine de o deosebită profunzime este cea care concentrează însăși esența feminității – taină, mister și chemare șoptită: *,,Sufletul femeilor este făcut mai mult din noapte"* (*poezia Celui fără nume).*

Trecând de la stări de revoltă și de resemnare, la încercarea de a afla iubirea ideală, poeta intuiește un model de forță și credință în persoana Meșterului Manole. Asfel, poezia *Ca Meșterul Manole* exprimă capacitatea omului de a renaște prin voință și optimism. De fapt, aceasta este și trăsătura versurilor ce exprimă năzuința către *,,un curcubeu de culori, aspirații și vise ",* sacrificiul fiind definit drept *,,o necesară umilință: necontenitul târg cu propria viață. "*

Foarte interesantă este și imaginea iubirii în viziunea poetei : *o pasăre cu aripi roșii* venită, din păcate, prea târziu: ,,S-ar putea ca pasărea aceasta cu aripile roșii,/La fel ca sângele,/ Să-și fi amintit de mine prea târziu./Pe toți bărbații/Sângele îi face să se gândească la moarte./În mintea femeilor, sângele înseamnă viață." Alegerea de a-i atribui o culoare – mai cu seamă roșul ce sugerează dragostea pătimașă, emoția și pasiunea - demonstrează încă o dată atenția acordată nuanțelor cromatice menite să exprime prin imagini vii și inedite zbuciumul sufletesc al femeii frământate de pasiuni, de gânduri apăsătoare și, respectiv, de năzuința către o iubire ideală pecetluită prin clasicul „împreună pentru totdeauna".

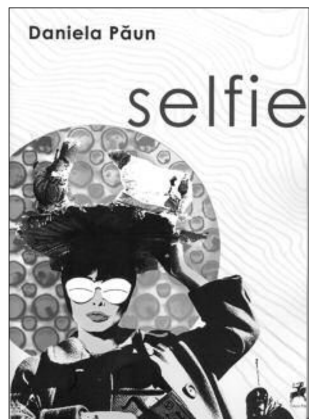
Trecând de la stări de revoltă și de resemnare, la încercarea de a afla iubirea ideală, poeta intuiește un model de forță și credință în persoana Meșterului Manole.

Criza femeii ce simte că s-a dăruit întru totul unui bărbat ce nu o merita atinge cote înalte în poezia *Inima mea* unde apare din nou roșul, de data aceasta ca simbol al durerii ce face inima să *sângereze:* ,,Inima mea e dincolo de mine./Privesc la ea și parcă mi-e străină./Este plină de tine dev dă pedinafară/ Ca o căruță cu scoarțe/ Și sângerează ".

Tonul enigmatic conferă versurilor o coloratură filosofică: ,,Ce nu s-a întâmplat înseamnă că nu trebuia să fie"; ,,locul acela/ Unde sfârșitul pare nesfârșit" ; ,,Totul ia sfârșit acolo unde descoperim/ Simfonia altor neliniști "; ,,nu apa în sine/ Este cea mai importantă,/Ci setea care va fi potolită cu ea".

Prin alăturarea cu ingeniozitate a unor termeni, Daniela Păun creează imagini inedite, pe cât de surprinzătoare, pe atât de sugestive: amintirea iubirii ,,Este ca un ciocan/Care strivește/Chiar și cea mai copilărească bucurie" ; ,,umbrele sunt *,,ca niște șerpi răscoliți de otravă"* ; gândurile triste sunt ,,ca niște păsări ce s-au rătăcit în drumul spre sud*"* ; cuvintele *condamnate la tăcere* sunt ,,niște păsări captive în colivie*"(*și altele*).*

Mircea Bârsilă, în prezentarea de pe coperta a patra, face o pertinentă remarcă referitoare la *vibrația emoțională* și la substanța confesivă a poeziilor pe care le scrie Daniela Păun: ,,Și în această carte, cea de-a doua, substanța confesivă a poeziilor – centrate pe tematica solitudinii – este susținută de o intensă vibrație emoțională pe care poeta o valorifică, întotdeauna, fără ostentație." Intimismul, feminitatea și sinceritatea sunt cei trei piloni ce fac din *Selfie* un volum remarcabil. Frumusețea acestei cărți este sporită de grafica modernă – de la coperți la imaginile din interior – realizată de **Dalina Bădescu.**

---

nu") "o carieră fără derapaje, cu promovări la vreme jenante...

"*15-20 decembrie 1978:* După o călătorie la București. Concluzii

Nu am, sus-pus, un înger protector, ca Manolescu. Nu am contract, discret și de durată, cu vreun diavol liberal. Trăiesc, perpetuu, în nesiguranță și vigilență. Vorrbesc reținut și cenzurat în toate circumstanțele. Mă surprind, chiar în intimitate, elaborând timid și gândind supravegheat.

Coboară până la nivelul moleculelor sângelui și al celulelor nervoase – și ele micșorate, chircite, inactive – crisparea aceasta mă face suficient și negrlijabil. Îmi vine să urlu, și renunț. Știu că va ieși un sunet molâu și înfundat."

Plin, în esență, de tot felul de episoade ale umilințelor unei existențe deturnată de la cursul firesc al vectorului ei realist-umanist, datorită efectului pervers al ideologiilor totalitare și propriei sale firi nehotărâte, Jurnalul lui Eugen Negrici, cel puțin în perioada craioveană, este oglinda unui teribil proces de alienare. Și asta cu atât mai mult cu cât un creator, suspus unui asemenea complex de factori constrângători, găsește totuși suficiente resurse pentru a-și concepe și dezvolta opera într-o autonomie relativă; practic, în acel tip de *alienare norocoasă*, teoretizat cumva și el în *Figura spiritului creator*, și în care opera, debruind autorul, continuă să răspundă unei hegemonice voințe de expresie... "S-ar zice, scrie Eugen Negrici acolo, că ajung scriitori cei a căror străduință de a eluda zonele prohibite le lasă un spațiu vital sau aceia în care însăși această sforțare începe să semnifice. Chiar indiferența (declarată, cel mai adesea) față de tot ceea ce frânează ori încetinește elanul de expresie, ce altceva este decât calea spinoasă de eschivare a acestei necontenite evitări?"

Revin, fără a mai apăsa pe această pedală sensibilă, la fragmentarismul operației de realizare a sistemei în *Sesiunea de toamă* (o metaforă cât se poate de transparentă a preparativelor unei examinări ultimative) și afirm cât se poate de apăsat că, foarte diferit ca scriitură, climat cultural, repertoriu tematic etc. etc., Jurnalul lui Eugen Negrici are aceeași funcție ca și exceptionala *Errata. An exmined life*, 1997 de George Steiner (vezi "Errata. O autobiografie", traducere D. C.–Altamer, Humanitas, 2008). Ca și acolo, scopul principal al unei întreprinderi bilanțiere, de acest gen (*jurnal*, sau *autobiografie*) este trecerea scrupuloasă în revistă, recunoașterea, comentariul și îndreptarea, pe cât se poate, a greșelilor de fond... Ca și acolo, din *off*, un tată emblematic (un fel de Don Quiijote) este examinatorul înaintea staturii morale a căruia nu ai voie să ai nici măcar o ezitare. În perspectiva confruntării cu o asemenea instanță, cad toate măștile, unui asemenea părinte nu i se poate ascunde nimic. "Trebuia să ajung profesor și cărturar desăvâtșit, scrie în *Errata (...),* George Steiner. La acest al doilea punct i-am înșelat tatălui meu «așteptările». Profesor emerit, declarat în 2011 de Senatul Universității din București, cu amintirea tatălui în minte toată viața (în tinerețea lui, Nicu Negrici a debutat destul de promițător ca poet, iar în armată a ținut un jurnal!), Eugen Negrici scrie la rându-i: " "Mi-ar plăcea să pot concepe cărți cu stiluri și sensuri inversate. (...) Sau, o carte care să inverseze sensul inițierii sapiențiale, cartea dezintoxicării de înțelepciune: de la înțelepciune la destrămare, de la moarte la viață".

Cine știe, poate a scris-o!

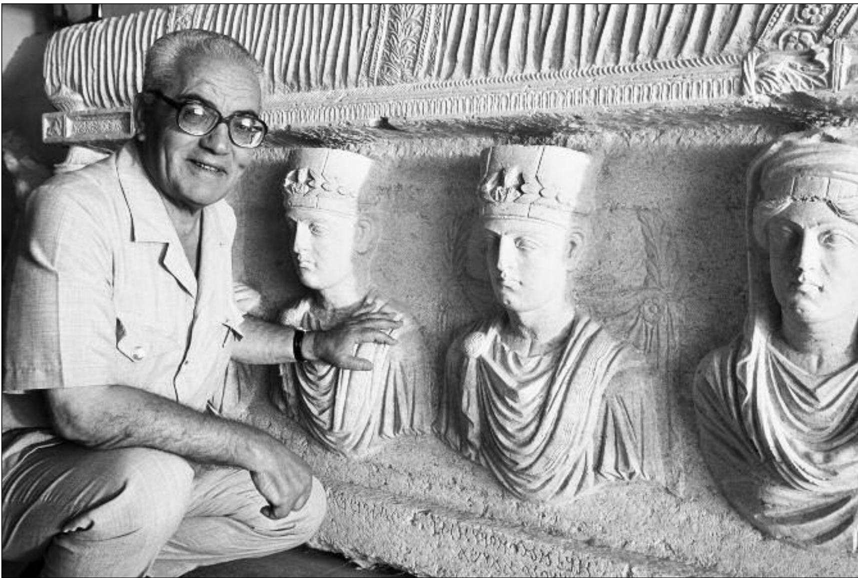
Mariana Şenilă-Vasiliu

Palmyra (I)

In memoriam Khaled Asaad, arheologul sirian ucis de islamiştii ISIS la Palmyra

De cum părăseşti zona fertilă a Siriei, drumul spre Palmyra traversează pe aproape 200 de kilometri o porţiune deşertică. Întinderi nesfârşite de nisip şi teren arid. Cât cuprind ochii, nici urmă de viaţă, doar ici-colo câte o tufă rahitică şi uscată. În încremenirea fără sfârşit, bizară şi informă, câte o pungă de plastic neagră se rostogoleşte mânată de vânt precum o fiinţă vie. Ambalajul ăsta nefericit e singurul semn al prezenţei umane pierdute undeva în imensitatea fără sfârşit prin care trece autocarul. Şoseaua e ca-n palmă şi, dacă e adevărat ce se spune, în mare parte drumurile Siriei au fost executate prin anii '70 de specialişti şi muncitori români. Atunci, înciudat, te întrebi cum naiba se face că la noi şoselele, atâtea câte există, sunt atât de proaste, pline de gropi şi veşnic cârpite?

Khaled Asaad

După un drum obositor, la Palmyra am ajuns pe la miezul nopţii. Cina, care ne aştepta de ore bune, era rece şi fără gust, iar hotelul modest. N-am mai luat seama nici la ce înghiţeam, nici la cât de proaste erau camerele. Deh, nu eram cazaţi nici la hotelul *Cham* şi nici la hotelul *Zenobie*, ambele de cinci stele, ci la unul de două stele. După câteva înghiţituri luate în fugă, m-am grăbit să ajung în pat, unde am căzut lată de oboseală. De-abia aţipisem că un urlet infernal, răcnit prin megafon, m-a făcut să tresar speriată. „Ce-i asta?", mi-am întrebat tovarăşa de călătorie. „Ce să fie? - mi-a răspuns ea râzând - Bărbaţii sunt chemaţi de muezin să-şi facă *datoria*"... De fapt, ceea ce auzisem era chemarea la a cincea rugăciune, Al-'Icha, care se ţine după miezul nopţii. Nu mi-am întrebat prietena de unde ştie de povestea cu *datoria*, însă pentru musulmani e o obligaţie sacră să aibă cât mai mulţi copii, mai cu seamă băieţi, care să crească numărul credincioşilor întru slava lui Allah, implicit a lui Mahomed. În „Sistemul sau întocmirea religiei muhamedane", Cantemir dă destule informaţii şi pe acest subiect indiscret. Când un bărbat nu-şi mai îndeplinea *datoria*, din varii motive, dar mai ales de bătrâneţe, se ducea la piaţa de unde cumpăra vrăbioi, pe care apoi îi elibera, să împlinească ei *datoria* pe care n-o mai putea onora. La o vreme, încetând strigătele muezinului din vârful geamiei, ostenită, am adormit la loc, neîntoarsă până în zori. Ne aştepta o zi obositoare, dar bogată în descoperiri.

Dacă povestind despre cele văzute în ţinutul Qalamun - despre Maalula, Saydnaya, mănăstirea Sf. Tecla, despre oraşele Homs şi Hama -, am recurs mai mult la legende şi istoria locurilor, la Palmyra legenda şi istoria intră în concurenţă cu frumuseţea zonei. Pentru că, aşa distrusă cum e, cetatea păstrează pecetea splendorii de altădată. Asemeni cioburilor unei oglinzi sparte, fiecare fragment de arhitectură desprins din întreg e o reflectare a acestuia. Chiar şi aşa, cu zidurile martelate, cu coloanele risipite, multe decapitate, cu minunatul *tetrapilum*, nod de intersecţie a arterelor principale ale oraşului care nu mai duc azi nicăieri, cu templele surpate şi termele pustiite, cu porticurile în cea mai mare parte dărâmate, Palmyra continuă să păstreze ceva din nobleţea şi splendoarea cetăţii de odinioară.

Impactul Palmyrei asupra vizitatorului cu ochiul sigur şi gust estetic format este atât de puternic încât mintea începe să se zăpăcească făcând confuzie între cele văzute şi imaginile tipărite. Aşa cum mi s-a întâmplat mie. Pregătindu-mă să scriu despre cetatea-regină a deşertului, am căutat ghidul pentru a-mi reactualiza anumite informaţii şi a-mi reaminti cele văzute. Zadarnic însă, ghidul parcă intrase în pământ. După vreo zece zile de răscolit biblioteca fără folos, obosită şi supărată pe mine pentru ceea ce credeam că este neglijenţă, m-am predat. Cu toate acestea, îmi defilau pe dinaintea ochilor imaginile din ghidul cu pricina. Deodată am avut revelaţia celor întâmplate: nici măcar nu cumpărasem vreun ghid, pentru că la Muzeul arheologic din Palmyra nu aveau momentan aşa ceva. Ceea ce în fantezia mea luasem drept ghid nu era decât albumul fotografiilor făcute de mine la faţa locului şi ceea ce mi se imprimase pe creier. Memoria îmi jucase un renghi de zile mari şi asta din cauza puternicei şi de neuitatei impresii avute asupră-mi de cele văzute cu ani în urmă.

Cu toate acestea, la Muzeul Palmyrei cumpărasem un ghid arheologic al cetăţii. Pe acela l-am găsit repede, fără să mai răscolesc biblioteca, dar când m-am uitat pe copertă să văd cine este autorul m-a trecut un fior de gheaţă: unul din cei doi arheologi era Khaled Asaad, fostul director al sitului, ucis de jihadiştii ISIS la 18 august 2015. Pentru că nu le-a dezvăluit islamiştilor ISIS unde este ascuns tezaurul de la Palmyra - care tezaur nu exista şi care, în mare, fusese jefuit încă din primăvara anului 273, când împăratul Aurelian cucerise cetatea, iar restul, de alţi cuceritori şi briganzi ai deşertului -, distinsul arheolog octogenar a fost atârnat cu capul în jos şi decapitat cu o dibace lovitură de sabie atât de perfectă încât aşa, descăpăţânat, păstra încă pe şaua nasului ochelarii. Înainte de atacul jihadist, presimţind cumplita soartă hărăzită Palmyrei, Khaled Asaad a avut grijă să evacuze la Damasc adevăratul tezaur al cetăţii, cel artistic. După uciderea reputatului arheolog, extremiştii ISIS, fie în speranţa că vor da de urma aurului palmirian, fie din răzbunare, au aruncat în aer o serie de monumente, printre care frumos dăltuitul Arc de triumf, iar teatrul antic a fost transformat în loc de execuţie. Locuitorii oraşului, adunaţi de jihadişti, asistau de pe băncile de piatră îngroziţi la decapitarea sau împuşcarea „necredincoşilor" pe scenă. A fost cea mai cumplită tragedie jucată pe viu vreodată pe scena vreunui teatru din întreaga lume.

Înconjurată de oaza verde de palmieri, care o pune în evidenţă şi-i scoate frumuseţea în relief, Palmyra poate fi numită pe bună dreptate bijuteria deşertului.

Înconjurată de oaza verde de palmieri, care o pune în evidenţă şi-i scoate frumuseţea în relief, Palmyra poate fi numită pe bună dreptate bijuteria deşertului. Mediul natural şi aşezarea echidistantă între depresiunea Homs şi Eufrat, căile comerciale Sud-Nord şi Est-Vest care, întretăindu-se, făceau nod în acest loc, au fost prielnice cetăţii Tadmor, cum era numită în Biblie, cu mult înainte de cucerirea romană. Grecii şi romanii i-au schimbat numele în Palmyra, denumire ce i se trage de la imensa oază de palmieri care o înconjoară. Tadmor sau Palmyra înseamnă acelaşi lucru, palmieri (*tamr*, în arabă, curmal; *palma*, în latină şi greacă, palmier, adică tot curmal). Există încă alte multe interpretări ale denumirii arabe a cetăţii: *Tad-ad-mar,* care ar însemna oraşul din Amar sau Amuru; *Tadmor*, care în limbajul local se traduce prin „acoperit" sau „învăluit"; *dh-m-r*, care ar însemna a proteja etc. După un cunoscut poet arab, numele de Tadmor i s-ar trage de la *damâr,* care înseamnă distrugere, însă indiferent cât de faimos şi de apreciat ar fi poetul în cauză, ipoteza lui nu stă în picioare pentru simplul fapt că numele de Tadmor datează din secolul XIX î.Hr., or Palmyra a fost dărâmată, parţial, după cucerirea oraşului de Aurelian, abia în 273. Sub numele de Tadmor, cetatea este pomenită în scrieri dintre cele mai vechi, sub denumirea Tadmer figurează în texte cuneiforme provenind din regatul Mari, un regat la fel de vechi ca şi Ugarit; cu numele de „Tadmer în ţara Amuru" este menţionată într-un text de pe vremea lui Teglath Phalasar I şi aşa mai departe. După cucerirea romană s-a numit Palmyra şi la încheierea acestei perioade şi-a reluat vechiul nume de Tadmor, sub care figurează oficial şi astăzi.

Pe vremea când Alexandru cel Mare cucerea Orientul, Palmyra era deja un oraş în plină dezvoltare, lucru pe care îl semnala două secole mai târziu Pliniu cel Bătrân. *„Palmyra este un oraş nobil prin aşezarea sa, prin bogăţia pământului, prin apele sale",* scria istoricul roman. Dar tot el semnala ingrata soartă a Palmyrei aflate între ciocan şi nicovală, între cele două mari puteri ale antichităţii, imperiul roman şi regatul parţilor, fiecare dintre ele dorind, în caz de conflict, să obţină sprijinul ei. După cucerirea Siriei în anul 64 î.Hr., asemeni restului cetăţilor din Orientul Apropiat, oraşul a devenit dependent de Roma. Abia împăratul Hadrian care, în timpul vizitei făcute la Palmyra, a fost profund impresionat de splendoarea şi bogăţia cetăţii, i-a acordat statutul de oraş liber, ceea ce presupunea dreptul de fixare a impozitelor plătite de localnici şi controlul asupra finanţelor. Pentru privilegiile acordate de împărat, conform unei cutume încetăţenite în provincie, locuitorii au dat oraşului numele de *Hadriana Palmira* (vezi în Dacia, *Ulpia Traiana* Sarmizegetusa).

Cucerirea Petrei de către armatele împăratului Traian în 106, a dus la prăbuşirea înfloritorului oraş din defileu care nu şi-a mai revenit niciodată. Tragedia Petrei a fost benefică în schimb pentru Palmyra, din acel moment revenindu-i primatul comercial. Caravanele, care odinioară traversau Petra, treceau de astă dată prin cetatea din mijlocul deşertului. Însuşi Drumul Mătăsii, pe care erau aduse mărfuri din China şi India, a fost deviat prin Palmyra. Practic, cetatea devenise un oraş caravanier, fapt care îi aducea venituri imense, ceea ce explică bogăţia şi strălucirea de după 106. Domnia Severilor a fost favorabilă cetăţii, Caracalla conferindu-i titlul de *colonie romană*. Singurul adversar al Palmyrei a rămas Persia. Prin ocuparea gurii fluviilor Tigru şi Eufrat, fondatorul dinastiei sasanide, Ardachir I, le-a tăiat neguţătorilor palmirieni accesul în Golf, obligându-i să-şi mute traficul caravanier pe uscat, spre Nord. (Până în acel moment, Palmyra făcea comerţ maritim pe Eufrat, unde deţinea vase ce asigurau transportul mărfurilor dinspre Golf spre interior şi invers). Asta s-a petrecut la începutul secolului III, moment în care însăşi Roma începuse să aibă propriile-i probleme şi da semne de declin. În această situaţie, unica soluţie pentru Palmyra era să-şi poarte singură de grijă şi să devină independentă, lucru de care a profitat prinţul Palmyrei, Odainath/Odeinath. Prins în menghină între Roma şi Persia, Odeinath a recurs la un periculos joc de şah politic, aliniindu-se la început cu regele Sapor I al parţilor, trecând mai apoi de partea Romei, mai exact de partea împăratului Valerianus, iar mai apoi de partea fiului acestuia, Gallianus. Răsplata nu a întârziat, cel din urmă acordându-i, rând pe rând, titlurile de *Dux romanorum, Corector totius Orientis* şi, în cele din urmă de *Imperator*. O singură, dar fatală greşeală a făcut Odeinath, atât pentru el, cât şi pentru Palmyra: s-a căsătorit cu prinţesa Bat-Zablai/Bat-Zabina, alias Zenobia.

Ziua se anunţă minunată, pe cer niciun nor. Revărsată din înalturi, lumina scaldă situl arheologic, făcând să iasă în evidenţă frumuseţea fiecărei coloane, a fiecărui

hoinar

fragment de zid rămas în picioare, a oricărui detaliu arhitectural minuţios lucrat. Dacă în Palmyra aflată în ruină se poate vorbi despre frumuseţe, ce trebuie să fi fost şi cum trebuie să fi arătat când oraşul era în apogeu. Furat de aparenţe, te-ai putea crede rătăcit printre ruinele unui oraş helenistic, într-atât de puternică este influenţa arhitecturii greceşti. Asta la o privire superficială, pentru că aşa cum scrie Khaled Asaad în ghidul de care am pomenit deja, din punct de vedere artistic, Palmyra înseamnă *„aportul greco-part, al Babylonului şi al Seleuciei de pe Tigru care se substituie parţial aportului greco-roman al Antiohiei şi Occidentului"*. Or, tocmai amestecul acesta de influenţe avea să facă din arta palmiriană un unicat de o stranie frumuseţe. Splendoarea oraşului i-a împiedicat şi pe cei mai neînduratori adversari ai săi, pe Antoniu, amantul Cleopatrei, şi pe împăratul Aurelian, să-l distrugă. Chiar dacă a jefuit aurul palmirienilor, Aurelian a *interzis* soldaţilor săi să se atingă de monumente, ba chiar a plătit din aurul jefuit de la palmirieni restaurarea templului dedicat Soarelui, Sol Ivictus.

Coloanele, care n-au fost decapitate, susţin sumeţite capiteluri de marmură împodobite cu frunze de acant. Pentru că, la Palmyra, cu excepţia faţadelor nordică şi sudică ale templului închinat lui Bel - zeitate preluată din pantheonul babilonian, Baal - care sunt ornate cu coloane adosate ionice, predominant este ordinul corintic. De ce au supravieţuit doar capitelurile lucrate în marmură, nu şi cele executate în bronz? De ce lipsesc de pe consolele coloanelor statuile turnate în bronz? Se întâmplă ca, din motive practice şi de economie, bronzul să fi fost topit şi reutilizat, de unde şi puţinătatea statuilor din bronz provenind din antichitate. În cazul Greciei, de exemplu, ai cărei sculptori erau în mare parte bronzari, statuile în acest material nu au fost descoperite pe uscat, unde au fost reutilizate, ci în mare, unde eşuaseră navele care le transportau (vezi *Jocheul de la Artemision,* statuia zeului *Neptun,* sau gingaşul *Apollo Piombino*). Situl de la Palmyra, cu puţinele coloane rămase în picioare, seamănă cu o pădure în care s-a tăiat haotic şi doar pe ici, pe colo au rămas mici pâlcuri cvasineatinse, câteva coloane singuratice, dar şi acelea mutilate.

Nici n-am intrat bine în sit, că au şi răsărit ca din pământ nişte băieţandri desculţi şi sărăcăcios îmbrăcaţi care ne tot îmbiau să le cumpărăm jucăriile, două bucăţi de lemn, dintre care una crestată, care frecate scoteau un fel de orăcăit de broască. Sărăcia, am constatat pentru a nu ştiu câta oară, duce la inventivitate. Alţii ne tot îmbiau, contra niscaiva mărunţiş, să le mângâiem mieii cu ochi aurii, cu urechi lungi şi clăpăuge, exact cum fac la noi ţigănuşii în Ajun de Anul Nou. Printre ruine se învârteau şi nişte cămilari cu animalele lor straşnic împodobite cu hamuri sofisticate şi acoperite cu minunate ţesături orientale. E adevărat că dimensiunile mari ale sitului fac plimbarea prin el obositoare, însă ce rost are să vii la Palmyra dacă vrei să faci doar maraton de pe spinarea cămilei?

Existenţa Palmyrei într-o zonă atât de aridă - la Nord este hotărnicită de un lanţ muntos, iar la Sud de deşert - ţine oarecum de miracol. Iar miracolul care o ţine în viaţă de aproape patru mii de ani este oaza verde de palmieri/curmali, măslini şi granatieri, estimată oficial la aproximativ cinci sute de mii de arbori. Apa, atât de necesară, provine din micile râuşoare care brăzdează faţa muntelui şi care pot transforma valea/*wadis* ce traversează cetatea în torent furios atunci când plouă prea mult. Pe de altă parte, terenul plat a îngăduit dezvoltarea şi extinderea micii aşezări până la dimensiunile celui mai mare şi mai bogat oraş din Orientul Apropiat. Şi acelaşi teren neted a favorizat dezvoltarea urbanisticii după modelul roman bazat pe dubla axialitate, *cardo* şi *decumanos,* care se intersectează la mijlocul Marii colonade, loc marcat de un minunat *tetrapilum.* Construcţia e bazată, cum arată şi denumirea, pe cifra patru: este format din patru socluri care susţin, fiecare, câte patru coloane acoperite de un antablament, iar între cele patru coloane ale fiecărui piedestal era amplasată câte o statuie din bronz, astăzi dispărută. Prin linia elegantă, suplă şi gracilă, *tetrapilumul* ar merita să devină simbolul Palmyrei. Cel puţin pentru mine, el înseamnă mai mult decât ingenioasa rezolvare a unei probleme arhitectural-urbanistice, prin el se făcea joncţiunea ideatică dintre două lumi cultural-artistice atât de diferite, dintre fascinantul Orient şi Occidentul raţional; înalta spiritualitate asiatică se strecoară pe nesimţite în pragmatismul rigid roman şi invers. O lume o ademeneşte pe cealaltă prin modul său de gândire şi, astfel, ambele se completează şi se îmbogăţesc material şi spiritual reciproc.

Marea colonadă, impresionantă prin perfectul său aliniament, când a fost descoperită era doar un morman de trunchiuri de coloane frânte. Restaurarea ei se datorează trudei arheologilor sirieni, din care făceau parte şi cei doi autori ai ghidului de specialitate al Palmyrei, Adnan Bounni şi Khaled Asaad, care au condus lucrările. S-a reuşit recuperarea şi reamplasarea la locurile lor a o sută de coloane. Din păcate, lipsesc statuile din bronz, amplasate cândva pe consolele coloanelor, ceea ce înjumătăţeşte efectul, dar şi aşa, văduvită de ele, Marea colonadă e un spectacol măreţ şi impresionant. De o parte şi de cealaltă a colonadei erau dispuse principalele edificii publice ale oraşului. Pe sub portic se aliniau prăvăliile doldora de mărfuri aduse din cele patru puncte cardinale. Trebuie să fi fost impresionant momentul când pe Marea colonadă, în vremuri demult apuse, se plimbau palmirienii şi frumoasele lor femei, fastuos îmbrăcate şi doldora de bijuterii, în căutare de ţesături fine, de bijuterii sofisticate şi de esenţe de parfumuri puternic aromate.

Ar fi în paguba adevărului să se creadă că modelul arhitectural urmat de Palmyra în construţia monumentelor ar fi fost în exclusivitate grec-helenistic sau roman. Există în el o mulţime de împrumuturi şi în primul rând îşi pune amprenta spiritul artistic autohton. Or, tocmai acest lucru dă o notă aparte şi un farmec deosebit ce face din cetatea din oază un unicat. Cu toate acestea, puriştii stilurilor şi perfecţioniştii sunt, probabil, dezamăgiţi de arhitectura eclectică a Palmyrei. Prejudecăţile îi împiedică să aprecieze adevărata ei frumuseţe. În notele sale de călătorie în Orient, *„Pătrar de veghe"*, G.M. Cantacuzino se plânge tocmai de stereotipia acestui mod de a judeca după norme rigide calitatea estetică a monumentelor orientale şi, în general, orice arhitectură care se abate de la norma consacrată, de la perfecţiune. Înţeleptul arab Nazami, cu mult înaintea arhitectului român, invoca o judecată similară: *„Să îndepărteze Allah idealul de frumuseţe al lumii, fiindcă frumuseţea se scâlciază atunci când atinge desăvârşirea"*.

Este exact fenomenul care s-a petrecut cu sculptura greacă în perioada helenistică, atunci când perfecţiunea de până la ea „s-a scâlciat". Locul simplităţii, echilibrului, seninătăţii şi fără de vârstei, specifice artei perioadei clasice, le-au luat barochismul, exacerbarea expresiei chipurilor umane, complexitatea haotică, umflarea anatomiei. Totul a fost deformat rău şi fără rost, ba, în plus, peste statui s-a pus şi amprenta vârstei. Perfecţiunea a fost confundată cu redarea omenescului în ceea ce este mai depreciant din punct de vedere artistic. În puţine cuvinte, Brâncuşi a surprins esenţa a ceea ce s-a petrecut atunci: „Decadenţa helenă a început când s-a încercat să se exprime în sculptură suferinţa oamenilor ca în *Laokoon şi fiii săi*; „Înainte, când grecii trăiau şi credeau autentic, au creat Venera din Milo, culmea artei pure". (Trad. Sorana Georgescu-Gorjan). Într-o scrisoare adresată prietenului său, esteticianul Matila Ghyka, G.M. Cantacuzino revenea asupra acestei probleme" (...) *orice exces de viaţă care rupe echilibrul obişnuinţei, care dă vigoare şi construcţiilor o tehnică mai vie (...) este incriminat de închinătorii Perfecţiunii"*.

Slavă Domnului, arhitectura - şi arta Palmyrei, în general - nu este nici pură stilistic - câte amestecuri şi influenţe străine! - şi nici perfectă. De ar fi aşa, ce rost ar mai avea să faci un drum atât de lung şi de obositor ca să vezi acelaşi monument-tipar, replică infinită a unui model clasic? Or, tocmai abaterile stilistice de la modelul „greco-roman" şi faptul că a fost deschisă influenţelor orientale, babiloniene, mesopotamiene şi care poartă amprenta autohtonă veche fac cetatea din deşert inconfundabilă şi fără pereche de interesantă. Exemplul templelor este edificator în acest sens. Privite superficial par a fi decalchierea în piatră a celor mediteraneene, însă studiate mai atent încep să-şi dezvăluie secretele ascunse în detalii. În situl cetăţii au fost scoase la lumină o serie de temple închinate zeităţilor palmiriene, Bel, Baalshamin, Nabu, Allath şi Balshamon. Există şi alte zeităţi asupra cărora nu mă opresc, dar pentru cunoaşterea cărora recomand „Dicţionarul de mitologie generală" al lui Victor Kernbach. Lăsând de-o parte chestiunea religioasă şi analizând doar arhitectura templelor se pot observa diferenţele dintre modelul clasic grec şi cel palmirian.

Arcul de Triumf

Existenţa Palmyrei într-o zonă atât de aridă - la Nord este hotărnicită de un lanţ muntos, iar la Sud de deşert - ţine oarecum de miracol.

Parthenonul, de exemplul, este alcătuit dintr-o *cella* unde era adăpostită statuia zeiţei Athena Parthenos, un loc de depozitare a tezaurului cetăţii, un peristil (coloanele care înconjoară templul) generos, totul protejat de un acoperiş în două ape. Templul zeului Bel, în aparenţă asemănător, este cu ceva mai complicat: *cella* a fost înlocuită de două camere, una care conţine statuia în piatră a zeului, şi cea de-a doua unde era păstrată versiunea ei portabilă care era scoasă în procesiuni. Substitutul arhitectonic palmirian al clasicei *cella* era mai înalt decât peristilul şi avea o terasă în vârf, drept care construcţia are două acoperişuri independente, unul pentru *cella* şi altul pentru peristil. Cine a mai văzut însă vreun templu grec sau roman cu terasă în vârf? Sau ferestre la templele mediteraneene, aşa cum sunt cele practicate în arhitectura palmiriană? Incintele templelor de la Palmyra, pătrate în formă - face excepţie curtea templului dedicat lui Nabu -, de mari dimensiuni, sunt preluări de la sanctuarele tipic orientale. Decoraţiile în piatră ale exteriorului templului palmirian n-au nicio legătură cu friza, metopele şi frontoanele templului grec sau roman. Şi mai sunt încă multe altele... Toate acestea nu ţin de zei şi religie, ci de modul de percepţie, viziune şi gândire orientală în care nevoia de înfrumuseţare şi fantezia se opun modului raţional-pragmatic de a fi al occidentalilor. Dar şi aşa incompatibile cum par, cele două feluri de a gândi şi vedea se combină la Palmyra într-o creaţie artistic-arhitecturală armonioasă unică.

Iar miracolul care o ţine în viaţă de aproape patru mii de ani este oaza verde de palmieri/ curmali, măslini şi granatieri, estimată oficial la aproximativ cinci sute de mii de arbori.

Știri de la Centrul Cultural Pitești

■ Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie "Armand Călinescu" a organizat colocviul cu tema „O istorie culturală a complicităţii", în cadrul proiectului cultural-educativ „Istorie şi istorii cu Marin Toma". Evenimentul, susţinut de istoricul Marin Toma, secretar de redacţie al revistei-document „Restituiri", publicaţie trimestrială editată de instituţie a reunit elevi de la Colegiul Naţional „Zinca Golescu" şi pasionaţi de istorie. Preţ de un ceas, auditoriul a avut parte de o oră de istorie altfel, în care s-a vorbit despre complicitate şi formele ei, care nu sunt mereu negative. În acest sens, au fost enumerate complicitatea dintre public şi artist, dintre scriitor şi cititori, dintre membrii unui grup, şi nu în ultimul rând a fost abordată dualitatea realităţii: lumină-întuneric, bine-rău, materie-antimaterie.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Facultatea de Teologie Ortodoxă, Specializarea Artă Sacră, din cadrul Universităţii Piteşti au organizat expoziţia de pictură, grafică şi desen, sub genericul „La început de drum". La manifestarea coordonată de artistul plastic Ion Sandu au participat cu lucrări studenţii Raluca Ţoacă, Ioana Ciobanu, Adela Marinică, Adina Iordache, Tiberiu Solomon, Marian Ţuican, Denisa Popescu şi Mădălina Axinte. La vernisaj au luat cuvântul spre a-i încuraja pe tinerii creatori de frumos, primarul Municipiului Piteşti, Tudor Pendiuc, poeta Denisa Popescu, redactorul-şef al revistei Carpatica, scriitorul Nicolae Cosmescu, medicul-poet Adrian Mitroi, scriitorul Ion Lică Vulpeşti, artistul plastic Constantin Samoilă, promotorul cultural Adina Perianu.

Ziua Mondială de Sprijinire a Drepturilor Cetăţenilor Palestinieni din Israel

■ Centrul Cultural Piteşti şi Biserica Domnească Sfântul Gheorghe au organizat simpozionul cu tema „Cine a fost Constantin Şerban", în cadrul proiectului cultural-educativ, sub genericul Biografii de excepţie cu Octavian Dârmănescu. Manifestarea, susţinută de muzeograful Octavian Dârmănescu a reunit un public format din pasionaţi de istorie locală. Constantin Şerban a fost domnitor al Ţării Româneşti în perioada 1654-1658, al Moldovei între anii 1659-1660, după care a revenit la conducerea Ţării Româneşti în anul 1656, când a ctitorit Biserica Domnească Sfântul Gheorghe din Piteşti.

■ Centrul Cultural Piteşti, Liga Scriitorilor din România şi de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeş şi Grupul Vocal „Armonia" au organizat prima ediţie a Cenaclului „Armonii Carpatine" din anul 2016. Evenimentul, coordonat de scriitorul Nicolae Cosmescu, redactorul şef al Revistei Carpatica, publicaţie trimestrială a ligii, a cuprins o lectură publică din propriile creaţii, susţinută de scriitorii Ionel Dincă, Adrian Mitroi, Constantin Păun, Nicolae E. Branişte, eleva Maria Bocancea de la Palatul Copiilor din Piteşti. Atmosfera a fost animată de Grupul Vocal „Armonia", care sub îndrumarea col. (rtr.) Nicolae Perniu a oferit auditoriului un recital de melodii, pe versurile poetului nepereche, Mihai Eminescu.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Trupa de Teatru "Robertto" au organizat în Sala Ars Nova, spectacolul literar, sub genericul „Doar Eminescu". Manifestarea, coordonată de artistul Robert Chlemuş a cuprins un recital liric, susţinut de o parte din membrii Trupei de teatru „Robertto", copii care urmează cursul de actorie, desfăşurat de Robert Chelmuş, la Centrul Cultural Piteşti. Preţ de un ceas, talentaţii artişti şi coordonatorul lor au recitat cu măiestrie poeme semnate de poetul naţional Mihai Eminescu, de la a cărui naştere se împlinesc 166 de ani.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, spectacolul muzical-literar, sub genericul „Trecut-au anii", manifestare dedicată împlinirii a 166 de ani de la naşterea poetului naţional, Mihai Eminescu. Evenimentul a debutat cu recitaluri de muzică şi poezie din lirica eminesciană, susţinute de Grupul Folk „P620" din cadrul Centrului Cultural Piteşti şi de Grupul „Crizantema", din cadrul Asociaţiei Nevăzătorilor din România Filiala Argeş, Despre Mihai Eminescu şi opera sa au mai vorbit poeta Denisa Popescu, profesorii Lucian Costache şi Constantin Vărăşcanu de la Colegiul Naţional I.C.Brătianu, artistul plastic Constantin Samoilă, jurnalista Dorina Mihai Moise, profesorul Vasile Ghiţescu, poetul Adrian Mitroi şi profesorul Mihai Moise.

■ Centrul Cultural Piteşti continuă şi în anul 2016 proiectul cultural-educativ, sub genericul „Printre cărţile oamenilor de cultură argeşeni". La ediţia din luna ianuarie au fost invitaţi profesorii-scriitori de la Colegiul Naţional I.C.Brătianu, Iudita Dodu Ieremia şi Lucian Costache. Distinşii dacăli au susţinut o lectură din propriile creaţii, în faţa auditoriului alcătuit din elevi de la Brătianu, membri ai Grupului Vocal „Armonia", şi alţi iubitori ai cărţii. Preţ de mai bine de un ceas, Iudita Dodu Ieremia şi Lucian Costache şi-au exprimat gândurile şi sentimentele într-un mod cu totul special, elevat, original.

■ Eveniment marcant pentru comunitatea armeană din Piteşti, prilejuit de sărbătoarea hramului Bisericii Sfântul Ioan Botezătorul. La liturghia săvârşită de Prea Sfinţitul Episcop Datev Hagopian, Întâistătător al Arhiepiscopiei Bisericii Armene din România a participat şi primarul municpiului Piteşti, Tudor Pendiuc. Edilul-şef a primit din partea Arhiepiscopiei Bisericii Armene din România, Hrisovul de Binecuvântare şi Apreciere, pentru jertfelnica osteneală, spre împlinirea frumoaselor idealuri ale comunităţii armene, spre dăinuirea credinţei şi păstrarea identităţii naţionale.

■ Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie „Armand Călinescu" a organizat simpozionul cu tema „Religie şi Toleranţă. Criza politică dintre Teheran şi Riad". Evenimentul, care s-a înscris în seria dezbaterilor publice, sub genericul „Lumea Azi" a fost susţinut de istoricii Marin Toma, secretarul de redacţie al revistei-document Restituiri, publicaţie trimestrială editată de Centrul Cultural Piteşti şi de profesorul de istorie Marius Cârjan, de la Colegiul Naţional Zinca Golescu. Vorbitorii au luat în discuţie problematica religioasă din Iran, unde predomină religia musulmană şiită şi Arabia Saudită, unde majoritari sunt musulmanii suniţi. Distinşii invitaţi au explicat substratul tensiunilor apărute între cele două state islamice, care-şi dispută supremaţia în zonă. La eveniment au participat elevi de la Colegiul Naţional Zinca Golescu şi pasionaţi de istorie.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, prima ediţie din anul 2016 a Cenaclului „Tinere Scântei", coordonat de studenta Liliana Jugănaru de la Facultatea de Litere din cadrul Universităţii Piteşti. Evenimentul a cuprins o lectură susţinută din propriile creaţii, de studentele Denisa Coroja, Marina Pantazi şi amfitrioana manifestării, Liliana Jugănaru. Tinerele au dialogat cu publicul format din elevi, cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu, scriitorii Nicolae Cosmescu, Ion Dincă şi Adrian Mitroi de la Liga Scriitorilor din România şi de Expresie Română de Pretutindeni Filiala Argeş şi au schimbat impresii despre literatura actuală.

■ Centrul Cultural Piteşti a demarat proiectul cultural-educativ, sub genericul „Poveşti de viaţă-poveşti de suflet cu Denisa Popescu". Manifestarea, iniţiată şi coordonată de poeta Denisa Popescu are drept scop aducerea în faţa publicului tânăr, a unor personalităţi remarcabile prin viaţa şi activitatea profesională. Prima ediţie a proiectului l-a avut invitat pe actorul Adrian Duţă, de la Teatrul Alexandru Davila, dar şi profesor de actorie la Şcoala Populară de Arte şi Meserii din Piteşti. Poeta şi actorul au pus în scenă un eveniment inedit, care a captivat auditoriul, format din elevi şi cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu.

■ Centrul Cultural Piteşti continuă şi în anul 2016, seria dezbaterilor publice, sub genericul „Conferinţele Municipiului Piteşti", iniţiate de primarul Tudor Pendiuc, în scopul promovării unor personalităţi consacrate, din diverse domenii de activitate. La ediţia din luna ianuarie, invitatul special a fost omul de cultură Octavian Ştireanu, care a susţinut prelegerea cu tema „Social-media şi puterea străzii. Dictatura emoţiei". Originar din localitatea Costeşti, judeţul Argeş, Octavian Ştireanu este absolvent al Facultăţii de Matematică din cadrul Universităţii Cluj Napoca şi al Facultăţii de Filosofie din cadrul Universităţii Bucureşti. A fost parlamentar, consilier prezidenţial, secretar de stat în Ministerul Culturii şi este doctor în ştiinţe politice, specializarea Relaţii Internaţionale, cu teza „Puterea din afara puterilor. Forţa şi vulnerabilitatea mass-media". La manifestarea de la Centrul Cultural Piteşti, Octavian Ştireanu a captivat auditoriul, cu viziunea sa asupra evenimentelor recente, care au schimbat viaţa politică din România, pe fondul înlocuirii liderilor de opinie cu Strada.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat prima ediţie pe anul 2016 a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu". Evenimentul, coordonat de scriitoarea Mona Vâlceanu a debutat cu un moment omagial Mihai Eminescu, susţinut de profesorul, scriitorul şi eminescologul Lucian Costache. Manifestarea a continuat cu lansarea romanului cu titlul „Destine în derivă", de scriitorul Mihail Ghiţescu. Venerabilul autor a primit diplome de excelenţă pentru contribuţia la cultura locală, din partea primarului Municipiului Piteşti Tudor Pendiuc şi a Centrului Cultural Piteşti. Despre personalitatea şi activitatea literară a Lui Mihail Ghiţescu au luat cuvântul profesorul Vasile Ghiţescu, poeta Allora Albulescu, scriitoarea Magda Grigore, artistul plastic Constantin Samoilă şi amfitrioana manifestării, scriitoarea Mona Vâlceanu.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Agenţia pentru Protecţia Mediului Argeş au organizat simpozionul cu tema „Zone umede pentru viitorul nostru – mijloace de existenţă durabile". Manifestarea, dedicată Zilei Mondiale a Zonelor Umede a fost susţinută de consilierii Roxana Rolea şi Marius Dumitru, din cadrul APM. Specialiştii au prezentat publicului format din elevi şi cadre didactice de la Liceul Tehnologic ASTRA şi de la Colegiul Tehnic Dimitrie Dima, situaţia →

→ cursurilor de apă din judeţul Argeş şi au făcut o serie de recomandări, privind protejarea surselor de apă.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Asociaţia Eurosenior a Pensionarilor şi Expropriaţilor din România au organizat în Sala Ars Nova, medalionul comemorativ sub genericul „In Memoriam Emilian Ionescu". Manifestarea, iniţiată de preşedintele executiv al asociaţiei, Florica Bratu a cuprins un program artistic, susţinut de Ansamblul Folcloric „Doruri Argeşene" şi Grupul Vocal „Armonia", dedicat regretatului lider al pensionarilor argeşeni. Prieteni şi cunoscuţi au depănat amintiri despre Emilian Ionescu, în timp ce publicul viziona imagini grăitoare despre numeroasele activităţi, la care a participat cel care a plecat prea devreme dintre noi.

■ Centrul Cultural Piteşti şi Inspectoratul Şcolar Judeţean Argeş au organizat ediţia din luna februarie a proiectului cultural-educativ, sub genericul "Printre cărţile oamenilor de cultură argeşeni". Publicul format din elevi şi cadre didactice de la Colegiul Tehnic Dimitrie Dima a făcut cunoştinţă cu invitatul special, scriitorul Dumitru Augustin Doman, redactorul-şef al Revistei Argeş, publicaţie lunară editată de Centrul Cultural Piteşti. Conform regulamentului respectivului proiect, elevi cu aptitudini literare din public au susţinut o lectură din creaţia autorului, mai precis din volumul de proză cu titlul „Sâmbătă, duminică şi alte singurătăţi". Dumitru Augustin Doman a vorbit la rându-i despre cele mai recente scrieri ale sale, care vor fi publicate în curând,în revista de cultură Argeş.

■ Ambasada Statului Palestina la Bucureşti a organizat în capitală, o manifestare dedicată Zilei Mondiale de Sprijinire a Drepturilor Cetăţenilor Palestinieni din Israel. Evenimentul a debutat cu imnul naţional al Palestinei şi cu imnul naţional al României, urmat de alocuţiunea ambasadorului Statului Palestina la Bucureşti, Excelenţa Sa Fuad Kokaly. Despre situaţia palestinienilor din Israel au luat cuvântul preşedintele Înaltului Comitet pentru Monitorizarea Afacerilor Palestinienilor din Israel, Mohamed Barakeh şi activistul politic israelian, Itay Epshtain. Manifestarea a mai cuprins o expoziţie de fotografie şi filme documentare. La eveniment au fost invitaţi reprezentanţi ai misiunilor diplomatice din România şi ai oraşelor înfrăţite cu localităţi din Palestina, printre care s-a aflat şi viceprimarul municipiului Piteşti, Constantin Cornel Ionică. Municipiul Piteşti s-a înfrăţit cu oraşul Beit Jala din Palestina, în urma aprobării de către Consiliul Local Piteşti, pe data de 28 ianuarie 2016, a Înţelegerii de Cooperare dintre Municipiul Piteşti – România şi Oraşul Beit Jala-Palestina.

■ Centrul Cultural Piteşti a organizat în Sala Ars Nova, ediţia din luna februarie a Clubului literar-artistic „Mona Vâlceanu". Evenimentul, coordonat de profesoara şi scriitoarea Mona Vâlceanu a cuprins evocarea personalităţii şi operei marelui sculptor român Constantin Brâncuşi, născut în luna lui Făurar, în urmă cu 140 de ani, în comuna Hobiţa, din judeţul Gorj, evocare susţinută de artistul plastic Mariana Şenilă-Vasiliu. Manifestarea a continuat cu prezenatrea primului volum de poezie cu titlul „Versuri amestecate", al medicului-poet, Constantin Teodor Craifaleanu. Cartea, care este structurată în trei părţi, şi anume poeme de dragoste, satire şi poezii pentru copii, a fost bine primită de auditoriul format din prieteni, admiratori ai autorului, elevi şi cadre didactice de la Colegiul Economic Maria Teiuleanu.

Conferinţele Municipiului Piteşti

CARMEN ELENA SALUB

Trei moduri românești de a privi și înțelege lumea...

(urmare din p. 32)

parte de-a lungul acestor repetate voiaje este memorabilă. Descifrarea enigmei sufletului feminin este, la poetul pastelului românesc, pe primul plan. El se află, permanent, „a la recherche du soleil". Călinescu ajunge la concluzia că Alecsandri "mânca solid și se cinstea la fiecare masă". Ființă solară, poetul era preocupat, în mod esențial, „să-și frece spatele de soare" de câte ori la Mircești se apropie iarna. Logic. Știm, de la școală, cât de groaznică era "cumplita iarnă" în poezia lui Vasile Alecsandri...

III. "Avem acasă scoarțe și lăicere mândre, dar îi greu de adus..."

Un călător profesionist pe marile și oceanele lumii a fost căpitanul Jean Bart, pe numele adevărat Eugeniu P. Botez. El era fiul căpitanului de grăniceri Panait Botez și s-a născut în 1874, la Burdujeni, „într-o casă albă, cu ferești multe, pe care mușchiul crescuse înnegrit de ploaie și de vreme". Când era mic avea un câine mare, pe nume Mochi, adus de tatăl său, tocmai de peste graniță. La „Școala fiilor de militari din Iași", elevul Botez ținea în pupitru „o adevărată literatură subversivă". Din acest motiv e încarcerat și hrănit doar cu pâine și apă. Devine ofițer de marină și, bucuria lui!, colindă lumea-n lung și lat. Când ajunge în America, la Cleveland, dl. Botez e așteptat la gară de trei conaționali. Dacă obiceiul călătorului Camil Petrescu este să nu-și numească tovarășii de drumeție, Jean Bart e mai generos și îi nominalizează după inițiale. Cei trei tineri români au fost înștiințați de Societatea Bănățeană din Filadelfia că „va sosi la noi un domn din țară" („Și tare se mai bucură când vine careva și pe la noi.") I.R. este mecanic, M.O. este agent de birou iar V.M.-maseor. Jean Bart își convinge, cu greu, gazdele că vrea să meargă pe jos ca să vadă, îndeaproape, orașul. Merg pe *Superior Street* unde admiră statuia măreață a generalului Moses Cleveland, fondatorul orașului, și se minunează de firma enormă a companiei Standard Oil. „Câți români să fie în America?" se interesează scriitorul. "Nimeni nu știe", recunosc gazdele. Ei au venit cu pașapoarte austrice și unguerști și erau trecuți „laolaltă". „Cum poți să extragi din numărul global numai pe românii adevărați?" E, desigur, o operație aproape imposibilă dar, după socotelile unora, „se zice c-ar fi vreo sută de mii". Românii au venit în America pentru că, acasă, munceau din greu dar groful ungur „nu te lăsa nici să mori, nici să trăiești". În plus, mai trebuiau să facă și „cătănia" în armata Imperiului. Românii s-au luat după sași și după unguri, iar, pentru a scăpa de sărăcie, au trecut și ei Oceanul. Mecanicul I.R. îl roagă frumos pe Scriitor să-i facă cinstea să prânzească împreună, acasă la el. E duminică și românul era, din fericire, un om liber. Oaspetele e poftit într-un apartament cu șase camere. În trei dintre ele locuiau mecanicul cu nevasta și cu cei doi copii. Celelate camere erau subînchiriate unor români care lucrau la uzinele din apropiere. Românii sunt harnici, muncesc din greu și nu se codesc. „Contramaistorul" îi apreciază pentru că (doar) ei lucrează și duminica. „Ceilalți, de alte neamuri, nu lucrează sărbătoarea cu nici un preț, dar nouă, dacă ne roagă, ni-i rușine să zicem că nu vrem să lucrăm." Scriitorul e întâmpinat, in prag, de o femeie tânără, în capot albastru, cu obrazul palid și doi ochi negri. Părinții ei stăteau aproape de graniță, la Boița, pe drumul Sibiului. Avea neamuri și la Călimănești. Cei doi copii vin și îi spionează pe furiș dar nu deschid gura. „De când i-am dat la școala americană nu mai vor să vorbească românește". Dl. Botez se miră că și-au uitat, atât de repede, limba lor. „Noi în casă vorbim numai românește, dar cum apucă să intre la școală nu mai e chip să vorbească limba părinților." Mesenii sunt omeniți cu slănină friptă și ochiuri românești. Pe pereți nu e mai nimic care să le aducă aminte de vatra satului românesc. Excepție fac ferestrele unde sunt prinse niște ștergare vărgate. „Avem acasă scoarțe și lăicere mândre, dar îi greu de adus. Nimic din zestrea mea nu am putut lua încoace la venire." Fratele femeii a venit de doi ani în America dar vrea să se întoarcă, cât mai repede, acasă și să-și cumpere , cu banii strânși, o bucățică de pământ pe malul Oltului. El nu e identificat, de autor, prin nici o inițială. "Fratele femeii" e românul generic, românul pur și simplu. „Și ciobanul acela încărunțit în munții păduroși de pe malurile Oltului, acum pribeag, în haosul negrelor uzini americane, începu o poveste lungă c-o sumă de peripeții despre câinele ciobănesc pe care nu-l putea uita, că-l învățase el să umble la căutat sălbăticiunile mai ager decât cel mai bun câine de vânătoare." Finalul e (melo)dramatic: „Mă prinde uneori așa un dor de pădure că noi suntem din partea muntelui și ne place mult *a pușca*. .." Așa se termină, cu o trimitere nostalgică spre locurile binecuvântate de acasă, povestirea „Între români" din „Note dintr-o călătorie în America de Nord" (Editura Ion Creangă, 1986)...

***Nota redacţiei:** O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că **Argeş** nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.*

Număr ilustrat cu imagini de la Palmyra - Siria.

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată
şi prin comandă directă la sediu,
cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie
fiind suportate de către expeditor.
IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2016, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068.
e-mail: revista_arges@yahoo.com.
Revista de cultură ***Argeş*** poate fi procurată
în Bucureşti de la librăria
Muzeului Literaturii Române.

ARGEȘ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **DUMITRU AUGUSTIN DOMAN**
(augustindoman@yahoo.com,
http://www.blogdoman.blogspot.com)
Consilieri editoriali:
NICOLAE OPREA, MARIN IONIȚĂ
Secretar de redacție: **SIMONA FUSARU**
(s_fusaru@yahoo.com,
http://www.fusaru.blogspot.com).
Redactori: **MARIANA ȘENILĂ-VASILIU,**
MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU

Redacţia: Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro; **e-mail:**
revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068

ISSN: 1221-2350

Tiparul executat la
SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

litere

Mihai Barbu

Trei moduri românești de a privi și înțelege lumea: Camil, Alecsandri și Jean Bart

I. ”Scriu aci însemnări pentru prietenii de acasă...”

La începutul cărții - liliput care descrie primul său voiaj marin (*Rapid Constantinopol-Bioram/ Simplu itinerar pentru uzul bucureștenilor* , Cartea Românească, 1933 și, ulterior, Editura Dacia, 1974, Colecția *Restituiri*, ediție îngrijită de Mircea Zaciu), Camil Petrescu face o declarație surprinzătoare: "Nu-mi plac deloc călătoriile. Sunt superficiale toate și uneori vulgare ca niște vise ratate. Când nu poți cunoaște pe cei care te înconjoară de ani și când logodnicul și logodnica frenetic divorțează peste câteva luni cu constatarea că nu s-au cunoscut cum vreți ca aceiași oameni să cunoască orașele pe care le văd în două trei luni și semenii pe care-i întâlnesc câteva zile?" Scriitorul nu neglijează nici relația între văz, simțire și eternul feminin: "Dealtminteri peisajele exterioare - cele mai frumoase chiar - sunt neaparat mai puțin interesante decât cele interioare, care merg în tine ca în adâncimile fosforescente de mină și de moarte. Nu există în largul lumii un drum mai plin de emoții, de neprevăzut, de lucruri uimitoare și de zigzaguri mai năzdrăvane ca sufletul unei femei". Poate fi voiajul unui scriitor faimos o călătorie superficială? Om citi și om vedea... Un prieten îi face scriitorului, "într-un pridvor de deasupra mării molatice a Balcicului", propunerea romantică de a vizita, timp de o săptămână, Țarigradul. Camil refuză cu îndârjire. I se pare o aventură la fel de improbabilă ca o călătorie spre Lună cu ajutorul unui "proiectil julvernian". Dar insistențele amicului (nenumit) îl face să se obișnuiască cu ideea unui periplu maritim și iată-l, la drum de seară, pe terasa Cazino-ului din Constanța, în așteptarea îmbarcării. Acum îi pare că prima condiție a unei excursii "folositoare și frumoase" este asemănarea cu un amor tarifat. Voiajul, la Camil, trebuie văzut ca o iubire "scurtă, grăbită și superficială". De ce? Pentru că doar atunci poți prinde "singura realitate sesizabilă când ești pe tărâm străin: atmosfera". În caz contrar ai nevoie, acasă, de trudă și studii temeinice în bibliotecă iar rezultatul ar putea fi îndoielnic. Scriitorul nostru pleacă noaptea, pe furtună, dar e asigurat că vaporul (botezat "Regele Carol") e bun iar comandantul - excelent. Prima constatare a călătorului e că marea (despre care citise nenumărate descrieri și o văzuse în numeroase filme) nu semăna deloc cu ceea ce vedea, acum, înaintea ochilor. Îi e teamă să încerce, el însuși, o descriere a mării. "Era altceva." Cu toate acestea își calcă pe inimă și scrie câteva rânduri în care reușește să prindă de minune atmosfera marină: "Atât de nemișcată și dură e circonferința orizontului la întâlnirea cerului cu marea că îți porți privirea pe ea, de jur împrejurul vasului, ca pe o linie a destinului. Apa mării e grea și frământată ca o lavă cosmică. Nu face nici o spumă, ci încheagă numai ochiuri, ca niște cratere lichide și necontenit mișcătoare în larg. Dacă te uiți mai bine, nu mai vezi cratere, ci moviloaie negre, care cresc, se încalecă și se prăbușesc." Căpitanul, prietenul, actrița, tovarășii de drum - un tovarăș, același tovarăș, alt tovarăș - n-au nume, n-au biografie, n-au chip. Onomastica lipsește cu desăvârșire la companionii de ocazie ai scriitorului. La Țarigrad, mormintele îi apar "deznădăjduit de părăsite, căci afară de rarii chiparoși, nu cresc flori, ci mărăcini și scaieți pe morminte care nu mai au identitate, nici contur. Nici o stelă năruită de ploaie și furtună n-a fost parcă vreodată așezată la locul ei de vreo mână pioasă." Și calea spre locul de veci e la fel de austeră: "drumul e bolovănos, văros și urcă printre două rânduri de grilaje năruite, pe care stau grămădite stele funerare, ca mobile zvârlite în magazii." Când relatează ceea ce a văzut și simțit în drum spre Fanar-ul de baștină al domnilor noștri, scriitorul are, ca țintă declarată, doar pe cititorul român: "Cred că e de prisos să descriu Stanbulul pentru francezi și nemții care nu l-au văzut. Nu mă simt nici autor de pitoresc literar, nici de filme internaționale. Scriu aci însemnări pentru prietenii de acasă..." În acest sens, pentru înțelegerea autohtonă a Stanbulului, avem dese trimiteri la locuri și repere atât de familiare românilor: muntele Caraiman, gara Bușteni,Valul lui Traian, Turnu Severin, Porțile de Fier, Călimănești și Brezoi, Oltul, Piața Unirii, Piața Fundației, Calea Văcărești, strada Carol, Calea Șerban Vodă, Calea Moșilor, Calea Victoriei, Rîmnicul Sărat și Târgu Jiu. Deasemenea, în acest sens, îi invocă și pe eroii noștri pământeni: Basarab, Mihai Viteazul, Brâncoveanu, doamna Marica și ginerele Văcărescu. Sunt invocați, *en passant par le Fanar*, și fanarioții noștri împământeniți domni în Moldova și Țara Românească: Ghica, Mavrocordat, Russeti, Șuțu, Mavrogheni, Caragea și Ipsilanti. Dar, întors acasă, călătorul nostru consultă, cu bun folos documentar, nume faimoase în domeniu precum B. Springer, Dagobert von Mikush, Charles Diehl (cu *Bysance. Grandeur et Decadence*) plus alți autori nenumiți care îl ajută să pătrundă, exact, succesiunile la tronul Imperiului cât și alte chestiuni ce țin de topografia locului. Scriitorul român de tipul lui Camil e, fără îndoială, un călător atipic. Se pornește greu la drum dar, odată ajuns la destinație, vrea, cât mai grabnic, să ajungă acasă: "Sunt obositoare această splendoare de tot soiul, fastul și luxul vieții cotidiene, cu hipodromul marmorean și întrecerile lui, cu bogăția locuințelor particulare, rivalizând cu magnificența palatelor imperiale. Costumele, serviciul de aur al meselor, echipagiile cunosc aceeași orgie de culori: de aur, de argint, de smalț și ivoriu, de perle și pietre scumpe". O lună petrecută la Țarigrad i s-ar părea mai lungă decât un mileniu de singurătate: „E prea mult pentru gustul nostru, se știe, materialist și juisor. Patru zile, chiar patru săptămâni, da...o mie de ani însă nu, căci ar fi o destul de obositoare încercare. Îți vine o poftă de piatră seacă, de fugă în stepă, de mere crude, de ghețari alpine". Omul este interesat de un mic debarcader cu gherete și dughene și nu de somptuoasele palate ale Bosforului. Când vede scris cu litere latine, un nume banal, mic, cât o tăbliță de tramvai: *Fener* se simte atras ca de un magnet uriaș. "Această tăbliță e, așadar, insigna a o sută și ceva de ani din istoria domniilor românești?" Asta se întreabă scriitorul român și realizează că "dacă n-ar fi tăblița, n-ai deosebi cu nimic mahalaua istorică de celelalte și nici așa nu știi unde sfârșește, unde se limitează". În zilele următoare, Camil a străbătut "cu o nostalgie ancestrală mahalale cu ulițe în coștișe, cu lespezi desprinse, legate cu smocuri de iarbă între ele, printre case negre de lemn, cu balcoane cu geamlâc și grădini închise, pe la răspântii cu platani" și n-a cunoscut nimic și nu l-a "recunoscut nici o stafie." Aflat în căutarea unor repere culturale cunoscute lumii de acasă dă, din întâmplare, și de cafeneaua lui Pierre Loti. (Pe numele său adevărat Julien Vlaud, acesta a fost ofițer de marină, și a devenit faimos ca scriitor care, potrivit lui G. Călinescu, "sugerează un lirism naval, o tristețe a dezadaptării, amintind nostalgiile simbolizate în corăbii, porturi și cabaret de mateloți".) Călătorul pare dezamăgit de ceea ce găsește la fața locului: "Aceasta e o magazie cărămizie, ca un pichet soldățesc sub streașina colinei. În jos de ea pe povârniș, până în vale, e cimitirul. Patru mese scoase în drum, cu scăunele lângă ele, fără nici un alt vestigiu, nu invită nici un client." Da, dar..." când se așeza la una dintre mese, Pierre Loti avea în față la câțiva kilometri minunea unui arc de coline pe care casele, apărând de aici mai mari parcă, se îndeasă unele în altele ca un stup, de la dreapta la stânga". Călătoria, deși scurtă, îl termină: "Sunt obosit... Mă copleșește o senzație de inutil, se iscă în mine un refuz de acceptare. Sunt numai de câteva zile aici și simt golul acestei splendori orientale. Prea mult aur risipit, prea multă culoare, prea multă virtuozitate decorativă. De cum intri într-unul din aceste monumente arhitectonice și artistice, te copleșește intenția hipertrofiată de fast și pompă. Poate că un an s-ar putea trăi într-o baie de frumos și lux, dar până la capăt nu se poate să nu ai o senzație de îmbuibare".

La polul opus lui Camil se găsește Vasile Alecsandri care este călătorul prin excelență. Călinescu spune despre el că avea „demonul călătoriei". ("Duce-m-aș în cale lungă/ Dor să nu mă mai ajungă!/ Duce-m-aș și m-aș tot duce,/ Dor să nu mă mai apuce.")

II. Alecsandri trage (și scrie) la un hotel de lemn mobilat, jumătate în stil european și jumătate - oriental

La polul opus lui Camil se găsește Vasile Alecsandri care este călătorul prin excelență. Călinescu spune despre el că avea „demonul călătoriei". ("Duce-m-aș în cale lungă/ Dor să nu mă mai ajungă!/ Duce-m-aș și m-aș tot duce,/ Dor să nu mă mai apuce.") Drumurile sale consemnate, detaliat, și în monografia *Vasile Alecsandri* de G. Călinescu (Editura Tineretului, 1965). Spre Constantinopol, Alecsandri pleacă cu vasul "Ferdinand". Călătorește noaptea din Galați spre Tulcea, trece prin Sulina și se oprește la Varna. Ține un jurnal al voiajului său în limba franceză, o limbă care-i era extrem de familiară. Noaptea, la Varna, schimbă vasul și urcă într-un „mic pachebot foarte murdar". Spre ceasul șapte al serii, călătorii au intrat în Bosfor. Poetul trage la un hotel de lemn mobilat, jumătate în stil european și jumătate - oriental. Vizitează orașul dar își face timp să-și prezinte omagiile principelui de Samos și lui Ahmet Feti pașa. Pleacă, apoi, cu un vapor american spre insula Prinkipo. Acolo, împreună cu pictorul Lucian, duc o viață spartană în sensul că îmbinau un program diurn bazat pe strictețe cu îndeletnicirile artistice. Tinerii se sculau la ora 5, făceau baie în mare la 7, luau micul dejun și, apoi, intrau în camere să scrie și să deseneze până la orele 5 ale serii. Apoi se plimbau două ore iar la ora 8,30 seara cinau și deveneau persoane de lume. Această călătorie a durat 81 de zile. Don Basil s-a întors acasă abia pe 18 octombrie 1855. În primăvara anului următor, Alecsandri solicită un pașaport pentru o călătorie, de zece luni, prin Asia, Africa, Europa. Anterior fusese plecat, în 1853, la Biaritz (unde a stat o lună) într-o „necurmată plăcere și cu o mulțumire nespusă". Veselul Alecsandri urcă, în trăsura poștei, ajunge la Marsilia de unde se îmbarcă spre Gibraltar. Trece în Maroc dar, dezgustat de Africa, se întoarce în Spania unde, urmând râul Guadalquivir vede Sevilla, Cordoba, Granada, Alhambra („În Granada strălucită/ Nu-i grădină, nu-i sarai/ Ca Alhambra înflorită/ Ce se pare-un vis din rai") și de la Siera Nevada ajunge până-n Pirinei. Spre deosebire de Camil Petrescu care face o delicată descriere a locurilor, la Vasile Alecsandri aceasta este banală, atât în franceză („Sur le Bosphore/ Jusqu'a l'aurore/ J'aime a rever...") cât și în română („Adio! Pe-aceste maluri/ De-ale Bosforului valuri/ Îngânate lin ușor/ Te las, înger de iubire,/ Cu-a vieți-mi fericire/ Cu-al meu suflet plin de dor") . În schimb, descrierea chipurilor și a întâmplărilor de care a avut

(continuare în p. 31)

reportaj